

Govor Dobrinja

Jelenović, Anita

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:518349>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-18**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
ODJEL ZA HUMANISTIČKE ZNANOSTI
ODSJEK ZA KROATISTIKU

ANITA JELENOVIĆ

GOVOR DOBRINJA

Diplomski rad

Pula, 2015.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
ODJEL ZA HUMANISTIČKE ZNANOSTI
ODSJEK ZA KROATISTIKU

ANITA JELENOVIĆ

GOVOR DOBRINJA

Diplomski rad

JMBAG: 0140010246, redoviti student

Smjer: Hrvatski jezik i književnost

Kolegij: Dijalektologija hrvatskoga jezika: Terenska istraživanja

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Lina Pliško

Pula, 22. svibnja 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST DOBRINJA	2
2.1. Dosadašnja istraživanja mjesnoga govora Dobrinja.....	3
3. Metodologija istraživanja	9
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	11
4.1.FONOLOŠKE ZNAČAJKE.....	11
4.1.1. Zamjenica ča (<*čb).....	11
4.2. Samoglasnički inventar.....	13
4.2.1. Vokalizacija slabog šwa ꝛ	14
4.2.2. Refleks vь > u/va	16
4.2.3. Refleks jata ě.....	18
4.2.4. Reflek vokala ę	21
4.2.5. Refleks slogotvornog /	21
4.2.6. Refleks slogotvornog r.....	22
4.2.7. Prijedlozi kꝛ i sꝛ	22
4.3. Akcentuacija	25
4.3.1. Inventar	25
4.3.2. Distribucija.....	26
4.3.3. Akcenatski razvoj.....	28
4.3.4. Neocirkumfleks	29
4.3.5. (Neo)akut	29
4.4. Zatvaranje kratkoga vokala o izvan akcenta, najčešće ispred akcenta	30
5. KONSONANTIZAM.....	32
5.1. Inventar i distribucija.....	32
5.1.1. Refleks jotirane skupine * dĭ	34
5.1.2. Rezultat jotovane konsonantskih skupina * skĭ, *stĭ > šć	35
5.1.4. Starija konsonantska skupina *čr.....	36
5.2. Slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga	37
5.2.1. Neprava konsonantska skupina ht.....	37
5.3. Zamjena finalnog nastavačnog -m > -n	38
5.4. Promjene konsonanata u rubnim zonama sloga	41

5.5. Konsonantske proteze i enklize	45
5.6. Disimilacija.....	46
5.7. Metateza.....	46
5.8. Kontrakcija	46
6. MORFONOLOŠKE ZNAČAJKE	48
6.1. Suglasnik -l na kraju sloga.....	48
6.1.2. Zamjena <i>a > e</i> u korjenskom morfemu riječi <i>kresti</i> i <i>resti</i>	49
6.1.3. Prezent s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * <i>gręd-/gr</i> (<i>gren</i> , <i>greš</i> ...).....	49
6.2. Oblici osnove praslavenskog glagola * <i>iti</i> s konsonantskim skupom - <i>jt</i> i prezentske s konsonantskim skupom - <i>jd</i> (<i>pojti</i> , <i>dojti</i> ; <i>pojde</i> <i>dojde</i>).....	50
6.2.1. Oblici prezentske osnove praslavenskoga glagola * <i>mogti</i> s rotacizmom	50
6.2.2. Izostajanje sibirizacije	52
6.2.3. Oblici osnove s palataliziranim velarom.....	52
6.2.4. Oblici osnove pokaznih zamjenica bez sekundarnog naveska.....	52
6.2.5. Oblik glagolskog pridjeva radnog * <i>iditi</i>	53
6.2.6. Zanimljani oblici prezenta glagola <i>imati</i> : <i>niman</i> , <i>ni</i> i glagola <i>biti</i> – <i>nis</i>	53
6.3. Redukcije inicijalnoga vokala	54
6.3.1. Posvojna zamjenica ženskoga roda <i>njezin</i> , <i>njezina</i> , <i>njezino</i>	55
7. ZAKLJUČAK	56
8. SAŽETAK.....	58
9. LITERATURA.....	60
10. PRILOZI.....	62

1. UVOD

Gradić Dobrinj, tek nekoliko kilometara udaljen od istočne morske obale, smješten je na sjeveroistočnom dijelu otoka Krka. Srednjovjekovni se grad nalazi na brežuljku oko dvije stotine metara nad morem, sa svoje sjeverne strane spušta se prema Dobrinjskoj dragi, predjelu Solina, Melina i zaljevu Soline. Oko mjesta Dobrinja široki je prostor s mnogo sela i zaselaka, taj prostor poznat je kao Dobrinjsko područje ili Dobrinjština. Grad Dobrinj, a pojam grada se uzima u srednjovjekovnom smislu *castrum*, *castellum*, odnosno *kaštel*, *utvrda*, od davnih je vremena bio središte širega pripadajućeg okruženja, za razliku od ostalih sličnih srednjovjekovnih utvrđenih kaštela, nije imao gradskih zidina, već mu je niz poredanih rubnih kuća preuzeo obrambenu ulogu.

Govor Dobrinja, prema Brozovićevoj (Brozović, Ivić, 1988: 88) i Liščevoj (Lisac, 2009: 30) klasifikaciji dijalekata čakavskoga narječja, pripada srednjočakavskome dijalektu. Prema Brozoviću (Brozović, Ivić, 1988: 88) taj se dijalekt prostire „od otoka Krka i južnoga Lošinja do Ugljana i Dugog otoka, a na obali od Kraljevice do Novog Vinodolskog gdje zahvaća još i Senj. Pripadaju mu još i svi govori u unutrašnjosti, lički i pokupski, a također i najveći dio Gračišća.“

Iva Lukežić, koja je u svojoj monografiji ikavsko-ekavski dijalekt prema jezičnim značajkama podijelila u tri poddijalekta (primorski, kontinentalni i rubni), govor Dobrinja smješta u primorski (Lukežić, 1990: karta). U monografiji o govorima otoka Krka, Iva Lukežić i Marija Turk ovaj idiom uvrstavaju u arhaično-konzervativni model¹ starinačkih mikrosustava (Lukežić, Turk, 1998: 23).

Govor Dobrinja poznat je hrvatskim i stranim dijalektolozima. Vlastitim istraživanjima na fonološkoj razini u ovome radu želimo dati i svoj prinos boljem poznavanju dobrinskoga idioma.

Rad smo podijelili u dva dijela: u prvome smo uz kratku povijest Dobrinja dali pregled dosadašnjih dijalektoloških istraživanja, a u drugome smo dijelu, nakon definiranja metodologije istraživanja, prikazali fonološke i morfonološke značajke.

Našim opisom dobrinjskoga govora na fonološkoj i morfonološkoj jezičnoj razini pokušali smo dati prilog boljem poznavanju ovoga govora te napraviti prvi korak u buduće opsežnije istraživanje.

¹ Uz omišaljski govor i vrbnički govor.

2. POVIJEST DOBRINJA

Dobrinj je smješten na otoku Krku. Uz susjedni otok Cres, Krk je najveći otok u Jadranskome moru s površinom od gotovo 406 km², najdulji je (38,4 km) od rta Počiti na sjeveroistoku do rta Bracol na jugozapadu. Najširi je (19 km) između Glavotoka na zapadu i rta Konjskog na istoku (Lukežić, Turk, 1998: 9). Iako je po svom prirodnom obilježju otok, funkcionalna povezivost mostom, a koji je uz izgradnju zračne luke 1970. godine, pridonijela je sve manjoj izoliranosti otoka s kopnom.

Dobrinj se smatra jednim od najstarijih naselja na Krku (općenito i na Jadranu) uz Omišalj, Vrbnik i Bašku. Dokazano je da su navedena naselja i njihovi stanovnici potomci prvih hrvatskih doseljenika još iz 5. i 6. stoljeća. Darovnica plemića Dragoslava, s nadnevkom 1. siječnja 1100. koja, doduše, nije sačuvana u izvorniku, već u prijepisu u staroj knjizi dobrinjskog kaptola iz 16. stoljeća, pohranjenog u župnom uredu u Dobrinju, najstariji je glagoljski pravni dokument s otoka Krka. U toj ispravi domaći plemić Dragoslav daruje: *vse svoje zemlje toliko oratne koliko pasišća i vse svoje kuće, ke ima... novosagrađenoj crkvi sv. Vida koju je on podigao*. Taj se dokument ne zaustavlja samo na spomenu Dobrinja već navodi značajne ustanove i osobe onoga vremena kao što su: *kapitul, crikva sv. Stipana od Dobrinja, gospodin plován, sudac* i sl. Na kraju službenog zapisa autor spominje samoga sebe kao obnašatelja dužnosti, službe *...pisca od komuna Dobrinja*.

Upravo darovnica plemića Dragoslava dokazuje da su se Hrvati na Krku i prije knezova Frankopana, služili svojim jezikom i glagoljskim pismom i u poslovima koji zadiru u svakidašnji društveni i gospodarski život pojedinca i čitave zajednice.

Postoji više tumačenja imena Dobrinj, a oni koji su se bavili toponimima poput prof. Ive Jelenovića smatraju da: „Naziv Dobrinj potječe od staroga hrvatskog antroponima Dobroslav ili Dobromir, zapravo od njegova hipokoristika Dobre, te označuje mjesto ili naselje, koje je vjerojatno nekad pripadalo tome Dobri ili Dobrinji. To je, dakle, izvedenica od posvojnoga pridjeva...” (Jelenović, 1973: 165).

Gradsku jezgru Dobrinja čine dva dijela: stariji dio, *Donji grad* i noviji dio koji je poprimio naziv *Gronji grad*. Sam grad Dobrinj nikada nije bio prenapučen, čak su ga i pojedina njegova sela brojčano nadjačala, ali je tijekom stoljeća ostao središte u političko-administrativnom, crkvenom i društvenom pogledu. Sva okolna sela stremila su i bila upućena

prema središtu, prema gradu Dobrinju, stoga je za sva dobrinjska naselja Dobrinj postao istoznačnica za *Grad*, njegovi stanovnici *Gradari* i *Gradarice*, a svi oni koji stanuju izvan *Grada* zovu se *Vnjskari*.

2.1. Dosadašnja istraživanja mjesnoga govora Dobrinja

Dosad se istraživanjem dobrinjske čakavštine bavilo nekoliko dijalektologa. Snježana Hozjan u *Fonološkom prikazu mjesnog govora Krasa* 1990. godine napominje kako prave monografije o dobrinjskom govornom tipu još uvijek nema, premda je sam Dobrinj (kao punkt) obrađen u *Hrvatsko-srpskom dijalektološkom atlasu* (HsDA) te u *Općeslavenskom lingvističkom atlasu* (OLA) (Hozjan, 1990: 47).

Prvi je istraživanje proveo Ivan Milčetić u svojoj raspravi iz 1895. godine, pod naslovom *Čakavština Kvarnerskih otoka* (Rad JAZU, 121, Zagreb, str. 92-132.) gdje je naveo opće karakteristike govora Krka, Cresa, Lošinja, Silbe i Oliba, ali nije pokušavao detaljnije razgraničiti pojedine dijalektalne skupine i nije objasnio vladajući odnos srodstva među njima. Na temelju razvoja poluglasa u jakom položaju te na osnovi drugih gramatičkih obilježja podijelio je krčke govore u tri skupine. U prvu je skupinu ubrojio mjesne govore Vrbnika i Omišlja, u drugu govor Dobrinja, a u treću Dubašnicu, Bašku, Punat i Poljica. Milčetić se nije detaljnije bavio podjelom, već je obratio pozornost na to da stanovnici prve od navedenih skupina čine najstariji sloj stanovništva Kvarnerskih otoka te su možda nekada pripadali kajkavskom jezičnom području (Milčetić, 1985: 102).

Josip Vajs u raspravi o hrvatskoglagoljskim brevijarima dodaje kartu krčkih govora te dijalektalnu podjelu u tri dijalektske skupine: „sjeveroistočno narječje (Omišalj, Resika, Garica, Vrbnik i Kampelje), dobrinjsko „podrječje“ (Dobrinj, Polje, Sv. Ivan, Gabonjin, Kras) i jugozapadno narječje (Njivice, Sv. Vid, Malinska, Dubašnica, Poljica, Glavotok, Linardić, Vrh, Kornić, Sv. Fуска, Krk, Punat, Draga Bašćanska, Stara Baška i Baška)“

K. H. Meyer 1928. godine u svojoj raspravi *Untersuchungen zur Čakavština der Insel Krk (Veglia)*² prati rasprostranjenost deset fonoloških značajki na osnovi kojih razlikuje petnaest govornih tipova prikazujući pritom dijalektološku kartu. Navodi kako se „na osnovi znanstvenih kriterija drugačija podjela ne bi mogla izvesti jer drugačije povezivanje izdvojenih govora u veće dijalekatske skupine nije moguće“ (Meyer, 1996: 24).

Na temelju istraživanja dobrinjskoga govora utvrdio je da se „naglašeni poluglas u jakom položaju vokalizira te se pojavljuje kao otvoreno *o* u primjerima: *otoc, donos, stoklo*. Polazeći od svojega pravila u dobrinjskom govoru razlikuje ikavsko-ekavski refleks jata. Isto tako u govoru je prisutno vokalno *ɤ* u primjerima: *vrt, prsa, prsti, črno*. Slogotvorno *ɤ* pojavljuje se kao otvoreno *o* u primjerima: *soza, pon, boha, jaboko*. Završno *-l* je kod glagola nestalo u primjerima: *on je pono trpe*, ali se sačuvalo u imenicama *stol, bel, pakal* (= 'pakao'). Praslavensko *lj* je primarno, te se umjesto njega nailazi na *j* u primjerima: *poje, kjun, zdravje*. Praslavenski eksplozivni glas *g* razvio se u guturalni spirant *ɣ* koji se na kraju riječi obezvučuje kao *-h* u primjerima *ɣlava, noɣa*, isto tako nailazi na prijelaz *d > h* u primjerima *snih i duh*.

Prijedlog *vɔ* pretežno se pojavljuje kao *va* i *v* što zavisi o sljedećem glasu u primjerima *va selo, vavik, vruku*. Unutar govora prisutan je razvoj praslavenskog *dj > j* u primjeru *rojen*. Na cijelom je području otoka prisutno završno *-m* promjenjeno u *-n*. Isto tako prisutna je realizacija *tj > t'* u primjerima *noć, svića* te objašnjava kako *t'* odgovara književnome *ć*. Skupine *stj* pojavljuju se kao *šč* u primjeru *ɣušćerica*. Glasovi *c, č, s, š, z, ž* su kao *i* u književnom jeziku. Naglasak smatra jedinstvenim i starim, svrstava ga u srednji tip³: *dušɫ, rikɫ, mlikɫ, ženɫ, crikɫ, zajɫk*“ (Meyer, 1996: 27–28).

M. Małecki 1929. godine objavljuje raspravu pod naslovom *O podział gwar Krku (z mapą)*⁴ u kojoj je sustavno obradio krčke govore. Prema jezičnim značajkama podijelio ih je u dvije skupine: jugozapadne i sjeveroistočne govore, gdje prva skupina čini presjek čakavskoga narječja, a druga pokazuje niz individualnih obilježja po kojima se ona razlikuje od velike većine čakavskih govora. Navodi kako je prije njega detaljno israživanje proveo i K. H. Meyer. Osim primjera koje je naveo Meyer dodaje još i gen. jd. ž. r. i nom. mn. ž. r. imenica s tvrdom osnovom gdje se sačuvalo stari nastavak *-i* (< *-*y*) *lokɫ, krɫ ši menɫ, grozdovɫ, bočvɫ*. Naznačuje da *ɔ* i *ɔ* i slogotvorno *ɤ* prelaze u *o*.

² Knjiga je drugi put objavljena u prijevodu i popraćena komentarima prevoditeljice M. Turk pod naslovom *Čakavština otoka Krka*.

³ Dugi je slog privukao iskodišni sljedeći akcent. (Meyer, 1996: 25)

⁴ Rasprava je objavljena u prijevodu I. Jelenovića pod naslovom *O podjeli krčkih govora*.

Fonologiju, morfologiju te frazeologiju krčkih govora prikazale su Iva Lukežić i Marija Turk u knjizi *Govori otoka Krka*.

Autorice su uz neke općečakavske značajke, karakteristična arhaična obilježja, ali i novija jezična raslojavanja te unutarjezična i međujezična prožimanja, krčke govore svrstale u dvije skupine: *starinačke* i *doseljeničke mikrosustave* (Lukežić, Turk, 1998: 22). Starinački mikrosustav dijele u dva modela: *arhaično-konzervativni* i *konzervativno-inovativni*. Arhaično-konzervativnom modelu pripadaju: omišaljski, vrbnički i dobrinjski govorni tipovi s pripadajućim mjestima: Čižići, Gabonjin, Gostinjac, Hlapa, Klanice, Klimno, Kras, Polje, Rasopasno, Rudine, Soline, Sužan, Sv. Ivan, Sv. Vid, Šilo, Tribulje, Žestilac i Županje, a konzervativno-inovativnome modelu pripada skupina s interferenicijama arhaičnih izoglosa s mlađim jezičnim značajkama. U taj model ubrajaju se mjesni govori Punta i Baške s pripadajućim selima. Doseljenički mikrosustav objedinjuje govore koje pokrivaju zapadni otočki prostor od Njivica preko Sv. Vida (interferentni model), Dubašnice (konzervativniji model) i sela objedinjena nazivom Šotovento (inovativniji model), sve do Vrha i Kornića (Lukežić, Turk, 1998: 22).

Turk je u fonološkim osobitostima dobrinjskoga govora prikazala odraz staroga poluglasa kao čakavsku vokalizaciju s odrazom *o*: *čo*, *pos*, *bočva*, *otoc*, *petok* itd. Slogotvorno *r* ostvaruje se u primjerima: *držat*, *drvo*, *črv*, *trpin*, *trbuh*, *prč* i sl. Odraz ishodojezičnoga slogotvornog *l* nastao je tipičnom zamjenom poluglasa i utrnućem likvida u primjerima: *jaboko*, *kok*, *močat*, *obočete*, *tokli*, *soza*, *vona*. Nazalni samoglasnik *ę* ima dvojaku zamjenu: sa samoglasnicima *e* iza nepalatalnih i *a* iza palatalnih suglasnika. Navodi da svi krčki govori, pa tako i dobrinjski govor pripadaju „ikavsko-ekavskom čakavskom dijalektu u kojemu je zamjena samoglasnika *ě* tzv. jata, u osnovama riječi dvojaka i slijedi jezičnu zakonitost koju su nezavisno jedan od drugome utvrdila i pravilo uobličila dvojica stranih istraživača K. H. Meyer i L. Jakubinski“ (Lukežić, Turk, 1998: 24). Prijedlog *v* > *va* u primjerima: *vavik*, *vač*, *šla je va postiju*, zatim se pojavljuje kao *v* > *vo* u primjerima: *vožgati*, *Vozon*, potom *v* > *u*: *utorok*.

Kao tipičnu čakavsku pojavu navela je prijelaz *-m* > *-n* u primjerima: *smijen se*, *volin*, *čin*, *sedon*, *sran*. Suglasnik *-l* se na kraju sloga, u dobrinjskom govoru, čuva u kategorijama imenica, pridjeva i priloga u primjerima: *kotol*, *popel*, *posol*, *stril*, *zibel*, *cel*, *debel*, *kisel*, dok je u u glagolskom pridjevu radnom muškoga roda dočeto *-l* dokinuto: *bi*, *ču*, *vide*, *hode*, *kje*. Odraz starojezične sekvencije *s* > *zo* ispred frikativa *s*, *š*, *z*, *ž* primjerima: *zo srpon*, *zo*

šugamanon, zo ženun, zatim $s \rightarrow z$ i pozicijski uvjetovane inačince s, š, ž u primjerima: z mužen, zbuditi se, zlomi, s pirunon, s kobasicon, š njun.

Odras „starojezične sekvencije *izb ostvaruje se u funkciji prijedloga i prefiksa: zletit, zvlíč, zilet, stlíć, spalit, z Gabonjina, z Omišja. Navela je i suglasničke skupine koje su nastale redukcijom starohrvatskog poluglasa. Praslavenski skup *dj > j primjerima: meja, saje, starohrvatski skup d[]j > j: mlaji, rojen, grozje, a praslavenski skup *tj ostvaruje se kao ć: kuća, svića, srića. Od ostalih skupova navedeni su još i stara skupina čr u primjerima: čriva, črn, črv, zatim skupovi *stj i *skj koji su se odrazili kao šć: klišća, koščica, natašće, a navodi i strani skup st primljen kao št u primjerima: puneštra, štuftat, škornje, škatula, šporko, rešpet itd.“ (Lukežić, Turk, 1998: 28).

Naglasni je sustav dobrinjskoga govora stariji dvoakcenatski. Prema Lukežić i Turk „arhaičnost se ovog sustava očituje u starome mjestu naglaska i dobro očuvanim prednaglasnim i zanaglasnim duljinama. Primjećuju evolutivni pomak starohrvatskog akuta u dugosilazni naglasak, kojemu su tragovi još uvijek živi i potencijalna su kategorija u stilski obojenom diskursu“ (Lukežić, Turk, 1998: 55).

Iva Lukežić je u poglavlju *Morfološki sustav, mikrosustavi i modeli u krčkim govorima* prikazala morfološke značajke svih navedenih mikrosustava i govornih modela, a ovdje navodimo one morfološke značajke⁵ karakteristične za arhaično-konzervativni model u koje spada i govor Dobrinja (Lukežić, Turk, 1998: 149).

- Imenice muškog roda u N jd. imaju ništični nastavakni morfem Ø, kao i općenito u hrvatskome jeziku: sr[]b, ko[]c, kot[]č, t[]ć, n[]s, v[]s i sl.
- Srednji rod ima u N jd. nasavak -o, kao i općenito u hrvatskome jeziku: []ho, []ko, z[]to i sl.
- Nasavak -e imaju imenice s osnovom na palatalni suglasnik: p[]je, p[]će, s[]nce i sl.
- Nastavak -a u N jd., kao i općenito u hrvatskome jeziku imaju im. ž. r.: ž[]ba, k[]ća, nog[], m[]ha.
- U G jd. i muški i srednji rod imaju isti nastavak, kao i općenito u hrvatskome jeziku a to je nastavak -a.
- G jd. te N mn. A mn. i V mn. ženskog roda imaju nastavak -e, a D jd. i L jd. imaju nastavak -i.

⁵ Sintaktičke su značajke govora otoka Krka slabo istražene.

- D jd. i L jd. muškog i srednjeg roda imaju nastavak -u.
- A jd. muškoga roda može biti ili kao N jd. ili kao G jd. zavisno o tome imenuje li se biće ili stvar. Npr.: A jd. jednak je N jd. u primjeru: *v[đ]n st[đ]l, a na njem[đ] v[đ]ž*. A jd. jednak je G jd.: *v[đ]n konj[đ] i na njem[đ] čov[đ]ka*.
- A jd. srednjeg roda jednak je obliku N jd.: *v[đ]lin svoj[đ] sel[đ], doživ[đ]n d[đ]*.
- V jd. muškog roda ima nastavak -u a nastavak -e se javlja u neutralnom kontekstu: *br[đ]te! B[đ]že!* Srednji rod ima oblik N jd.
- I jd. nastavak -ōn za nepalatalne suglasnike: *šk[đ]fōn, r[đ]gōn* itd., nastavak -ēn za palatalne suglasnike: *kōlcen, v[đ]žēn* itd.
- Što se tiče glagola, nastavci u 3. l. prezenta su: -u (reku) ili -ju (delaju).
- Nema ni aorista, ni imperfekta.
- Infinitiv je u svim ikavsko-ekavskim govorima apokopiran.
- Postojanje relikata glavnih i posebnih ishodičnojezičnih deklinacija:
 - supostojanje alomorfa [i] i [e] u Gsg. te NAVpl. Imenica ženskoga roda (*ženi, glavi : duše, nožice*).
 - uz iskonski morfem /i/ usustavljenost i novijih alomorfa [e] i [a] u NAVpl. imenica muškoga roda (*stoli, krovi, grihi + nože, kjuče + klobuka, piruna*).
 - očuvanost relacijskog morfema /i/ u NVsg. ishodičnojezičnih v-osnova ženskoga roda te relacijskoga morfema /e/ u Gsg. takvih imenica i imenica starojezične r-deklinacije ženskoga roda (Nsg. *criki, muri* : Gsg. *crikve, murve*).
 - očuvanost relacijskih morfema ishodičnojezične dualne sklonidbe imenica *oči i uši*.
 -
- Oblik relacijskog morfema Isg. ženskoga roda /un/ (*z mojun sestrun*).
- Interferiranje starijega relacijskoga morfema /i/ s novijim relacijskim morfemom /u/ u Lsg. imenica muškoga i srednjega roda (*na stoli, va gradi : na stolu, va gradu*).

- Potpuna očuvanost paradigmi sa zasebnim relacijskim morfemima svih padeža.
- Postojanje triju složenih zamjenica s pojačanim pokaznim značenjem (*ovajsti, tajsti, onajsti*).
- Nepostojanje imperfekta u inventaru glagolskih oblika.
- Zadržavanje neizmijenjenoga /l/ na početku osnove u jednini muškoga roda pridjeva radnog.

Snježana Hozjan je opisala mjesni govor Krasa na fonolškoj i morfolškoj jezičnoj razini. Te se jezične značajke podudaraju s onima dobrinjskoga govora.

Mikrotoponimiju dobrinjskog područja na otoku Krku opisao je I. Jelenović koji uz povijest Dobrinja obrađuje etimologiju toponima na Dobrinjštini.

Pojavu i uzroke trojaka odraza starohrvatskog poluglasa na Krku opisuje Z. Junković u članku, *Kratki poluglas u krčkim govorima*. U dobrinjskome govoru objašnjava prijelaz kratkoga poluglasa u vokal *ö* te kasnije u vokal *o* utjecajem veljotskoga govora, koji se je održao na tom području do konca 19. stoljeća (Junković, 1982/83: 393).

Osim objavljenih priloga prikupljeni su dijalekatski podaci koji tek očekuju znanstvenu obradu. To su kvestionari za izradu dijalektoloških atlasa, pohranjeni u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu. Podatke su prikupili I. Jelenović za Dobrinj, Omišalj i Vrbnik, I. Lukežić za Dubašnicu i S. Hozjan za Njivice i Bašku.

3. Metodologija istraživanja

Ovaj je rad nastao na temelju terenskog istraživanja koje smo proveli u kolovozu 2014. godine. Budući da je jezik živ sustav u kojem se stalno događaju promjene, želja mi je bila zapisati svoj materinski idiom onakav kakav je on danas.

Zadatak i cilj istraživanja: opisati govor Dobrinja na fonološkoj i morfonološkoj jezičnoj razini.

Metode istraživanja:

1. Metoda anketiranja: koristili smo se posebno koncipiranim upitnikom
2. Metoda intervju: razgovor s izvornim govornicama
3. Rad na dokumentaciji: za potrebe istraživanja koristili smo se starijom i recentnijom dijalektološkom literaturom.

Fonološke i morfonološke značajke ispitali smo koristeći se *Upitnikom za istraživanje srednjočakavskih govora* kojega smo sastavili uz pomoć mentorice dr. sc. Line Pliško. Upitnik se sastoji od tri poglavlja:

1. Podaci o punktu
2. Podaci o obavjesniku
3. Ispitivanje jezičnih činjenica (na fonološkoj i morfonološkoj razini).

Na fonološkoj smo razini istražili:

- vokalni sustav
- vokalizaciju slabih poluglasa
- upitnu i odnsosnu zamjenicu ča i njezine oblike
- prijedlog *vž
- refleks jata
- refleks prednjeg nazala /ɛ/
- refleks slogotvornog /

- refleks slogotvornog *r*
- prijedloge *k* i *s*
- akcentuaciju
- zatvaranje kratkoga vokala *o* izvan akcenta, najčešće ispred akcenta
- konsonantski sustav
- konsonantske skupove
- slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga
- zamjenu finalnoga nastavčnoga *-m > -n*
- promjene konsonanata u rubnim zonama sloga
- konsonantske proteze i enklize
- metatezu, kontrakciju i disimilaciju
- suglasnik *-l* na kraju sloga
- prezent s okrnjenom i neokrnjenom osnovom **gręd-/gr.* (*gren, greš...*)
- oblike osnove praslavenskog glagola **iti* s konsonantskim skupom *-jt* i prezentske s konsonantskim skupom *-jd* (pojti, dojt; pojde dojde)
- oblike prezentske osnove praslavenskoga glagola **mogti* s rotacizmom
- izostajanje sibirizacije
- oblik glagolskog pridjeva radnog **iditi*
- redukcije vokala
- zanijekane oblike prezenta glagola imati: *niman, ni* i glagola biti – *nis*.

Iz snimljenoga razgovora s obavjesnicima izdvojili smo jezične značajke koje nismo istraživali upitnikom, a to su: naglasni sustav, refleks jata *□* te debilabijalizacija nastavčnog *-m > -n* te fonološki i fonetski status fonema *ć*.

Obavjesnice:

Dinka Justinić (rođena 1934.)

Nada Simović (rođena 1962.)

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

4.1.FONOLOŠKE ZNAČAJKE

4.1.1. Zamjenica ča (<*čь)

Kao osnovna oznaka za čakavsko narječje zamjenica ča se uzima kao prvi čakavski kriterij jer se taj leksem javlja jedino u čakavskom narječju. Zbog karakteristične vokalizacije „šva“ u slabom položaju u dobrinjskom govoru može se reći da je ta upitno-odnosna zamjenica svojevrsan alijetet i u odnosu na ostale čakavske govore (čo:če:ča:ca). No refleks zajedničkog sthrv. poluglasa (<*ь, *ь), kako napominje Snježana Hozjan u *Fonološkom prikazu mjesnog govora Krasa (reprezentatu dobrinjskog govornog tipa)*, uz kvantitetu na primjeru ove zamjenice ima u dobrinjskom govoru i leksičko-semantičku ulogu jer se u pojedinim situacijama poluglas reflektirao kao dugo a, pa uz čo u sistemu funkcionira i ča. (Hozjan, 1990: 51)

Kada se upotrebljava takav oblik zamjenice ča tada govorimo o značenju neodređenosti, odnosno ča = išta, nešto, štogod:

UP:

Je ča dobroga?

OG:

Ma ni, ki je prneso ča. Soki put kad bi bi pasa bi mora poć nutor i popit gemišť, žmuj vina bilo ča.

Ona glavna obilježja te zamjenice – upitnost i odnosnost – ostvaruju se u njezinu obliku čo, s kratkim o kao refleksom sthrv. „šva“:

a) upitnost (čo = što, zašto)

značenje „što“:

UP:

Čo delaš? Čo ti je to?

OG:

Čo će ti donoska pir? Čo ću ja za obed? Ma čo će van te mustaće?

značenje „zašto“:

OG:

Čo, donoska samo gjedaš va to? Ja ne znan čo njoj je bilo da ju je rasparala? Čo se ovako rano staje?

b) odnosnost (čo = što):

UP:

Se čo ti srce želi.

OG:

Ne, ne, čo ja znan pri meni ni bilo. A čo ću ti reć. Osin to čo su bi ju bili zeli i te se je znalo dva, tri puti ju zet. Recimo sada čo muzika sope. A čo moreš.

U govoru Dobrinja zamjenica čo je prisutna i u neodređenim zamjenicama u ogledu govora čogod (čo+god): *Ona bi mu bila čogod skuhala*, kao i riječi izvedene iz osnove č- (osnova upitno-odnosne zamjenice za „neživo“) kao što su:

- neodređena zamjenica *ničь < nič (= 'nešto'): *Nič bin ti reko.* - „vlastita je unutarnja čakavska inovacija“ (Lukežić, 2012: 228) gdje dolazi do ispadanja završnog slabog poluglasa
- neodređena zamjenica niš (<nič = 'ništa'): *On se okrenu i niš ni reko meni ni ja njemu.* „inovacija koja je potvrđena i u kajkavskom kompleksu“ (Lukežić, 2012: 228).
- zamjenica ča u genitivu poprima oblik česa (= 'čega'): *Česa ni? Česa, ši za makaruni?*

Isto tako zamjenica se ostvaruje i u prilozima, odnosno sraslicama prijedloga s akuzativom zamjenice ča: *zač, nač, poč, vač* :

UP:

Zač me pitaš? Nač si to stavi? Poč si šo va butigu? Pazi vač se pačaš.

Prisutan je također i veznik *aš* (< zaš< zač< za + ča = ĵer') u OG:

Aš su imeli dva prstena i te prsteni nisu dobili hćere. Priden ja kuću, aš son bila zvona, priden kuću totu su tri kompiri. Moran se fugat aš je kasno.

4.2. Samoglasnički inventar

Dobrinjski govor posjeduje peteročlani monofonški vokalni sustav *a, e, i, o, u* te slogotvorni fonem *ɾ*, artikulacijski neosobit i blizak štokavskom standardu. Svaki od navedenih pet fonema može biti dug i kratak te naglašen i nenaglašen. Distribucija im je uglavnom slobodna, tj. svaki se može ostvariti u početnom, središnjem i dočetnom položaju riječi, ispred i iza bilo kojeg konsonanata.

Tab. 1. Samoglasnički sustav dobrinjskog govora iz ogleda govora:

		NAGLAŠENI	NENAGLAŠENI
	a	m̩ t, tov̩ r	d̩ lat, kadag̩ d
KRATKI	e	hć̩ re, vič̩ mja	njeg̩ vo, jen̩
	i	cr̩ ki, mam̩ ca	pr̩ vit, ist̩ šo
	o	sob̩ ta, p̩ nica	t̩ noc, kon̩ ba
	u	̩ mr, šk̩ jice	umr̩, mušk̩

		NAGLAŠENI	NENAGLAŠENI
	a	v̩ nka, kunj̩ do	d̩žā, d̩lā
DUGI	e	ž̩ nske, pedes̩ t	zap̩dn̩, h̩ dē
	i	št̩ rna, mušk̩	b̩v̩ la, p̩t̩ t
	o	s̩ nce, pok̩ jni	p̩met̩n, k̩ kōš
	u	p̩ nta, maž̩ rka	makar̩ūn̩, r̩ūk̩

4.2.1. Vokalizacija slabog šwa

Kriterij za određivanje pripadnosti mjesnih govora čakavskom narječju, kojega su odredili Božidar Finka i Milan Moguš (1977: 99–104), samoglasnički je sustav krčkih govora, pa tako i dobrinjskoga govora na najvišem stupnju „čakavosti“ te se odlikuje „tendencijom jake vokalnosti“ koja je prisutna u svim južnoslavenskim jezicima, ali je njezina modifikacija u čakavskom narječju specifična i vrlo izrazita:

čo < *č*⁶ (= 'što')

va < *v* (= 'u')

vavik < *v*⁷*věk* (= 'uvijek')

vožgat < *v*⁷*žgati* (= 'užgati')

zomi < *v*⁷*z*⁷*mi* (= 'uzmi')

kadi < *k*⁷*dě* (= 'gdje')

katunja < *k*⁷*tunja*⁷ (= 'dunja')

malin < *m*⁷*lin* (= 'mlin')

Isg. *s monun* < *m*⁷*noj*⁷ (= 'sa mnom').

Vokalizacija (u ovim primjerima) starohrvatskoga zajedničkog poluglasa u slaboj poziciji nije uvijek uvjetovana pravilima o distribuciji konsonanata u slogu. Starohrvatski se poluglas odražava kao svojevrsan alijetet u dobrinjskome govornom tipu u odnosu na ostale govorne modele i tipove na otoku Krku, pogotovo u čakavštini.

Kontinuata starohrvatskog „šwa“ u izvorno kratkom slogu ovdje je u pravilu vokal *o*⁸ uz neka odstupanja. Tako je refleks starohrv. poluglasa (< prsl. **ь*, **ъ*) prva od nekoliko značajki razlikovnosti dobrinjskoga govora u odnosu na ostale krčke govore i općenito. Refleks *o* u kratkom slogu u velikoj većini slučajeva je kratko *o*:

OG: *čo*, *vos*, *pos*, *pok*, *bočvi*, *vosrid*, *meštor*, *zvona*, *petok*, *kosno*, *otoc*, *donos*, *zomi*, *kosno*, *doska*, *monji*, *košnije*, *tonoc*, *donoska*, *koblača*, *stokleno*, *donošnji*, *petok*.

⁶ Radi se o (nalašenom) poluglasu koji se nalazio u jakom položaju, stoga se vokalizirao – točnije stopio se je s nekim drugim samoglasnikom (Mandić, Pliško, 2011: 29) – u ovom slučaju sa samoglasnikom *o*.

⁷ Riječ potječe iz romanskog jezika (lat. *cydonia*, tal. *cotogno*). Ovdje se poluglas, za razliku od štokavskog *dunja*, vokalizirao (**gdunja* < **kъdunja*).

⁸ U ostalim govornim tipovima arhaično-konzervativnog modela, u omišaljskom i vrbničkom govornom tipu na Krku govorimo o vokalu *e*.

Ponekad se ne radi refleksu starohrvatskog poluglasa (< prsl. *b, *b̥) jer se poluglas umetnuo naknadno, npr.:

UP: *ogonj* (*ognь), *sedon* (*sedmь), *vetor* (*větrь), *oson* (*osmь).

Vokal *o* duži se pred sonantom u zatvorenom slogu ili suglasničkim skupinama na granici morfema kojoj je sonant prvi član:

OG: *nijedon*, *vridon*, *dobor*, *blagdon*, *jedon*, *nutor*, *toncat*, *von*, *mokor*, *son*, *žaloston*, *poton*, *tonka* (= 'tanka'), *ogonj*, *vetor*.

Sporadično se poluglas u kratkom slogu reflektira kao dugo *a*:
va, *vavik*, *lažljivoc*, *lagat*, *maša*, *malin*, *kadi*.

Zbog svoje dužine starohrvatski je poluglas u dobrinjskom govoru prešao u dugo *a* u genitivu plurala imenica muškog i ženskog roda s konsonantskom skupinom na završetku osnove:

sestar, *dosak*, *čaval* (N sg. *čavol* = 'čavao'), *čenac* (N sg. *čenoc* = 'uš'), *polak* (N sg. *polka* = 'vrsta plesa').

Dugo *a* ostvareno je također u još nekolicine leksema s poluglasom u izvorno dugom slogu: *stablo*, *dan* (ali *donos*, *blagdon*), *laž*.

4.2.2. Refleks v̋ > u/va

Prijedlog v̋ (kao samostalan prijedlog i u složenicama) ostvaruje se u nekoliko varijanti:

a) v̋ > va

- u izgovornim cjelinama pred šumnim suglasnicima i sonantima j, m, n (nj):

OG:

*Va Malinu smo imeli vičeru. Skoro svaki muški je šo **va** školu. **Va** domih se je najviše pirovalo. Kolet mi je dešvala, aš ga nosivala **va** nošnji. **Va** kući su dica. To je bilo **va** svih bojah. Čo, samo gjedaš **va** to? Naša mamica je imela dvi netjakinje **va** Taliji. Kad je mamica umrla ja son hodela **va** prvi razred. Gjedan ja **va** njega, morda će me ujist. On je osta **va** četrtom razredu. Govorelo se je da su ih hitali **va** jamu. Kada bi ona rekla da remo na Goru kako da remo **va** Zagreb. Ona bi šla Poje **va** butigu.*

- u leksemima vač (<v̋ + č̋), vavik (<v̋ + v̋k̋):

OG:

*Ja son hodela **vaviki** sama. Jena je bila **vaviki** tužna. Isto bin **vavik** bila šla i ko jenoj i ko drugoj. **Vavik** san ju Milena zvala. Ne znan **vač** ću ti dat bonboni.*

b) v̋ > vo kao prefiks u morfološkim toničkim riječima:

OG:

*Toj ženskoj je pala proteza **vosrid** place. **Vosrid** dvora su dica. Jutro je **Vozon**. **Vozonski** ponedijok.*

c) v̋ > v

- u izgovornim cjelinama pred sonantima r, l, v, n i samoglasnicima:

OG:

*On je šo delat **v** Riku na nagovor od matere. To mi je **vnuka**. Robu smo još prodavali **v** Resiku.*

d) $v \rightarrow u$

- u leksikaliziranim strukturama:

OG:

umisit testo (<v + mēšiti) uvik (< vavik <v včk)

- uz genitiv u značenju mjesta:

OG:

Kada je bi rat smo imeli u Želki Piturice u noni školu. Otoc je dela va Košjuni u fratri. Mi smo u njih znali kantat.

e) $v \rightarrow \emptyset$

- uz akuzativ i genitiv u funkciji priložne oznake mjesta:

OG:

Kako da ren Meriki. Si su hodeli Grad školu. Ren kuću. Drugi su hodeli Poje školu.

4.2.3. Refleks jata ě

Praslavenski fonem jat (ě) je kroz stoljeća prošao različite preinake.⁹ Moguš je napomenuo kako se refleks starog jata ě ponašao isto kao i refleks fonema ě odnosno i jedan i drugi su se iza palatala znali realizirati kao *a*, no nestabilna artikulacija ě počela se prilagođavati i suglasnicima iza njega te se ovisno o načinu izgovora (bio on mek ili tvrd) realizirao kao *e* i *i*, na zapadu i sjeverozapadu, te kao *e* i *je* na istoku i jugoistoku (Moguš, 1977: 37). Različita je artikulacija ostavila trag i na čakavcima, pa tako razlikujemo refleks: *e*, *je*, *i-e* i *i* različito geografski rasprostranjene.

Refleks *i-e* zaintrigirao je strane istraživače L. Jakubinskog i K. H. Meyera koji su tu pojavu „objasnili zakonitošću, a ne slučajnošću“. Istraživajući su došli do različitih zaključaka te osmislili sljedeće pravilo:

a) „Ekavski odraz:

$*\check{e} + d / t / n / r / l / s / z + a / o / u / y / \emptyset / \text{ъ} = e$ (uz nadopunu i ě ispred *st / zd*)

b) Ikavski odraz:

$\check{e} + d / t / n / r / l / s / z + \text{ostali samoglasnici} = i$

ě + bilo koji suglasnik + bilo koji samoglasnik = i.“ (Meyer, 1996: 40)

Dobrinjski govor kao i ostali krčki govori ima ikavsko-ekavski refleks jata ě koji slijedi pravilo Jakubinskog i Meyera, a koje određuje pozicije i fonološko okruženje jata u vrijeme zamjene. Ikavsko-ekavski refleks jata odražava se u osnovama riječi dok je u gramatičkim morfemima, kao i na kraju riječi refleks ikavski.

⁹ Do prijelaza vjerojatno dolazi u prahrvatskome razdoblju (razdoblje između 5. i 11. stoljeća) gdje dolazi do preoblike fonološkog sustava praslavenskoga jezika i gdje se uspostavljaju komponente novoga jezičnoga sustava (Lukežić, Turk, 1998: 25).

Ekavski ostvaraj u polaznim oblicima riječi pronalazimo u primjerima iz OG:

- ispred /t/: *vetor, leto, peteha, retko,*

- ispred /d/: *obed, suseda, sosed, zapoveda, beseda, sreda, sledovanje*

- ispred /n/: *stenah, koreni, koleno, seno, len, celo*

- ispred /l/: *zdela, delo, belo, telo, del,*

gl. pridjev radni sva tri roda: *ote, otela, otelo, vide, videla, videlo, vole, volela, volelo, bole, bolela, bolelo, živeli, živele, side, sidela, sidelo*

- ispred /r/: *vera, mera, verovat*

- ispred /s/ i /st/: *mesto, testo, nevesta, umesto, Brestova*

- ispred /z/ i /zd/: *zvezda, Zvezdana, železo.*

Ikavski ostvaraj pronalazimo u primjerima iz OG:

1. ě > i u osnovama riječi

a) pravilo glasi: ako je iza jata suglasnik t, d, l, n, s, z i iza njega samoglasnik prednjeg niza, no pojavljuje se izuzetak:

- u imenicama, pridjevima, priložima: *vridon, dite, miron, misec, sprida, vosrid,*

- u gl. pridj. rad. u svima trima rodovima: *dili, dililo < dilila, dilile, misi-mislila-misilo, ji-jila-jilo, sidi/side-sidela/sidila-sidelo/sidilo*

- u infinitivu glagola: *mirit, hodit, mislit, umrit, živit, mlist* (*mlěsti)

- prezent glagola: *jin-jiš-ji*¹⁰

b) ispred suglasničkih skupina bez obzira na samoglasnik ispred njih:

- ispred /k/: *čovik, sikira, mliko, sikli*

- ispred /g/: *snig,*

- ispred /h/: *smihi, mih, grih*

- ispred /b/: *potriba*

- ispred /p/: *lipa, Stipanja, slip*

- ispred /m/: *brime, vrime, ciment, nevrime*

- ispred /v/: *divojka, polivat*

¹⁰ Iza navedenih suglasnika javlja se samoglasnik stražnjeg niza što bi trebalo rezultirati ekavskim refleksom jata, no do takve pojave ne dolazi zbog analogije prema oblicima gdje je drugačiji nastavak kao što su: *vridni, dilili, misili.*

- ispred /j/: *postija*
- ispred /š/: *črišnja*
- ispred /ž/: *mriža*
- ispred /ć/: *srića*

2. *ě* > *i* u gramatičkim morfemima:

a) u imenicama:

- Dsg. ž. r. (-*ě* > -*i*): *sestri, teti, ženi*
- Lsg. sva tri roda: *na smeti, na Brestovi, na konobi, na Dobrinjštini, na Ogreni, va Poji, na franži, na Hlapi, na Gostinjci, na pol puti, va drmunih, na plećih, va vrtih*
- Lpl. m. i ž. r. (-*ěѣ* > -*i*): *po letih, va drmunih, po selih, va vrtih*.

Iako ih većina literatura navodi kao pravilo, iste primjere možemo pronaći i u govorima s jekavskim odrazom te je važno napomenuti kako se ne može sa sigurnošću znati je li navedno točno.

b) u komparativima pridjeva (-*ěi*¹¹ > -*iji*): *stariji, glavniiji, topliji, čovjeniji, črniji*

3. *ě* > *i* na apsolutnom kraju riječi:

- u priložima: *gori, doli, kadi, ondi, nutri (nutor), ovd*
- u brojeva: *dvi, obi*.

U dobrinjskom govoru možemo pronaći i hiperikavizam u obliku leksema: *vičera, vičeroska, vičernja*.

Isto tako govor poznaje i staru zamjenu *ě* karakterističnu za čakavske govore:

- prijeglas *ě* > *a* iza palatala: *njazlo, prama*.

¹¹ Zapravo se radi o odrazu *y* ili *i*, a ne *jata* (u nekim se govorima prikazuje uobliku *jata*), no to je analogija prema zamjenicama.

4.2.4. Reflek vokala *ę*

U govorima arhaično-konzervativnog modela kakav je i sam dobrinjski govor starojezični samoglasnik *ę* ima dvojaku zamjenu: *ę* > *e* iza nepalatalnih suglasnika i *ę* > *a* iza palatalnih suglasnika. „Potonji je odraz vrlo stara još praslavenska pojava, dok je još u sustavu postojao fonem *ę*. Pojava je nastala još u začecima čakavštine i pokazuje njezinu genetsku individualnost. Čakavska značajka prijelaza po formuli: *j, č, ž + ę > ja, ča, ža*“ (Lukežić, Turk, 1998: 40).

Navedena čakavska odlika samo je djelomice očuvana u samo dvama primjerima: *jašmik* (< *jačmik* > *jęčmyk* = 'ječmenac, apces na gornjem ili donjem rubu očne vjeđe koji ukazuje na infekciju očne žlijezde', za oznaku ječma upotrebljava se leksem *ozimoc*) i u *zajik* (< *jazik* < *języka*) dok je u svim ostalim primjerima (i iza palatala i nepalatala) fonem *ę* prešao u *e*:

UP:

Prije son pismo. (= 'Primio sam pismo.') – *prijet* (< *prijęti*)

Posal vavik rabi počęt. (= 'Posao uvijek treba početi.') – *počet* (< *počęti*)

Žejon son. (= 'Žedan sam.') – *žet* (< *žęti*)

Iman pet let. (= 'Imam pet godina.') – *pet* (< *pęt*), *let* (< *lęt*)

Volin meso. (= 'Volim meso.') – *meso* (< *męso*)

4.2.5. Refleks slogotvornog *ŷ*

Refleks slogotvornog *ŷ*¹² u dobrinjskom govoru ostvario se kao vokal *o* tj. govori se o specifičnom ostvaraju u odnosu na većinu čakavskih govora gdje je prvotni ostvaraj vjerojatno bio sekvenicja *ol* koja se je prema Turk i Lukežić razrješavala na četiri načina:

- „redukcijom poluglasa i zadržavanjem samo slogotvornog likvida
- zamjenom poluglasa odgovarajućim poluglasom prema modelim tipičnim za pojedine skupine govora (*ŷ* = *e* / *o*) uz zadržavanje likvida
- iščezavanjem likvida uz tipičan refleks pluglasa i konačno
- refleksom sa samoglasnikom *u*“ (Lukežić, Turk, 1998: 38).

¹² Izgubljenog u 13. stoljeću, danas se u hrvatskom jeziku odrazilo kao *u*.

U govoru Dobrinja zabilježeni su sljedeći primjeri:

OG:

- ɪ > o: *jabok, pono, močin, obočen, ponica, sonce, žoto, dogo, toku, vona, pon, mozen, točen, vočen, soza.*

4.2.6. Refleks slogotvornog *ʃ*

Marija Turk navodi kako se slogotvorno *ʃ* u arhaično-konzervativnom modelu ostvaruje:

- „s popratnim samoglasnikom *e* (prisutno je u omišaljskom i vrbničkom govoru)
- s popratnim poluglasom *ɐ* (prisutno je u omišaljskom govoru)
- bez popratnog samoglasnika“ (Lukežić, Turk: 1998: 37).

Staro slogotvorno *ʃ* se u dobrinjskom govoru reflektiralo bez popratnog vokala *ʃ* > Ør te se ostvaruje u početnoj, središnjoj i dočetnoj poziciji:

OG: *prst, trsi, drvo, brzo, trdo, držat, črčok, četrtok, črv, umr, umrla, opr, tr.*

4.2.7. Prijedlozi *k* i *s*

Prijedlog *k* često ima dvojak ostvaraj *k* > *ko*, *k*.

Ostvaruje se s popratnim vokalom *o* uobičajenim refleksom *ɪ* za dobrinjski govor bez obzira na to započinje li sljedeća riječ na *k* ili *g*:

OG:

*Prišla je s ocen **ko** ponici i tastu.*

*Ja bin bila isto šla i **ko** jednoj i **ko** drugoj.*

*A po mliko **ko** Pepici ki će poć?*

*Hodi po žmuj vodi **ko** Zori.*

*V Riku smo šli samo **ko** dohtoru.*

*Remo **ko** Gordani.*

Struktura **s** kao odraz starojezične sekvenicije **s** i **s** ostvaruje se kao prijedlog i kao prefiks, a u govorima arhaično konzervativnog modela kao što je dobrinjski govor nailazimo na nekoliko evolutivnih inačica:

a) **s** > **so**

OG:

Okrenu se je so celin telon. (= 'Okrenuo se s cijelim tijelom.')

Hodeli smo so štafetun. (= 'Išli smo sa štafetom.')

Hodela je so barkun na Crikvenicu. (= 'Išla s brodom u Crikvenicu.')

Toncalo bi se so roditeljima. (= 'Plesalo bi se s roditeljima.')

Šla je Vrbnik so črišnjana. (= 'Išla je u Vrbnik s trešnjama.')

b) **s** > **zo** ispred frikativa *s, š, z i ž*

OG:

Prišo je zo školi. (= 'Došao je iz škole.')

Domišjan se pokojnoga staroga zo Županja. (= 'Sjećam se pokojnoga djeda iz Županja.')

To mi je dala mamica zo Solin. (= 'To mi je dala nona iz Solina.')

Ona mi je obećala zošit gaće. (= 'Ona mi je obećala sašiti hlače.')

Zgrizo ga je zo zubi. (= 'Izgrizao ga je zubima.')

c) **s** > **z** i pozicijski uvjetovane inačice *s, š, ž*

UP:

Nosit s kuće. (= 'Nositi iz kuće.')

Vino s konobi. (= 'Vino iz konobe.')

Soza z oka. (= 'Suza iz oka.')

Mladić s klobukom. (= 'Mladić sa šeširom.')

Prišla s Poli. (= 'Došla je iz Pule.')

Tuga z njega re von. (= 'Tuga iz njega ide van.')

Prišo je z Riki. (= 'Došao je iz Rijeke.')

Remo z Grada. (= 'Idemo iz Grada (Dobrinja).')

Prišo je z Merik. (= 'Došao je iz Amerike.')

Zgubi son šoldi. (= 'Izgubio sam novac.')

Zlome je kruh. (= 'Izlomio je kruh.')

Spone son obećanje. (= 'Ispunio sam obećanje.')

Ren š njin v Riku. (= 'Idem s njim u Rijeku.')

Hodi š njun po vodu. (= 'Idi s njom po vodu.')

U dobrinjskom je govoru prijedlog *kā dē* ovjeren u ovim oblicima:

UP:

Kaj si bi? (= 'Gdje si bio?')

Kaj je to? (= 'Gdje je to?')

Ren tamo kadi mi je boje. (= 'Idem tamo gdje mi je bolje.')

Nigdire ni tako dobro. (= 'Nigdje nije tako dobro.')

Sogdi je neba. (= 'Svugdje ima neba.')

4.3. Akcentuacija

U proučavanju nekoga mjesnoga govora i njegovih eventualnih jezičnih promjena najbolji je pokazatelj trenutnoga jezičnog stanja zasigurno akcentuacija.

4.3.1. Inventar

Kada govorimo o prozodijskom sustavu starinačkoga govora arhaično-konzervativnog modela (kojem pripada dobrinjski govor) razlikujemo tri prozodijske jedinice:

- naglasak (kratki silazni i dugi silazni)
- dužinu (prednaglasnu i zanaglasnu)
- kraćinu (prednaglasnu i zanaglasnu)

Navedeni se prozodijski inventar odnosi na pet vokala, naglašeni je slog uvijek silazan dok je slogotvorno *ȝ*, bilo ono naglašeno ili nenaglašeno, uvijek kratko.

Raspodjela inventara naoko je slobodna, a naglasak može stajati bilo gdje u riječi (neovisno o dužini). Dužina može biti zanaglasna, obično je jedna te nije bitno koliko je udaljena od naglašenoga sloga, najčešće je prednaglasna dužina odmah ispred naglaska.

U starinačkim govorima arhaično-konzervativnog modela, pa tako i dobrinjskoga govora prema M. Turk djeluju dvije opreke:

- „opreka po silini (naglašenost/nenaglašenost) postoji među dugim i kratkim samoglasnicima
- opreka po kvantiteti (dužina/kraćina) postoji između naglašenih i između nenaglašenih samoglasnika“ (Lukežić, Turk, 1998: 50).

Opreka po intonaciji (silaznost/uzlaznost) nije ostvariva kao razlikovno obilježje, ali su naglašeni slogovi u pravilu silazni.

4.3.2. Distribucija

Kao što smo prije naveli raspodjela svih četiriju prozodijskih jedinica u dobrinjskom je govoru slobodna.

Iz ogleda govora primjećujemo da se kratki akcent ostvaruje se na:

a) početnom slogu:

lta, škjice, vt, mt, mr, brt, bčve, joc, pnica, psten, dv, hc̣re, slba, pmetin, dva, ṿviki, Ṃriki, šḳtulica, č̣na, (s) ṇmi, ṃštrica, sṃla, p̣ščat, f̣nila, p̣lela, j̣na, p̣saj, p̣pa, pṛvit, ṇki, ṇnka, č̣da, ḍlat, ṿje, cṛki, ṃnji, ṃrete, g̣vori, ḍkla, ḳšnije, ḳkolo, ḥtili, šḳda, ṇšnja, j̣gračke, ṭnoc, p̣šneli

b) središnjem slogu:

vọli, beṣda, udṛla, bọlo, zaboṛvit, jeḍno, čoṿk, siroṃšon, siḳra, poḳjni oṭc, gaṇli, neṿsta, (so) siṇn, toṿr, iṃla, musṭće, oṭla, siḍla, nac̣tat, čeṭtoga, stolaṛja, leẓ̌li, oštaṛja, črč̣ki, vič̣rnja, piṭlo, čoṿjna, kaf̣na, arṃnika, soḅta, maṃca, faṃja, doṇšnji, isṭšo, zẹlno, piṭla, cṛki, njeg̣vo, vič̣ra, žeṇli

c) dočetnom slogu:

postoḷ, priṣ̌, umrḷ, moj̣, oṇ, govoṛ, pusṭt, biḷ, dobṛ, meṇ, saṃ, oṇ, jedṇ, muẓ̌, umrḷ, biḷ, mornaṛ, peteḥ, daḷ, igṛt, čoṿk, drhṭt, dobṛ, rekḷ, krug̣, (ne) vaj̣, paṣt, ondṛt, reḳ, ukṛst, pusṭt, oṇ, obočeṇ, čog̣d, (na) piṛ, saḍ, opṛt, onḍ, dic̣, taḳ, nisṃ, prašč̣, teṭ, hoḍ, sestṛ, prnesḷ, jadṇ, oḅd, mogḷ, komiṇ, pečeṇ,

Dugi se akcent ostvaruje na:

a) početnom slogu:

jī di, štīrna, pīl, vīnka, mīla, stīri (= djed), pīrtila, sīnce, žīto, mīre, zīhodi, pīrtili, rīmo, pīti, tīžila, īn, nītor, vrīme, mīrda, pīnta (Šīla), šīldi, zīli, žīnske, dīmih, nījprve, pīlka, gīri, bīli, bījah, Tīlija, dvījset, knīdli, nīgda.

b) središnjem slogu:

dopīdne, domīšjan, zapīdne, (u) nīni, komīdiju, toncīvalo, žurnīda, balatīrun, mažīrka, kunjīdo, kotīgu, ogīnj, marīndi, kaštrīlica, Dolīnje (Hīpē), Žestīloc, pokījni, ovīda, vičīrnja.

c) dočetnom slogu:

meštīr, otī, muškī, imī, štajīn, parīn, sedondesīt, korīl, peružīn, komīn, pedesīt, Sužīn, (zo) Župīnj, prišī, s ocīn, stolīn, jutrīn, ovī, neznīn, govorīn, razumīn.

Zanaglasna se duljina ostvaruje iza:

a) kratkog akcenta:

mīterūn, brīcūn, hīdē, īspā, Mīrīk, sprīvī, koblīčāh, Sīlīn, gjīdā, kīhān, rībī, dībōr, žīnī, kīkōš, kīšnūt, drīgī, Hīpē, Žuapīnjāh, stīvī, pīmetōn, govīrī, hīdē, Sīlināh, nīprīd, gjīdān, vīdīn, dīlā, vīvikī, pīnavār, nīprīd, tīpīn, dīžā, vīlīn, nīkīn, pīmetīn, īutōn, kīcāh, nīkakōve, vītōr, tībūn

b) dugog akcenta:

dīmīh, kīpīš, vrītī, šīrlīc, knīdlīc, bībūn, bīrkūn.

Prednaglasna se duljina ostvaruje ispred:

a) kratkog akcenta:

(v) *Rīk*, *vīn*, *pōdn*, (v) *Rēs**ku*, *trējsčēt**to*, *sōpl*, *makarūn*, *pēt**k*, *nagānj**t*, *zdōl*, *Klān**ce*,
*kjēč**la*, *prāv**j**la*, *sōkak**voga*, *nīs*, *sām*, *bīv**la*, *pī**t*, *pī*, *pozdrāv**j**t*, *tōt*, *vāj**t*, *rūk*

b) dugog akcenta:

zapovēd, *jīzd**ć*, *zapōdn*.

4.3.3. Akcenatski razvoj

Marija Turk u knjizi *Govori otoka Krka* smatra kako dolazi do evolutivnog pomaka akcentuacije te da najstariji akcenatski tročlani inventar, s prednaglasnim i zanaglasnim duljinama i s obzirom na staro akcenatsko mjesto starosjedilačke govore arhaično-konzervativnog tipa, karakterizira nekoliko čimbenika:

1. „gubljenje starohrvatskog akuta
2. čuvanje starog akcenatskog mjesta
3. čuvanje zanaglasnih i prednaglasnih duljina
4. neocirkumfleks
5. sporadične pojave metatonije, dezoksinoteze (premještanje naglasaka s posljednjeg sloga na prethodni) i prebacivanja siline na proklitiku“ (Lukežić, Turk, 1998 53).

4.3.4. Neocirkumfleks

U dobrinjskom govoru dolazi do izražaja duljenje kratkoga naglasaka (neocirkumfleks)¹³ i to samo u prezentu glagola:

UP:

*s*st – *s*de

*č*t – *č*je

*p*st – *p*de

*l*ć – *l*gne.

Objašnjenje za neocirkumfleks dao je Mate Kapović u svome radu *Razvoj hrvatske akcentucije*: „U sln., kajk. i sčak. se na mjestu staroga akuta u nekim položajima razvio neocirkumfleks (koji ima jednak odraz kao i »obični« cirkumfleks, ali naglasak s njega ne preskače na prednaglasnicu, usp. hrv. *òd vrānā*) Tradicionalno se smatra da neocirkumfleks nastaje od akuta prije zanaglasne duljine (usp. sln. *g*vran i hrv. *g*vrān), no to je u nekim slučajevima sporno“ (Kapović, 2008: 21–22).

Isto tako navod kako je podrijetlo neocirkumfleksa nepoznato, a u slovenskom i kajkavskom postoje mnoge razlike, a koje se tiču razvitka neocirkumfleksa u pojedinim kategorijama.

4.3.5. (Neo)akut

M. Hraste, B. Finka i M. Moguš mišljenja su da se općenito u govorima kvarnerskog otočja funkcionira dvočlani akcenatski sustav, uspostavljen prijelazom tzv. čakavskog akuta u dugosilazni naglasak.

U dobrinjskom govoru možemo potvrditi kako u neutralnome iskazu govornika i u samostalno izgovorenim riječima akut izostaje, a na njegovom mjestu uvijek dolazi silazni naglasak.

¹³ Tzv. sjevernočakavska metatonija.

OG:

u imenica: *cr̩kva* (< *crīkva*), *luz̩r* (< *luzār*), *žm̩j* (< *žmīj*), *dv̩r* (< *dvōr*), *div̩jka* (< *divōjka*), *p̩lka* (< *pōlka*), *s̩nce* (< *sōnce*)

u pridjeva: *ml̩di* (< *mlādi*), *dom̩ći* (< *domāći*)

u brojeva: *dv̩jset* (< *dvājset*), *tr̩jset* (< *trājset*)

u glagola: *pr̩de* (< *prīde*), *h̩j* (< *hōj*).

Ako govorimo o afektivnom obojenom govoru moguće je da se pojavi akut upravo na onim mjestima i u onim kategorijama u kojima mu je i mjesto, osim na apsolutnom kraju iskaza gdje je promjena uzlaznosti u silaznosti obvezna zbog silaznosti rečenične intonacije.

Dobrinjski govor, možemo zaključiti, pripada starijem dvoakcenatskom sustavu¹⁴. Njegova arhaičnost očituje se u starome mjestu naglaska i dobro očuvanim prednaglasnim i zanaglasnim duljinama. Evolutivni se pomak odnosi na prijelaz (neo)akuta u dugosilazni naglasak.

4.4. Zatvaranje kratkoga vokala *o* izvan akcenta, najčešće ispred akcenta

Navedena jezična osobitost različito je dispanzirana u svim idiomima hrvatskoga jezika gdje dolazi do zatvaranje kratkoga vokala *o* < *u* ispred akcenta: **onaj, ona, ono, onoga, ovaj, (pokazna zamjenica)... unaj, una, uno, unega, uvaj.**

Prilikom istraživanja dobrinjskog govora dolazimo do rezultata kako navedena jezična osobitost u dobrinjskom govoru izostaje te se pokazne zamjenice (navedene u upitniku) kao i neke imenice i glagoli ostvaruju ovako:

UP:

onajsti, onajsta, onajsto (= 'onaj, ona, ono')

onoga, onimi (= 'onoga, onima')

¹⁴ Akcenatska klasifikacija opisana je prema M. Mogušu (1967: 130).

ovajsti, ovajsta ovojsto (= 'ovaj, ova, ovo')

ovoga, ovin (= 'ovoga, ovima')

ostat (= 'ostati')

oprostiti (= 'oprostiti')

obeća, obećala, obećalo (= 'obećao, obećala, obećalo')

otoc (= 'otac')

onako

ognjišće (= 'ognjište')

ovdi (= 'ovdje').

5. KONSONANTIZAM

5.1. Inventar i distribucija

Suglasnički sustav dobrinjskog govora razlikuje 22 fonema koje prikazuje tablica razvrstane prema njihovim artikulacijskim i akustičkim svojstvima:

SUGLASNIK	OKLUZIV				FRIKATIV				AFRIKATA		SONANT					
ZVUČNI	b	d	g		z	ž										
BEZVUČNI	p	t	k	t'	s	š	h	f	c	č						
NEUTRALNI											m	n	ń	v	r	j l

U dobrinjskome govoru, kao i u većini čakavskih govora, izostaje fonem $\text{d}\text{ž}$ i đ te naknadno fonem l (*lj*) te se ti fonemi stapaju s drugim fonemima.

a) Fonem $\text{d}\text{ž}$ zamijenjen je fonemom ž u riječima:

žep, svedožba.

b) Fonem đ , ujedno i predstavnik refleksa skupine $*d\text{đ} > j$ u dobrinjskom je govoru ostvaren kao fonem j , ostvaruje se na primjerima:

mlaji (= 'mlađi'), *saje* (= 'čađa'), *rojen* (= 'rođen'), *žeja* (= 'žeđa').

Leksemi posuđeni iz romanskih jezika kao što su: *jaketa* (= tal. *giacchetta*), *jušto* (= tal. *giusto*), *Jovana* (= tal. *Giovanna*) lako nas mogu navesti da se radi o refleksu skupine $*d\text{đ} > j$, no romanski jezici nisu poznavali tu skupinu te se tako može reći da standardni talijanski fonem đ odgovara fonemu j .

c) Prvotni prajezični, a dijelom i sekundarni starojezični fonem *l'* (lj) je supstituiran fonemima *j* i *l*

- *l' > j*:

- u etimološkoj poziciji: *češoj* (= 'češalj'), *kašoj* (= 'kašalj'), *košuja* (često se za ovaj primjer upotrebljava i leksem stomanja), *kraj*, *nedija*, *Poje*, *vajat*, *vaje* (= 'odmah'), i sl.
- u poziciji epentezom stvorenoga fonema /l'/ *b□j*, *p□j*, *m□j*, *v□j* > *bj*, *pj*, *mj*, *vj* u primjerima: *dibji* (= 'divlji'), *debji* (= 'deblji'), *pjuvala* (= 'pljuvala'), *zemja* (= 'zemlja'), *pirovjani* (= 'pirovljani'), *stavjali* (= 'stavljali'), *popravjali* (= 'popravljali'), *pravja* (= 'pričao, ispričao priču'), *pozdravjat* (= 'pozdravljati')
- u skupu *kl*, *gl* > *klj*, *glj* > *kj*, *gj* u primjerima: *kječala* (= 'klečala'), *zakjučivali* (= 'zaključivali'), *kjet* (= 'kleti nekoga, psovati'), *gjedan* (= 'gledam'), *pogjedala* (= 'pogledala'), *gjedaš* (= 'gledaš').

U primjeru kao što je *vesel'e* jotovanje *l+j* nije provedeno pa se i ne javlja fonem *lj* nego je izgovor jedinica *l* i *j* nesliven.

Osim navedenog unutar dobrinjskog govora ostvaruje se i konsonant *ć* kao tipična čakavska umekšana varijanta, sliveni glas *t'*.¹⁵ Ostvaruje se kao kontinuant primarne i sekundarne skupine *tj* i *t□j* u primljenicama na mjestu izvorno mekog suglasnika /k/:

OG:

- *t' < t□*: *kuća*, *gaće*, *ćeš*, *jizdec*, *smućen*, *poć*, *uć*

- *t' < təj*: *treći*, *braća*,

- *t' < *kt+i*, *e*: *noć*, *postríc*, *reć*, *hćere*

- primljenice: *ćapat*, *ćakulat*, *zaćakulali*.

¹⁵ „Kod čakavskog *ć* vrh jezika se upire u donje alveole ne dodirujući donje zube. Mjesto dodira jezika s nepcem je gotovo palatalno. U tvorbi okluzije i tjesnaca učestvuje srednji dio jezika. Neznatno je slabija zračna struja i još labavija opća artikulacija“ (Moguš, 1977: 65).

5.1.1. Refleks jotirane skupine **d_j*

U dobrinjskome govoru je refleks jotirane skupine **d_j* fonem *j* - *j* < **d_j*:

UP:

tuji, tuja, tujina (= 'tuđi, tuđa, tuđina')

grajanski, grajanka, grajanin (= 'građanski, građanka, građanin', uz imenicu građanin množina građani ostvaruju se u dobrinjskom govoru kao *judi*)

tvrji, tvrja (= 'tvrđi, tvrđa')

mej (= 'među'), *meju* (= 'između'), *meja* (= 'međa')

slaji, slaja, glaji (= 'sladi, slađa, gladi')

rojenje (= 'rođenje').

Primjeri kao što su *netjak* (= 'nećak') i *netjakinja* (= 'nećakinja') nije došlo do prijelaza *təj* > *t'*, već se ta skupina izgovara nesliveno: *tj*.

Sonant *ń* u dobrinjskom govoru sliveni je glas i izgovara se uvijek jednako iako je različitoga porijekla:

OG:

- /*ń*/ < *n*lj: *naslanjaj, monji, njegov, njega, ogonj zelenje*

- Ø_ń- < *gń* < *gn*:- *njazlo, njilo, njavit*.

U leksemima *anjel* i *evanjeli* izgovor je nesliven: *nj*

Ispred afrikata *ń* se depalatalizira: *janca* (N sg. janoc), *jančić*, *Dobrinoc* (= stanovnik Dobrinja), *Gostinčar* (= stanovnik Gosinjca).

5.1.2. Rezultat jotovanih konsonantskih skupina *ski, *stj > šć

UP:

a)

ognjišće (= 'ognjište'), *ščucat* (= 'štucati'), *ščipat* (= 'štupati'), *klišća* (= 'kliješta'), *ščap* (= 'štap'), *natošće* (= 'natašte'), *ušćipnut* (= 'uštipnuti'), *dvorišće* (= 'dvorište').

b) prezent glagola:

UP:

iskati (= 'iskati'): *išćen*, *išćeš*, *išće*, *iščemo*, *iščete*, *išču*

stiskati (= 'stiskati'): *stišćen*, *stišćeš*, *stišće*, *stiščemo*, *stiščete*, *stišču*

prezent glagola šušcati (šuškati) ostvaruje se: *šuškan*, *šuškaš*, *šuška*, *šuškamo*, *šuškate*, *šuškaju*

Iako se daje zaključiti da dobrinjskom govornom tipu nije poznata skupina *stj > št to ne znači da ga dobrinjski govor ne poznaje, skup št ostvaruje se kroz primjere:

OG:

- *pošten*, *poštenje*, *poštovati* (< *počten*) – od starog skupa čt

- *štajon* (= 'godišnje doba'), *štorija* (= 'priča, pripovijest'), *štramac* (= 'madrac'), *štufa* (= 'umorna, zasićena'), *štumin* (= 'želudac') – od skupa st u posuđenicama.

5.1.3. Konsonantske skupine *zgj *zdj > ž, žj ostvaruju se u primjerima:

*zdj > ž, žj:

UP:

Donos pada dož. (= 'Danas pada kiša.')

Donos dožji. (= 'Danas kiši.')

Dva miseca ni dožja. (= 'Već dva mjeseca nema kiše.')

*zgj:

UP:

Va glavi su možženi. (= 'U glavi je mozak.')

5.1.4. Starija konsonantska skupina *čr

U dobrinjskom govoru ostvaruje se:

UP:

Ova sir je črvljiv. (= 'Ovaj sir je crvljiv.')

Črn je koti ugjev. (= 'Crn je kao ugljen.')

Črni je ne more bit. (= 'Crnje ne može biti.')

Črčok črči. (= 'Cvrčak cvrči.')

Ovo su svinjske čriva. (= 'Ovo su svinjska crijeva.')

Va jaboku je črv. (= 'U jabuci je crv/crvić.')

Kao što vidimo iz primjera dobrinjski govor čuva navedenu konsonantsku skupinu osim u primjeru: *Zemja čovjenica* (= 'Zemlja crvenica') - gdje upotrebljava svoj znakoviti poluglas.

Osim starih konsonantskih skupina u dobrinjskom govoru ostvaruju se i još neke skupine značajne za prikaz njegove fonologije i fonoloških promjena:

fonem *lj* > *j* ostvaruje se u primjerima:

OG:

judi (= 'ljudi')

jubav (= 'ljubav')

prokjet (= 'proklet')

pjuvati (= 'pljuvati')

kjuka (= 'kvaka')

zemja (= 'zemlja')

roditeji (= 'roditelji')

pirovjani (= 'pirovljani/svatovi').

5.2. Slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga

Jedna je od karakteristika čakavskoga narječja slabljenje šumnika na početku zatvorena sloga. „Ako iza posljednjeg ili jedinog vokala slijede dva završna konsonanta koji pripadaju istom stupnju napetosti, reducira se onaj konsonant koji je dalje od vokala.

Budući da konsonanti završnog skupa -st u primjerima kao *milost*, *žalost*, *radost*, *jedanajst* (sic!) pripadaju istom stupnju napetosti (oba bezvučna), slabi napetost daljeg vokala sve do te mjere da se može izgubiti. Zato se govori *milos*, *žalos*, *rados*, *jedanajs* i sl.“ (Moguš, 1977: 86–87).

Iako je navedena kao karakteristika čakavskoga narječja, ova jezična značajka u dobrinjskom govoru postaje specifičnost gdje do slabljenja napetosti u finalnoj zoni sloga uopće ne dolazi, a ogleda se u primjerima:

UP:

*Ni te **nigdire**.* (= 'Nema te nigdje.')

*On ima **dvajset** let.* (= 'On ima dvadeset godina.')

*Ona ima **trejset** ovac.* (= 'Ona ima trideset ovaca.')

*Ivan ima **petnajst** let.* (= 'Ivan ima petnaest godina.')

5.2.1. Neprava konsonantska skupina ht

U dobrinjskom govoru dolazi do slabljenja nepravde konsonantske skuine *ht* u obliku imenice *kći* > *hći*:

UP:

*To je moja **hći**.* (= 'To je moja kći.')

*Niman **hćere*** (= 'Nemam kćeri.')

*Dajen **hćeri**.* (= 'Dajen kćeri.')

*Moje su **hćere** najboje.* (= 'Moje su kćeri najbolje.')

*Niman **hćeri** za ženidbu.* (= 'Nemam kćeri za udaju.')

*Si lipo govore o **mojin hćeran**.* (= 'Svi lijepo govore o mojim kćerima.')

Soku nediju ren va crikvu so svojin hćeran. (= 'Svaku nedjelju idem u crkvu sa svojim kćerima.')

OG:

... aš su imeli dva prstena i te prstenini nisu dobili hćere, jer ta moj pokojni stari je ime dva sina i dvi hćere. (= 'Jer su imali dva prstena i ti prsteni nisu dobile kćeri, jer je taj moj pokojni djed imao dva sina i dvije kćeri.')

Jedanput bi bi kod moje matere i oca, drugi put kod druge hćere na Solinah. (= 'Jednom bi bio kod moje majke i oca, drugi put kod druge kćeri u Solinama.')

5.3. Zamjena finalnog nastavačnog *-m* > *-n*

Prijelaz finalnog nastavačnog *-m* u *-n* poznat je u čakavskim dijalektološkim krugovima veoma dugo. Na njega je upozorio još Antun Mažuranić u prikazu vinodolskog govora gdje se „*m*“ uvijek na kraju riječi pretvori u „*n*“ kao: iden, velin, pišen, rukun, nogon i sl.

Otada se ova pojava prikazuje kao čakavska izoglosa, a pridjevu završni/finalni dodaje se „nastavačni“. Da to nije samo mediteranska i općečakavska pojava već se proširila i na unutrašnjost, pa ju susrećemo i u govorima sinjskog, kninskog i imotskog kraja upozorio nas je Mate Hraste, koji se između ostaloga, bavio i odgovaranjem, odnosno pronalaženjem odgovora na tri pitanja:

1. kada počinje *-m* prelaziti u *-n*
2. koji su uzroci tomu prijelazu
3. radi li se o autohtonoj izoglosi ili ne (Hraste, 1970: 72).

Proučavanjem starijih djela iz 15., 16., 17. i 18. stoljeća dolazi do odgovora na prvo pitanje u kojem pronalazi da prijelaz *-m* u *-n* iznimno nalazi krajem 15. stoljeća, dok je u 16. stoljeću ta pojava vrlo rijetka, krajem 16. stoljeća i početkom 17. stoljeća postaje sve „običnija“, dok je u 17. i 18. stoljeću potpuno završena i zahvatila je sve primorske krajeve. Kada se postavlja drugo pitanje bez prevelikog razmišljanja daje odgovor kako se radi o jednostavnijem izgovoru pojedinih konsonanata ili konsonantskih skupova, jer je lakše

izgovoriti, umjesto glasa *m*, glas *n* jer za njegov izgovor nema nikakvog napora. Odgovor na treće pitanje povezuje se s drugim pitanjem. Naime, neki autori su smatrali kako do ovog prijelaza dolazi zbog utjecaja veljotskog (romanskog) jezika kao što je i pod njegovim utjecajem nastao cakavizam, Hraste je upozorio da on na takvo nešto nije naišao te napominje kako ta crta nije svojstvena ni mletačkom dijalektu kao i tršćansko-riječko-dalmatinskom talijanskom govoru. Napominje kako je, po njemu, do ovog prijelaza došlo iz fonetskih razloga, jer je pojava *-m > -n* romanskog podrijetla kad ga nema venecijanski dijalekt. S tom se tvrdnjom nikako ne slaže Milan Moguš objašnjavajući kako se ne može raditi o jednostavnijem izgovoru jer *m* ne prelazi u *n* u primjerima: *najam*, *zajam*, *sam*, *dim*, *Rim*, *lakom*, *ekonom*, *grom*, *pitom*, *grm*, *kum*, *razum* i *šum*. Moguš napominje kako su *b* i *p*, kao i *m* konsonanti kod kojih je još teži izgovor, pa ne nailazimo ni na kakav prijelaz.

Mogušev zaključak je da do takve pojave dolazi zbog neutralizacije tih dvaju fonema, odnosno označavalo se ono što je spomenutim fonemima bilo zajedničko, a to je nazalnost. „Sve ostalo, dakle ono što će se fonetski ostvariti pored obavezne nazalnosti zavisilo je od slijedećeg fonema. Fonetska realizacija postaje irelevantna u odnosu na značenje kad se povezuje s morfološkim konstantama, kao što su nastavci ili nepromjenjive riječi. U takvim slučajevima fonemi *-m* i *-n* prestaju oponirati.“ Prema tome, značenjski je sasvim svejedno kako će se fonetski ostvariti: *pop – popom* ili *popon*. Kod završetka leksičkog morfema ne može doći do neutralizacije fonema *-m* i *-n* jer od njihova izbora ovisi ili može ovisiti značenje. U takvim situacijama *-m* i *-n* oponiraju te se zato završno *-m* u primjerima: *sram*, *sam*, *dim*, *grom*, *kum* i sl. ne može zamjenjivati sa *-n* jer je ostvarena razlika između *sram* i *sran*, *sam* i *san*, *dim* i *din*, *grom* i *gron*, *kum* i *kun* i sl.

U dobrinjskom govornom tipu nastavčno *-m* prelazi u *-n* u ogledu govora:

a) u imenicama:

Vozon, *sran*, (*pod*) *kostanjen*

I sg. s *materon*, z *bratun*, z *bebun*, s *Ivicon*, s *pupon*, z *nevestun*, z *jutron* (*rano stat se*), z *nevestan*, zo *slebron*, zo (*celin*) *telon*, z *mlikon*, zo *hlabron*, so *barkun*, so *štafetun*, s *materun*, s *braćun*, s *pogačun*, so *črišnjjan*, z *bukaleton*, s *jajen*

b) u pridjeva:

miron, (u) *lipon* (sjećanju), *san* (u značenju 'sam'), *so črnin* (*hlabron*) (u značenju 's crnim grabrom')

c) u zamjenica

I sg. *s tobun*, *z van*, *š njin*, *š njun*, *zo monun*, *s nan*, *s tin* (*mlikon*); *onon*, *sobun*, *njin*, *nan*

d) u brojeva:

osondeset, *drugin*, *prvin*, *sedondeset*, *jedonajston*, *dvanajston*, *šeston*, *sedon*

e) u 1. l. jd. prezenta glagola:

domišjan, *znan*, *son*, *gjedan*, *pametin*, *mislin*, *ren*, *govorin*, *moren*, *bin*, *trpin*, *moran*, *ganan*,
vidin, *hitin*, *žmirin*, *iman*, *ne prieden*, *zakosnin*, *volin*, *rečen*, *iden*, *razumin*, *kupin*, *ne smin*,
nisan, *priden*, *skuhan*

f) u nepromjenjivih riječi:

čin, *baren*.

5.4. Promjene konsonanata u rubnim zonama sloga

U čakavskim govorima, pa tako i dobrinjskom govoru nailazimo na konsonantske skupove u kojima dolazi do sustavnih pojava izmjene u rubnim zonama sloga. Marija Turk ih dijeli na općehrvatske i općečakavske izmjene (Lukežić, Turk, 1998: 30). Općehrvatske se odnose na promjenu u inicijalnoj poziciji u riječi kao rasterećenje atipičnih suglasničkih skupina, a općečakavske se promjene događaju u sekundarnim suglasničkim skupinama šumnika. Do promjene sloga može doći u početnoj zoni sloga (promjena suglasnika u netipičnim suglasničkim skupinama na početku riječi), ali i u dočetnoj zoni sloga (promjena završnoga šumnika u untrašnjem i vanjskom zatvorenom slogu) koja je i češća.

Takve promjene uvjetuje tendencija slabljenja faktora fonetske napetosti unutar sloga, koja je u odnosu na druge dijasisteme, u čakvskom narječju naročito izražena. „Linija fonetske napetosti sloga u razmjeru je s napetošću glasova što ga sačinjavaju, pa se rasterećivanje sloga u smislu smanjena napetosti u njegovim rubnim zonama vrši ili zamjenom ili redukcijom onog elementa (konsonanta) koji je u slogu najnapetiji“ (Hozjan, 1990: 59).

O fonetskoj napetosti sloga bilo je riječi u Moguševoj knjizi *Čakavsko narječje* gdje donosi jedno od temeljnih fonetskih pravila, a to je da se u „istom slogu slabi napetost onih konsonanata koji su dalje od vokala, ako uzmemo u obzir to da nisu svi naši glasovi jednako napeti, stupanj povećanja napetosti možemo promatrati u smjeru:

↓ vokali
poluvokali
sonanti
nazali + v
↓ zvučni/bezvučni konsonanti“ (Moguš, 1977: 86).

U dobrinjskom se govoru takve promjene događaju u početnom i dočetnom rubnom slogu. Najčešće su promjene završnog suglasnika u unutrašnjem zatvorenom slogu, a taj je suglasnik ujedno i prvi član sekundarne suglasničke skupine koja se ostvaruje na granici slogova unutar riječi.

Promjene zahvaćaju fonetski najnapetije šumnike koji zatvaraju slog, a najčešće su zahvaćene najnapetije afrikate i okluzivi koje se zamjenjuju manje napetim frikativima:

OG

c > s: *octa* > *osta* (N sg. ocot)

č > š: *počne* > *pošne* (> *počet*)

počeli > *pošneli*

točno > *tošno*

mučite > *mošte* (> *muč* > *moč*)

nič > *niš* (= 'ništa'), *nič* (= 'nešto')

zač > *zaš* (= 'zašto'), > *aš* (= 'jer')

jačmik > *jašmik*

mačka > *maška* (G pl. mačak)

kačka > *kaška*

ť > j: *sinoć* > *sinojka*

naći ćeš > *naj ćeš*

uć ćeš > *ujdeš*

U unutrašnjem slogu zatvorenom okluzivom napetost se razrješava njegovom zamjenom suglasnikom manje napetosti ili dokidanjem fonetski vrlo napetog okluziva:

OG:

a) zamjena okluziva frikativom:

doktor > *dohtor*

lakti > *lahti*

nokti > *nohti*

drukčija > *druhčija*

kći > *hći*

lako > *lohko*

b) dokidanje okluziva:

ot+prit > **oprit**

nasljedstvo > **nasledstvo** > *naslectvo* > *naslestvo*

jedna, jedno > **jena, jeno**

nijednome > **nijenome**

nijedno > **nijeno**

grepst > **grest**

svejedno > **svejeno**

svirati sopelu > **sopst** > **sost**

zajedno > **zajeno**

hodmo > **homo, hodte** > **hote**

c) dokidanje dočelnoga -l u jednini muškoga roda glagolskog pridjeva radnog:

čuo: čul > **ču**

bio: bil > **bi**

hoda: hodel > **hode**

pio: pil > **pi**

prolazio: pasival > **pasiva**

htio > **otel** > **ote**

imao: imel > **ime**

plakao: plakal > **plaka**

vratio: vrnul > **vrnu**

želio: želel > **žele**

prolazio: pasival > **pasiva**

prekinuo: prekinul > **prekinu.**

Ukoliko se sonant *v* unutar riječi u suglasničkim skupinama nalazi ispred ili iza sonanta *r* u višečlanim skupinama riječi redovito se dokida:

OG:

svrab > *srab*

čtvrtri > *četrtri*

cvrčiti > *crčiti*

cvrčak > *crčok*.

Za riječi kao što su: *vrabac*, *čvrsto*, *čvršće* i *svekrva* upotrebljavaju se izrazi: *pinkuz*, *jako*, *jače* i *ponica*.

U dobrinjskom govoru, osim navedenih primjera izmjene i redukcije suglasnika u finalnoj rubnoj zoni sloga, nalazimo primjere izmjene i redukcije početnog suglasnika u inicijalnoj rubnoj zoni sloga, odnosno u inicijalnoj suglasničkoj skupini atipične strukture:

a) okluziv + okluziv:

UP: *ptica* > *tica*

b) okluziv + afrikata

UP:

pčela > *čela*

pšenica > *šenica*

c) okluziv + sonant/vokal

OG:

krasta > *hrasta*

hotel > *ote*

htio, *htjela*, *htjelo* > *ote*, *otela*, *otelo*

gren > *ren*

gnjaviti > *njavi*

gnjilo > **njilo**

gnjezdo > **njazlo**.

5.5. Konsonantske proteze i enklize

Protetsko *j* javlja se u G/A pl. nenaglašenog oblika lične zamjenice oni: *jih*

UP:

*Ni **jih** doma.* (= 'Nema ih kući.')

*Nećemo **jih** vit.* (= 'Nećemo ih vidjeti.')

te u imenici:

OG:

*Donoska ne čuvaju ni **jigračke**.* (= 'Danas ne čuvaju ni igračke.')

Isto tako možemo ga pronaći u primjerima priloga opet: *jopet*

UP:

***Jopet** nisi ja.* (= 'Opet nisi jeo.')

*Ote bin vas **jopet** vit.* (= 'Htio bih vas opet vidjeti')

U dobrinjskom govoru možemo primijetiti i dometke *-a*, *-ka*, *-re* u priloga i neodređenih zamjenica: *zgora*, *zdola*, *sprida*, *zada*, *nazada*, *gorika*, *dolika*, *vičeroska*, *donoska*, *sinojka*, *ničesare*, *nigdire*, *nikamore* (*nikamor* ne reš), *čogodare* koji su nastali od čestica (*re* i *ka*) ili padežnih nastavaka i sl.

U dobrinjskom govoru pronalazimo primjere i za prilog *tu* koji se ostvaruje kao *totu*, te za veznik kao koji se ostvaruje kao *koti*.

5.6. Disimilacija

U dobrinjskom govoru u suglasničkim skupinama dolazi do disimilacijskih pojava u dvjema kategorijama:

- a) disimilacija nazala u sonantskoj skupini: *gumno* > *guvno*,
sedomnajst > *sedovnajst*, *Klimno* > *Kivni*, *dimnjak* > *dimljak*
- b) disimilacija likvida: *luzar* (= 'ružarij'), *slebro* (= 'srebro'), *lebro* (= 'rebro'), *lusmarin*
(= 'ružmarin').

5.7. Metateza

Pronalazimo je u nekoliko primjera: *jezik* > *zajik*, *sajam* > *somonj*.

Inicijalna skupina *vəs-* u neodređenim je zamjenicama i priložima izvorno ostala bez metateze (osim gubitka početnog *v-*), premda su potvrđeni i neki metatizirani oblici u: *s(v)i*, *s(v)ega*, *s(v)emu*, *svin*, *sva*, *svo*, *svi*, *soki*, *s(v)ejeno* mi je, *sočemu*, *sve ženi*, *svi dica*, *sokako*, *sokamo*, *sokuda*.

5.8. Kontrakcija

Do kontrakcije u dobrinjskom govoru dolazi zbog susjedstva dvaju vokala od kojih se realizirao fonetski veoma slab alofon koji je ostavljao mjesta slivanju dvaju vokala u jedan: *valjda da* > *valjda* > *vada*, *gospoja* > *gospa*, *lajala* > *lala*.

Osim navedenih primjera pronalazimo još i primjere: *viš* (vidiš), *vit* (vidjeti) do kojih je također došlo zbog fonetski slabog izgovara zvučnog okluziva u poziciji između dva vokala.

Isto tako u dobrinjskom govoru kontrakciju izaziva prijelaz starog sufiksa **-bje* > *-i* u glagolskim i zbirnim imenicama:

glagolske imenice: *pošteni*, *pisani*, *kršćeni*

zbirne imenice: *kameni*, *trni*, *grozdovi*, *trsi*, *zeli*, *uli*, *smeti*.

Kontrakcija je zabilježena i u obliku upitno-odnosne zamjenice *koji*: *ki* (= 'koji, kojega'), *ka* (= 'koja'), *ke* (= 'koje'); *komu* (= 'kojemu'), *koga* (= 'koga'), *kin* (= 'kojim'), *ku/kujstu* (ku+istu = 'koju')

UP:

Koga ni doma? (= 'Koga nema kući?')

Ki je donoska dan? (= 'Koji je danas dan?')

Ka je to ženska? (= 'Koja je to žena?')

Ke su te divojki? (= 'Koje su to djevojke?')

Ki je to dan? (= 'Kojega je to dana?')

Komu fantinu reš? (= 'Kojemu dječaku ideš?')

S ***kin*** se sapunom pereš? (= 'S kojim se sapunom pereš?')

Neka plati onajsti ***ki*** je popi. (= 'Neka plati onaj koji je popio.')

To je divojka za ***ku*** ti pravajan/To je divojka za ***kujstu*** ti pravjan. (= 'To je djevojka o kojoj ti govorim.')

6. MORFONOLOŠKE ZNAČAJKE

6.1. Suglasnik *-l* na kraju sloga

Navođenje završnog *-l* kao kriterija za određivanje čakavskoga narječja započinje još s Mažuranićem koji ga je prikazao oponentom vinodolskom govoru i koji je postavljen kao novoštokavski standard. Milan Moguš u svojoj knjizi *Čakavsko narječje* govori o tome kako se očito nije vodio račun o tome da se i u štokavskim govorima ostvaruje završno *-l*, npr. u Posavini: *dal*, *kopal*, *rekal*, *misilil* i sl. Time zaključujemo kako završno *-l* nije osobina vezana samo uz čakavsko narječje, ali je na svoj način karakteristična i kao takva se treba promatrati na dva načina.

Jednu grupu čine imenice s pridjevima, a drugu grupu čini glagolski pridjev radni muškoga roda.

U dobrinjskom govoru suglasnik *-l* čuva se na kraju sloga u kategorijama imenica i pridjeva u OG:

sol, *bol*, *vol*, *stol*, *anjel*, *kotol*, *postol*, *debel*, *vesel*, *gol*, *kisel*, *cel*, *tepol* (često se uz ovaj pridjev upotrebljava leksem *poton* u značenju znojan).

U glagolskom pridjevu radnom u muškom rodu dočetno *-l* je dokinuto:¹⁶

UP: *ču* (= 'čuo'), *vrnu* (= 'vratio'), *pasiva* (= 'prolazio'), *pi* (= 'pio'), *misle*, *bi*, *plaka*, *drža*, *vole* (= 'volio'), *hode* (= 'hodao'), *side*, *gore* (= 'gorio'), *ote* (= 'htio'), *žele*, *ime*, *darova* (= 'darovao'), *kupi*, *zna*, *toko* (= 'tukao'), *prneso* (= 'donio'), *sopo* (= 'svirao'), *umr* (= 'umro'), *ušo* (= 'pobjegao'), *opr* (= 'otvorio'), *prekinu*, *sme* (= 'smio' i 'smijao').

¹⁶ U vrbničkom govornom tipu, kao i u drugim krčkim govorima nailazimo na drugačije realizacije – dočetno *-l* glagolskog pridjeva radnog u muškome rodu se ne gubi, ostaje očuvano. (Lukežić, Turk, 1988: 45).

6.1.2. Zamjena *a > e* u korjenskom morfemu riječi *kresti* i *resti*

Ova jezična značajka, karakteristična za mnoge čakavske govore, u dobrinjskom govoru izostaje. Javljaju se oblici s okrnjenim nastavkom: *krast* i *rast*.

UP:

*On će **krast** koti i prvo.* (= 'On će krasti kao i prije.')

*On je **ukra**.* (= 'On je ukrao.')

*Trava će brzo **narast**.* (= 'Trava će brzo narasti.')

*Poče je **rast**.* (= 'Počeo je rasti.')

Naraso, narasla, naraslo (= 'On/ona/ono je naraslo.')

U primjeru iz upitnika '*Vrabac cvrkuće*' u dobrinjskom govoru imenica vrabac ne postoji, već se za taj primjer upotrebljava leksem *pinkuz* (*pinkuzić* = 'vrapčić').

6.1.3. Prezent s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * *gręd-/gr* (*gren*, *greš...*)

U dobrinjskom govoru pronalazimo potvrde za jezičnu značajku * *gręd-/gr*. (*gren*, *greš...*) u prezentu u obliku okrnjene osnove u značenju ići, kretati se: *ren*, *reš*, *re*, *remo*, *reste* (umeće se -s- po uzoru na atematske glagole npr. **daste*, **jeste* isl.), *redu*.

UP:

***Ren** va poje.* (= 'Idem na njivu.')

– ukoliko se radi o mjestu¹⁷ izbacuje se prijedlog *va*

OG:

*Pitali su ju kamo **reste**, a ona govori: „Doma **ren**.”*

*Sjećan se da san bila prestrašena kako da **ren** ne znan, Meriki.*

¹⁷ Unutar općine Dobrinj nalazi se mjesto Polje, nekada najveće mjesto u dobrinjštini.

Za izvođenje ostalih oblika koristi se osnova hodi-/hode-:

OG:

***Hodi** evamo, aš ju ja ne ren dosegat.* (= 'Dođi ovdje, jer ju ja ne idem dosegnut.')

*Mi smo **hodeli** skupa školu.* (= 'Mi smo skupa išli u školu.')

*Kada je mamica umrla ja son **hodela** va prvi razred.* (= 'Kad mi je nona umrla išla sam u prvi razred.')

*Teta Marija i ona su **hodeli** do pokojne mi mamice.* (= 'Teta Marija i ona su skupa išle do pokojne mi none.')

6.2. Oblici osnove praslavenskog glagola *iti s konsonantskim skupom -jt i prezentske s konsonantskim skupom -jd (pojti, dojti; pojde dojde)

U ovome govoru javlja se samo skupina -jd u prezentskoj osnovi, ali samo u ponekim glagolima te tako potvrđuje ono što je Josip Lisac rekao kako je skupina -jd (kao i -jt) zastupljenija u govoru čakavaca nego u štokavaca iako nije uvijek redovita.

Konsonantska skupina -jt prešla je u -ć: *nać, obać, zić, poć* i sl.

Konsonantska skupina -jd u prezentu ostvaruje se:

UP: obajde (= 'obiđe'), *najde* (= 'nađe'), *zijde* (= 'iziđe'), *unijde* (= 'uđe'), *pojde* (= 'pođe').

6.2.1. Oblici prezentske osnove praslavenskoga glagola *mogti s rotacizmom

U govorima čakavskoga narječja, kajkavskoga i u mnogim štokavskim organskim govorima prezentska osnova glagola *moći* (< *mogti*) rotacirana je, odnosno u njoj je glas *ž* zamijenjen sa *r*, kao što je i u dobrinjskom govoru:

UP:

*Ja **moren** skakat.* (= 'Ja mogu skakati.')

*Ti **moreš** kantat.* (= 'Ti možeš pjevati.')

*On **more** set.* (= 'On može sijati.')

*Mi **moremo** toncat.* (= 'Mi možemo plesati.')

*Vi **morete** jist.* (= 'Vi možete jesti.')

*Oni **moru** putovat.* (= 'Oni mogu putovati.')

***Pomori** mi!* (= 'Pomogni mi!')

*Oni mi vavik **pomoru**.* (= 'Oni mi uvijek pomognu.')

Unutar dobrinjskog govora pronalazimo i oblik *morda* (= 'možda') te ga isto tako možemo promatrati kao osnovu glagola moći koja je rotacirana. Ovakav oblik (*morda*) često se pronalazi u slobodnom razgovoru i kod starije populacije i kod mlađe populacije.

OG:

*I hodelo je kako re i sada, sledovanje hrana, ali je kumpar hode reć sada **morete**.*

*Ondrat sedon i tri ne **moru** jenako živit.*

*Ja ću van malo postrić te mustaće.. „**Moreš**“, govori „ali ne previše, nego malo“*

*Mogo je pasat **morda** vol i pol.*

Rotacizam možemo pronaći i u još nekim primjerima (najčešće kod starije obavijesnice) kao što su *nigdir(e)* (= 'nigdje'), *sogdir* (= 'svakamo', iako se može pojaviti i oblik *sokuda*), *nikamor(e)* (= 'nikamo') i *nikakore* ('nikako'):

OG:

*Ondrat sedon i tri ne **moru** jenako živit, **nikakore**.*

***Nigdire** ni tako dobro.*

***Sogdir** je blato.*

***Nikamor** ne hoj.*

6.2.2. Izostajanje sibirizacije

U dobrinjskom govoru dolazi i do izostajanja sibirizacije u primjerima:

UP:

Svedoki su te videli. (= 'Svjedoci su te vidjeli.')

To su vragi. (= 'To su vrazi.')

Orihi su zdravi. (= 'Orasi su zdravi.')

Kozi su narasli rogi. (= 'Kozi su narasli rogovi.')

Na ruki mi je ura. (= 'Na ruci mi je sat.')

Na nogi su mu kopice. (= 'Na nozi su mu papuče.')

6.2.3. Oblici osnove s palataliziranim velarom

U govoru Dobrinja osnova s analoški palataliziranim finalnim veralom: *reci* > *reči*, *speci* > *speči* se ne provodi, osim u imenici *posijeci* > *posiči*.

6.2.4. Oblici osnove pokaznih zamjenica bez sekundarnog naveska

Pokaznim zamjenicama je vokaliziran poluglas¹⁸ te se one ostvaruju kao **tɔ* (naglašen) te **ovɔ* i **onɔ* (analogijom prema *tɔ*):

UP:

Ta stol je susedov. (= 'Taj stol je susjedov.')

Ova vol je lip. (= 'Ovaj vol je lijep.')

Ona vrt ni naš. (= 'Onaj vrt nije naš.')

OG:

... i onda isto **ta** Želko je hode od Hlape školu Grad.

¹⁸ Isto kao i kod zamjenice *ča*.

6.2.5. Oblik glagolskog pridjeva radnog *iditi

U dobrinjskom govoru ne postoji analogijsko *i-* u tom gl. pridjevu, nego se čuva stariji oblik:

UP:

On je šo po vodu. (= 'On je išao po vodu.')

Marija je šla doma. (= 'Marija je išla kući.')

Dite je šlo s nami. (= 'Dijete je išlo s nama.')

OG:

Ženska ni šla nanka jena, a muški su šli. (= 'Ženska nije išla niti jedna, a muški su išli.')

... ni šo nijedon s place ća da ni osta ćakulajuć. (= ... 'nije išao niti jedan'...)

6.2.6. Zanimjekani oblici prezenta glagola imati: *niman*, *ni* i glagola *biti* – *nis*

Zanimjekani oblici prezenta glagola *biti* u dobrinjskom govoru imaju sjevernočakavski odraz, neokrnjenoga su oblika i glase: *nisan* (*nis*), *nisi*, *ni*; *nismo*, *niste*, *nisu*, dok je oblik zanimjekanoga prezenta glagola *imati* glasi: *niman*, *nima*, *nimaš*; *nimamo*, *nimate*, *nimaju*.

OG:

*Niš **nisan** mislila niki bi reko.* (= 'Ništa nisam mislila rekao bi netko.')

***Nis** te videla.* (= 'Nisam te vidjela.')

***Nis** ga spekla.* (= 'Nisam ga ispekla.')

*Brzo su se skuhali, **nisu** se raspali.* (= 'Brzo su se skuhali, nisu se raspali.')

*Te prsteni **nisu** dobili hćere.* (= 'To prstenje nisu dobile kćeri.')

***Nismo** hodeli skupa školu.* (= 'Nismo skupa išli u školu.')

*Si ili **nisi** jaje ću ti omišat.* (= 'Jesi ili nisi jaje ću ti speći.')

*On je siromašniji od njega i **nima** nikakovoga alata.* (= 'On je siromašniji i nema nikakovoga alata.')

***Niman** ti ća dat za jist.* (= 'Nemam ti što dati za jesti.')

*Nikada **nimaju** vrimena.* (= 'Nikad nemaju vremena.')

6.3. Redukcije inicijalnoga vokala

Prijedlog *izъ*¹⁹ je nakon redukcije početnog vokala i finalnog poluglasa preuzeo lik *z*, o čemu svjedoči njegova distribucija ispred vokala, sonanata i zvučnih konsonanata:

z mora, z kuće, z konobi, z rani, z vina, z igli, z Riki, z oka, zgrist, z doma

UP:

Zgubi son šoldi. (= 'Izgubio sam novac.')

Zgora krova je pinkuz. (= 'Iznad krova je ptica.')

Zlome je kruh. (= 'Izlomio je kruh.')

Ispred bezvučnih konsonanata u akcenatskoj riječi *z* se u govoru jednači po zvučnosti

z > s:

sfrigat, speć, s Poja, spod stola, sprazni, slić, stlić, strpit, skopat

UP:

Spone son obećanje. (= 'Ispunio sam obećanje.')

Prit s Poli. (= 'Doći iz Pule.')

Mladić s klobukon. (= 'Mladić sa šeširom.')

Ispred palatala *z* se u govoru jednači po mjestu tvorebe *z > ž:*

ž njega, ž njen, žnjavit.

U glagolskim se složenicama staro **izъ* realizira kao metatiziran lik *iz-* > *zi-* u primjerima:

zikopa, zilet, zigjeda, zinet, zić, zimat, zihitat, ziteknut, zitočit, zipejat, zignat, zitegnut.

¹⁹ Prijedlog **izъ* proizlazi iz psl. **jъz*, a uz njega javljao se još i prefiks **vy-* koji se je čuvao u sjevernijim čakavskim govorima kao *vi-*, a negdje mu se je pridodalo *z-* odatle prefiks *zi-*.

Kod novijih riječi stranoga podrijetla dolazi do redukcije početnoga vokala u primjerima:

Talija, Merika, Polinarova, letrika, njekcija, šugaman (tal. asciugamano).

6.3.1. Posvojna zamjenica ženskoga roda *njezin, njezina, njezino...*

U dobrinjskom govoru se umjesto posvojne zamjenice u ž. r. koristi genitiv zamjenice ona:

UP:

*Ni **nje** muža.* (= 'Nema njezinoga muža.')

*Ovo je **nje**.* (= 'Ovo je njezino.')

*Ovo je **nje** muž.* (= 'Ovo je njezin muž.')

*Ovo je **nje** facol.* (= 'Ovo je njezina marama.')

OG:

*Meštrica ima takov, **nje** mamice je to.* (= 'Učiteljica ima takav, to je od njezine none.')

*A **nje** pokojni brat je bi dosta pameton čovik.* (= 'A njezin pokojni brat je bio dosta pametan čovjek.')

*Šla je smonun, znači od **nje** kuće do Brestovic tamo kadi je prazna jama.* (= 'Išla je sa mnom, znači od njezine kuće do Brestovice, tamo gdje je prazna jama.')

7. ZAKLJUČAK

Dalibor Brozović i Josip Lisac mjesni govor Dobrinja uvrštavaju u ikavsko-ekavski, odnosno srednjočakavski dijalekt, a Iva Lukežić, koja je opisala ikavsko-ekavski dijalekt i odredila njegove poddijalekte, uvrštava ga u primorski.

Iva Lukežić i Marija Turk opisale su i klasificirale govore otoka Krka. One dobrinjski govor uvrštavaju u starosjedilački tip arhaično-konzervativnog modela kojega karakteriziraju čuvanje starina, mjesto naglasaka te čuvanje prednaglasnih i zanaglasnih duljina.

Cilj je ovoga rada bio opisati fonologiju mjesnoga govora Dobrinja. Jezični je korpus prikupljen pomoću posebno koncipiranog upitnika te ekscerpiranjem iz snimljenoga razgovorom s dvjema, generacijski različitim, obavjesnicama.

U opisu fonologije mjesnoga govora Dobrinja krenuli smo, kao i mnogi dosadašnji istraživači, od zamjenice *čo* – nastale kada se naglašeni poluglas u jakome položaju stopio s vokalom *o*. Navedeno se ostvaruje samo kada ona ima značenje upitno-odnosne zamjenice, dok se kod neodređene te u ostalim slučajevima ostvaruje kao *ča*.

Glas se *jat* ostvaruje prema pravilu Jakubinskog i Meyera. Ikavsko-ekavski refleks odražava se u osnovama riječi dok je u gramatičkim morfemima, kao i na kraju riječi refleks ikavski, no ikavski refleks *jata* pojavljuje se kao izuzetak jer se iza suglasnika *t, d, l, n, s* i *z* javlja samoglasnik stražnjeg niza što bi trebalo rezultirati ekavskim refleksom *jata*. Do takve pojave ne dolazi zbog analogije prema oblicima gdje je drugačiji nastavak kao što su: *vridni, dilili, misili*. U dobrinjskome govoru možemo pronaći i hiperikavizam u primjerima: *vičera, vičeroska, vičernja*. Staro se slogotvorno *ʃ* reflektiralo bez popratnoga vokala *ʃ > Ø*: *črv, umr, opr, tr*. Prijedlog *k d* ostvaruje se kao *kaj* i *kadi*.

Naglasni je sustav ovoga idioma stariji dvoakcenatski. Uspoređivanjem naglasaka dviju obavjesnica, zaključujemo da se u ovom segmentu zrcale manje generacijske razlike. Naime kod mlađe obavjesnice češće izostaju duljine, vjerojatno zbog brzine u izgovaranju ili zbog činjenice što mlađa obavjesnica radi kao službenica u javnoj ustanovi te se služi standardnim jezikom. U ogledima govora pronalazimo tri prozodijske jedinice: naglasak (kratki silazni i dugi silazni), dužinu (prednaglasnu i zanaglasnu) te kraćinu (prednaglasnu i zanaglasnu), a naglašeni je slog uvijek silazan. U mjesnom govoru Dobrinja dolazi do duljenje kratkoga naglasaka i to samo u prezentu glagola *sīst – sīde*, akut u neutralnome iskazu govornika i u samostalno izgovorenim riječima izostaje, a na njegovo mjesto uvijek dolazi silazni naglasak. Jezična osobitost poput zatvaranja kratkoga vokala *o* izvan akcenta, najčešće ispred akcenta izostaje u dobrinjskome govoru.

Konsonantske skupine poput: **dj > j*, **tj > ć*, stara skupina *čr* te skupovi **stj* i **skj > šć* (koje su mnogi autori naveli) i dalje su očuvane u današnjem izgovoru, dok do slabljenja napetosti u finalnoj zoni sloga uopće ne dolazi. Zamjena finalnog nastavačnog *-m* u *-n* očuvana je u promjenjivim i nepromjenjivim riječima. U dobrinjskome govoru najčešće su promjene završnog suglasnika u unutrašnjem zatvorenom slogu, a taj je suglasnik ujedno i prvi član sekundarne suglasničke skupine koja se ostvaruje na granici slogova unutar riječi. Dobrinjski govor bilježi i dometke *-a*, *-ka*, *-re* u priloga i neodređenih zamjenica: *zgora*, *zdola*, *sprida*, *zada*, koji su nastali od čestica (re i ka) ili padežnih nastavaka.

Kontrakciju izaziva prijelaz starog sufiksa **-bje > -i* u glagolskim i zbirnim imenicama: *pošteni*, *grozdovi*, kao i upitno odnosna zamjenica koji realizira se kao: *ki* (= 'koji, kojega'), *ka* (= 'koja'), *ke* (= 'koje'); *komu* (= 'kojemu'), *koga* (= 'koga'), *kin* (= 'kojim'), *ku/kujstu* (ku+istu = 'koju').

Suglasnik *-l* čuva se na kraju sloga u imenicama i pridjevima dok je u glagolskom pridjevu radnom u muškome rodu dokinuto. Zamjena *a > e* u korjenskom morfemu riječi *kresti* i *resti* u dobrinjskom govoru izostaje, a glagol se ostvaruje s okrnjenim oblikom infinitiva. Prezent glagola *gren* pojavljuje se u obliku okrnjene osnove gdje se u 2. l. mn. *reste* umeće *-s-* po uzoru na atematske glagole npr. **daste*, **jeste*. Rotacizam pronalazimo u primjerima *nigdir(e)*, *sogdir*, *nikamor(e)i* *nikakore*.

Pokaznim zamjenicama je vokaliziran poluglas te se one ostvaruju kao **tɔ* (naglašen) te **ovɔ* i **onɔ* (analogijom prema *tɔ*), a umjesto posvojne zamjenice koristi se genitiv zamjenice *ona*.

Oblik prezenta glagola biti u dobrinjskome govoru je *son*, a zanijekani *nisan*.

Na koncu, možemo zaključiti da ovjerene fonološke i morfonološke jezične značajke mjesnoga govora Dobrinja potvrđuju pripadnost ovoga idioma primorskome poddijalektu čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta, odnosno arhaično-konzervativnom modelu starinačkih mikrosustava.

Iako zadatak ovoga istraživanja nije bio usporediti govor dviju generacija Dobrinjaca, iz rezultata možemo zaključiti da u tom idiomu još uvijek nije došlo do generacijskoga raslojavanja jezika. Jedina je razlika zapažena u naglasnome sustavu, što je vjerojatno uvjetovano utjecajem standardnoga jezika posredstvom različitih medija. Na pitanje kako uspijevaju (pogotovo mlađa obavjesnica) održati govor „živim“ odgovaraju jednostavno: „*Volin ganat po domaću, moraš ganat zo svojimi, ne smiš to pustiti, ne smiš pustit da se domaći zajik zatore.*“

8. SAŽETAK

Mjesni govor Dobrinja pripada srednjočakavskim ili ikavsko–ekavskim govorima te starosjedilačkom govoru smještenom u arhaično-konzervativni model kojega karakteriziraju čuvanje starina, mjesto naglasaka kao i čuvanje prednaglasnih i zanaglasnih duljina. Dobrinjskom se čakavštinom bavilo nekoliko dijalektologa. Prave monografije o dobrinjskom govornom tipu još uvijek nema, premda je sam Dobrinj (kao punk) obrađen u *Hrvatsko-srpskom dijalektološkom atlasu* te u *Općeslavenskom lingvističkom atlasu*.

Ovaj je rad nastao na temelju provedenoga terenskog istraživanja u kolovozu 2014. godine. Zadatak i cilj istraživanja bio je opisati govor Dobrinja na fonološkoj i morfonološkoj jezičnoj razini. Fonološke značajke mjesnoga govora Dobrinja prikupljene su pomoću posebno koncipiranog upitnika te razgovorom s dvjema, generacijski različitim, obavjesnicama kako bi se izdvojile jezične značajke koje nisu istraživane upitnikom, kao što su: naglasni sustav, refleks jata *ě*, debilabijalizacija nastavačnog *-m > -n* te fonološki i fonetski status fonema *ć*. Iz dobivenih rezultata zaključujemo da se, neovisno o generacijskoj pripadnosti, istraživane fonološke i morfonološke značajke jednako čuvaju u njihovu govoru. Jedina se razlika primjećuje u akcentuaciji gdje izostaju duljine (kod mlađe obavjesnice). U ogleđima govora pronalazimo tri prozodijske jedinice: naglasak (kratki silazni i dugi silazni), dužinu (prednaglasnu i zanaglasnu) te kraćinu (prednaglasnu i zanaglasnu), a naglašeni je slog uvijek silazan. U mjesnom govoru Dobrinja dolazi do duljenje kratkoga naglasaka i to samo u prezentu glagola. Akut u neutralnome iskazu govornika i u samostalno izgovorenim riječima izostaje, a na njegovo mjesto uvijek dolazi silazni naglasak.

Opisom dobrinjskoga govora na fonološkoj i morfonološkoj jezičnoj razini pokušali smo dati prilog boljem poznavanju ovoga govora te napraviti prvi korak u buduće opsežnije istraživanje.

Ključne riječi: Dobrinj, govor Dobrinja, srednjočakavski govori, ikavsko–ekavski govori, fonologija, morfonologija.

SUMMARY

The local speech of Dobrinj belongs to the middlechakavian or the ikavian–ekavian speeches and the indigenous speech located in the archaic-conservative model which is characterized by preservation of old slavic forms, the placement of the accent, just as by keeping the pre-and post-accentual length. Even though a few dialectologist did write about the chakavian speech of Dobrinj, there is no real monograph about the speech type. Dobrinj as local speech was discussed in the *Hrvatsko-srpskom dijalektološkom atlasu* and the *Općeslavenskom lingvističkom atlasu*.

This study is based on a field research conducted in August 2014. The aim of this research was to describe the speech of Dobrinj on a phonological and morphonological level. The phonological features of the local speech of Dobrinj were collected using a special conceived questionnaire and interviewing two respondent from different generations, in order to isolate the language features that are not investigated by this questionnaire, such as: the system of accents, old Croatian *ě* and the tranzition fom *-m>* (namam blage veze kako se ovo kaze na engleskom) *-n* and the phonological and phonetic status of the phonem *ht*. The results show that, regardless the generational gap, the investigated phonological and morphonological features are preserved in the speech.

The only noticeable difference is in the accentuation where the length is absent (with the younger respondent). In the speech we find three prosodic units: accent (short and long downward), length (pre-and post-accentual) and shortness (pre-and post-accentual) and the accentuated syllable is always downward.

In the local speech of Dobrinj the short accent is lengthened, but only in the present tense of a verb. The Akut is missing in a neutral statement of the speaker. It is always replaced by a downward accent.

By describing the speech of Dobrinj on a phonological and morphonological level, we tried to make a contribution to a better understanding of this speech and to make the first step for a more extensive research in the future.

Keywords: Krk, the speech of Dobrinj, middle-chakavian speech, ikavian-ekavian speech, phonology, morphonology.

9. LITERATURA

1. Anić, Vladimir. 1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb.
2. Barić, Eugenija. i dr. 1995. *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb.
3. Brozović, Dalibor. 1960. „Tri razdoblja u razvitku naše dijalektologije“, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 1, Zadar, str. 51 – 65.
4. Brozović, Dalibor. 1970. „Dijalekatska slika hrvatskoga jezičnoga prostora“, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 8, Zadar, str. 5 – 30.
5. Brozović, Dalibor. Ivić, Pavle. 1988. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb.
6. Brozović, Dalibor. 2004. „O dijalektologiji kao jezikoslovnoj disciplini“, *Suvremena lingvistika*, 30, 1 – 2 (57/58), Zagreb, str. 1 – 12.
7. Brozović, Dalibor. 2008. *Povijest hrvatskoga književnog i standardnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
8. Damjanić, Stjepan. 2000. *Staroslavenski glasovi i oblici*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
9. Finka, Božidar. 1971. „Čakavsko narječje“, *Čakavska rič* 1, Split, str. 11 – 72.
10. Hozjan, Snježana. 1990. „Fonološki prikaz mjesnog govora Krasa (reprezentata dobrinjskog govornog tipa)“, *Rasprave ZJ*, SV 16, str. 45 – 66.
11. Hozjan, Snježana. 1992. „Govor Krasa na otoku Krku (deklinacija)“, *Rasprave ZJ*, SV 18, str. 43 – 55.
12. Hozjan, Snježana. 1993. „Govor Krasa na otoku Krku (glagolski oblici)“, *Rasprave ZJ*, SV 19, str. 113 – 125.
13. Hraste, Mate. 1970. „O prijelazu glasa -m u -n (-n < -m)“, *Filologija* 6, Zagreb, str. 69 – 75.
14. Jelenović, Ive. 1973. *Mikrotoponimija dobrinjskog područja na otoku Krku*, Hrvatski dijalektološki zbornik 3, Zagreb.
15. Jonke, Ljudevit. Finka, Božidar. 1989. *Dijalekatski fenomen*, Dijalektološki zbornik 19, Zagreb.
16. Junković, Zvonimir. 1981 – 1982. „Kratki poluglas u krčkim govorima“, *Filologija* 11, str. 393 – 403.
17. Kapović, Mate. 2008. „Razvoj hrvatske akcentuacije“, *Filologija* 51, Zagreb, str. 21-22.

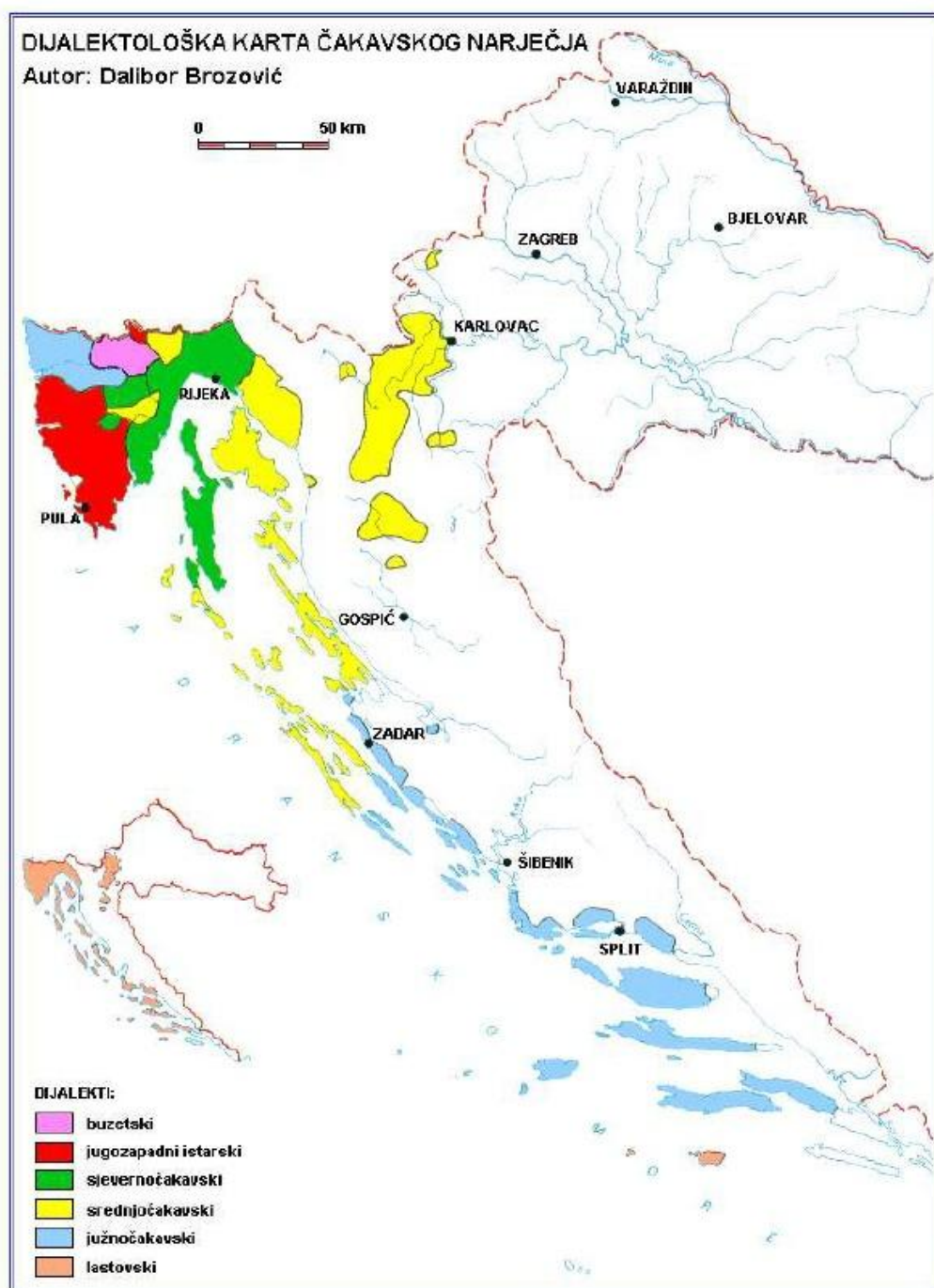
18. Kapović, Mate. 2009. „O „pravilnostima“ u jeziku“, *Kolo* 3 – 4, godište XIX, Zagreb, str. 167 – 175.
19. Lisac, Josip. 2002. „Glasovi srednjočakavskog dijalekta“, *Čakavska rič* 30, 1- 2, Split, str. 79 – 90.
20. Lisac, Josip. 1996. *Hrvatski dijalekti i jezična povijest*, Matica hrvatska, Zagreb, 1996.
21. Lisac, Josip. 1998. „Leksička norma i hrvatska narječja“, *Kolo* 1, Zagreb, str. 31 – 40.
22. Lisac, Josip. 1998. „Čakavština i njena proučavanja“, *Kolo* 3, Zagreb, str. 24 – 30.
23. Lisac, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb.
24. Lukežić, Iva. 1990. *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka.
25. Lukežić, Iva. Turk, Marija. 1998. *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica.
26. Lukežić, Iva. 2001. „Odnosno – upitne i neodređene zamjenice za značenje 'neživo' i 'živo' u čakavskome narječju“, *Čakavska rič* 1, Split, str. 21 – 35.
27. Lukežić, Iva. 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja*, *Fonologija 1.*, Hrvatska sveučilišna naklada, Rijeka.
28. Malecki, Mieczyslaw. 1963. „O podjeli krčkih govora“, *Filologija* 4, Zagreb, str. 223 – 242.
29. Malecki, Mieczyslaw. 2007. *Čakavske studije*, Maveda, Rijeka.
30. Meyer, H., Karl. 1996. *Čakavština otoka Krka*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka.
31. Moguš, Milan. 1977. *Čakavsko narječje: fonologija*, Školska knjiga, Zagreb.
32. Milčetić, Ivan. 1895. „Čakavština kvarnerskih otoka“, *RAD* 121, str. 92 – 132.
33. Moguš, Milan. 1967. *Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji*, Zbornik za filologiju i lingvistiku, X, Novi Sad.
34. Pliško, Lina. 2000. *Govori Barbanštine*, Filozofski fakultet u Puli, Pula.
35. Pliško, Lina. Lukežić, Iva. 2003. „Fonološki i morfonološki opis mjesnoga govora Krnice“, *Čakavska rič* 1 – 2, Split, str. 61 – 69.
36. Pliško, Lina. Mandić, David. 2007. „Dijalektološki povratak Marčani“, *Čakavska rič* 2, Split, str. 323 – 338.
37. Pliško, Lina. Mandić, David. 2011. *Govori općine Ližnjan*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula.
38. Turčić, Branko. 2002. *Sedmoškojani – prvi čakavski rječnik*, Rijeka.
39. Vajs, Josip. 1948. *Najstariji hrvatskoglagoljski misal*, Djela Jugoslavenske Akademije, knjiga 38, Zagreb, str. 47 – 55.

40. Vulić, Sanja. 2002. „Vrbnička čakavština kao jezik prevođenja“, *Čakavska rič* 3, Split, str. 529 – 533.

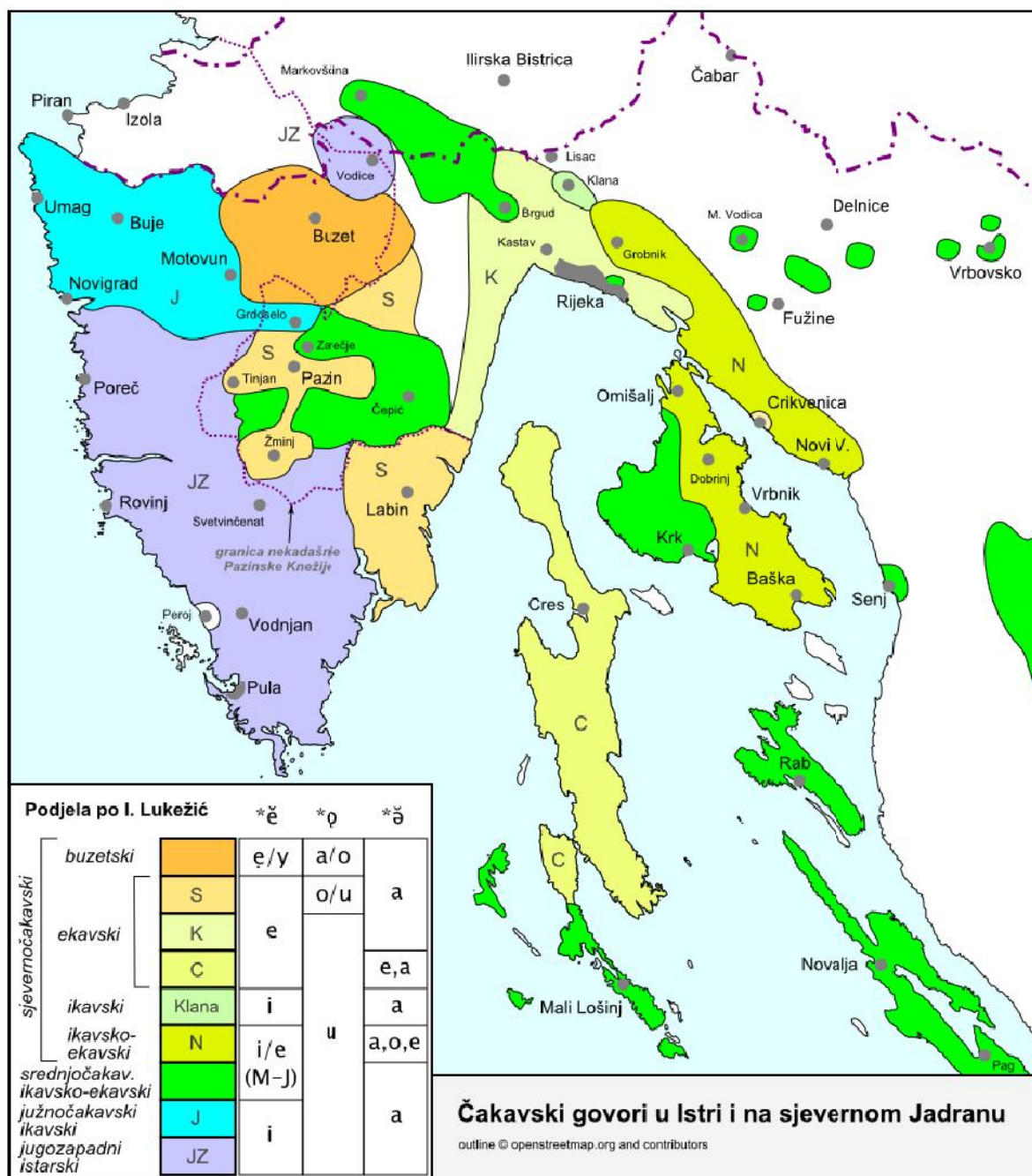
10. PRILOZI

1. Dijalektološka karta čakavskoga narječja (Autor: Dalibor Brozović).
2. Čakavski govori u Istri i na sjevernom Jadranu (prema Ivi Lukežić).
3. Dobrinj (slike mjesta).
4. Upitnik za terensko istraživanje srednjočakavskih ili ikavsko-ekavskih govora sastavljen uz pomoć mentorice dr. sc. Line Pliško.
5. Transkripcija govora.

DIJALEKTOLOŠKA KARTA ČAKAVSKOGA NARJEČJA (Autor: Dalibor Brozović)
(Izvor za kartu: L. Pliško, Govor Barbanštine, 2000.)

ČAKAVSKI GOVORI U ISTRI I NA SJEVERNOM JADRANU (prema Ivi Lukežić)

GRADIĆ DOBRINJ

Slika 1: Pogled na Dobrinj²⁰

²⁰ <http://www.dobrinj.hr>, preuzeto 1. 5. 2015.

TERENSKI UPITNIK ZA ISPITIVANJE
SREDNJOČAKAVSKOGA ILI IKAVSKO–EKAVSKOGA
DIJALEKTA

MJESNI GOVOR DOBRINJA

PODACI O ISTRAŽIVAČU

ISPITIVAČICA: ANITA JELENOVIĆ

E-POŠTA: anitajelenovic@yahoo.com

TELEFON: 091 890 6105

OBAVJESNICA: DINKA JUSTINIĆ (1934.)

DATUM ISTRAŽIVANJA: 5. 8. 2014.

1. PODACI O PUNKTU

1. Ime mjesta: Dobrinj.
2. Broj stanovnika: stodvadeset i dva.
3. Imena susjednih mjesta: Kras, Gabonjin, Sv. Vid, Gostinjac, Hlapa
4. Koji grad služi kao neposredni centar okoline (privredni, administrativni itd.)?
Krk.
5. U koju školu djeca odlaze?
U OŠ Frana Krste Frankopana, Dobrinj.
6. Kojim se zanimanjem bavi većina stanovništva?
Većina se stanovništva bavi turizmom. Ostalo su umirovljenici.
7. Naziv stanovnika (etnik) za punkt u kojem se ispituje.
Muški: Dobrinjoc (Gradar).
Ženski: Dobrinjka (Gradarica).
8. Pridjev od imena mjesta u kojem se ispituje.
Dobrinjski.
9. Prezimena raširena u mjestu
Kirinčić, Fugošić, Gržetić, Crnčić, Fanuko, Strčić, Brusić, Barbalić, Crvić .
10. Najčešća muška i ženska imena.
Muška: Ivan, Anton, Anđelko, Branko, Josip, Mladen.
Ženska: Ana, Marija, Marica, Nada, Stanka.
11. Koja su sela u blizini za koja vam se čini da imaju isti govor?
Kras, Gostinjac, Hlapa.
12. Koja su sela u blizini za koja vam se čini da govore drukčije? U čemu je razlika?
Šilo – ima zamjenicu ča, za razliku od ostalih mjesta koji imaju zamjenicu čo.

2. PODACI O OBAVJESNICI

1. Ime i prezime (porodični nadimak):

Dinka Justinić

2. Godina rođenja:

1934.

3. Mjesto rođenja:

Gostinjac

4. Očevo mjesto rođenja:

Gostinjac

5. Majčino mjesto rođenja:

Gostinjac

6. Broj predaka rođenih u obavjesničinom mjestu rođenja:

Osam predaka.

7. Mjesto iz kojega je bračni drug.

Polje.

8. Gdje je i koliko dugo obavjesnica živjela izvan svoga mjesta

Nije živjela izvan svoga mjesta.

9. Je li pismena?

Da.

10. Školovanje

Završena osnovna škola.

3. ISPITIVANJE JEZIČNIH ZNAČAJKI

➤ FONOLOŠKE OSOBITOSTI

1. Refleks jata (iz oglada govora).

Ikavski-ekavski refleks jata: koreni, koleno, seno, len, vridon, dite, miron, misec, sprida.

2. Trojak rezultat jotacije primarne (praslavenske) konsonantske skupine:

*/*dj/ > /j/ž/dʹ/*

tuđi – tuji	tuđa – tuja
tuđina – tujina	građani – judi
građanski – grajanski	građanka – grajanka
građanin – grajan	mlađi – mlaji
tvrđi – trdiji	tvrđa – tvrja
anđeo – anjel	među – mej
između – meju	slađi – slaji
rođenje – rojenje	gladi – glaji
međa – meja	
vlastita imena romanskoga podrijetla – Anjela, Anjelo, Anjelina, Ejidio...	

3. Dvojak rezultat jotovanja konsonantske skupine */*skj/, /*stj/ > /št/šč/*.

ognjište – ognjišće	natašte – natošće
štucati – šćucat	uštipnuti – uščipnut
štipati – šćipat	dvorište – dvorišće
kliješta – klišća	grožđe – grozdovi
iskati – iskat	stiskati – stiskat.
štap – šćap	

Prezent glagola (konjugirati glagol kroz sva tri lica jd. i mn.):

iskati – išćeni, išćeš, išće, išćemo, išćete, išću

stiskati – stišćen, stišćeš, stišće, stišćemo, stišćete, stišću

šuškati – šuškan, šuškaš, šuška, šuškamo, šuškate, šuškaju.

4. Rezultat jotovanja konsonantske skupine /*zgj/ > /žd/.

Danas pada *kiša*. Donos pada dož.

Danas *kiši*. Donos dožji.

Već dva mjeseca nema *kiše*. Dva miseca ni dožja.

Ovoj *kiši* nema kraja. Ovon dožju ni kraja.

U glavi je *mozak*. Va glavi su možnjeni.

On nema *mozga*! On nima pameti.

5. Dvojak razvoj staroga prijedloga *vъ > u/va:

a) *vъ > u kao samostalan prijedlog:

sg. Idem u kuću. Gren kuću.

Idem u šumu. Gren va drmun.

U kući su djeca. Va kući su dica.

U šumi rastu gljive. Va drmunu rastu pečurvi.

pl. U kućama je toplo. Va kućah je teplo.

U šumama nema vukova. Va drmuni ni vuki.

b) u složenicama

Moram rano ustati. Moran se rano stat.

To mi je unuka. To mi je vnuka.

Ona je udovica. Ona je dovica.

c) *vъ > va:

uvijek – vavik

uskrсни – vozonski

Uskrs – Vozon.

d) Reducirano prefiksalno *vъ > /ǫ/

Ova je telad dobro *uzgojena*. Ove telci su dobro vazgojeni.

Ustali su jutros rano. Stali su se jutros rano.

Uvečer je svježije. Navečer je friškije.

Usred dvorišta. Vosrid dvora.

6. Dvojaki refleks prednjeg nazalnog vokala /ɛ/ kao /a/ iza palatala, a kao /e/ u ostalim pozicijama.

Primio sam pismo. Prije son list.

Posao uvijek valja početi. Delo vavik rabi počet.

Najljepši je domaći jezik. Najlipši je domaći govor.

Ječam je dobar za maneštru. Ozimoc je dobar za maneštru.

Pileća jetra. Pileća žigerica.

Žedan sam. Žejon son.

Volim meso. Volin meso.

Imam pet godina. Iman pet let.

Deset prstiju. Deset prsti.

U staji je govedo. Va štaji je vol.

7. Oblik upitne i odnosne zamjenice ča (<*čъ), te oblika čega/česa, ništo i niš.

Što radiš? Čo delaš?

Čega nema? Česa ni?

Hoćeš li što popiti? Češ čogod popit?

Što ti je to? Čo ti je to?

Ništa ne znam. Niš ne znan.

Nešto bih ti rekao. Nič bin ti reko.

Zašto pitaš? Zač pitaš?

Na što si to stavio? Nač si to stavi?

Sve što ti srce želi. Se čo ti srce želi.

Po što si otišao u trgovinu? Poč si šo va butigu?

Čiji je on? Čiji je on?

Čija je to kći? Čija je to hći?

Čije je ovo dijete? Čije je ovo dite?

Čiji je ovo muž? Čiji je ov muž?

Čija su to polja? Čija su to poja?

To nije ničije. To ni ničije.

To nije ničija briga. To ni ničija briga.

To je svačija briga. To je svačija briga.

Moram žuriti jer je kasno. Moran se fugat aš je kosno.

8. Dvojaki oblik prijedloga *kъde > kadi/di

Gdje si bio/bila? Kaj si bi?

Nigdje nije tako dobro. Nigdire ni tako dobro.

Gdje je to? Kaj je to?

Idem tamo gdje mi je bolje. Gren tamo kadi mi je boje.

Svugdje ima neba. Sogdi je neba.

Posvud je blato. Sokuda je blato.

9. Praslavenska konsonantska skupina /*čr/

Ovaj sir je crvljiv. Ta sir je črvljiv.

Crn kao ugljen. Črn koti ugjev.

Crno vino. Črno vino.

Crnje ne može biti. Črnije ne more bit.

Crveno cvijeće. Čovjene rožice.

Cvrčak cvrči. Črčok črči.

Ovo je svinjsko crijevo. Ovo su svinjska čriva.

Zemlja crvenica. Zemja čovjenica.

U jabuci je crv/crvić. Va jaboku je črv.

10. Akcentuacija (iz ogleda govora).

Stariji dvonaglasni sustav. Akut izostaje.

11. Status fonema /l/

ljudi – judi

zemlja – zemja

ljubav – jubav

proklet – prokjet

kvaka – kjuka

pljuvati – pjuvat

prosjaciti – prosit

prijatelj – prijatel

12. Vokalizacija „slaboga šwa“

mlin – malin

mlinar – malinar

gdje – kadi

(ideš) sa mnom – reš smonun

reci meni – recimi.

13. Tendencija za rasterećenjem napetih rubnih zona sloga

a) početne:

ptica – tica/tić

pčela – čela

pšenica – čenica

gdje – kadi

nigdje – nigdire

b) dočetne:

kiša – dož G (nema) kiše – ni dožja

jedan – jedan, jedna – jedna, jedno – jedno

nijedan – nijedon, nijedna – nijena, nijedno – nijeno

svejedno – sejeno, sejednako

odmah – vaje

nikome – nijenomu.

14. Preinaka nepravih konsonantskih skupina /šč/ i /ht/

sg.

To je moja kći. To je moja hći.

Nemam kćeri. Niman hćere.

Dajem kćeri. Dajen hćeri.

Vidim kćer. Vidin hćer.

Moja kćeri! Moja hćeri!

Govorim o mojoj kćeri. Govorin o svojoj hćeri.

Idem s kćeri. Rren zo hćerun.

pl.

Moje kćeri su najbolje . Moje hćere su najboje.

Nemam kćeri za udaju. Niman hćeri za ženidbu.

Svojim kćerima dajem večeru. Svojin hćeran dajen vičeru.

Jedanput tjedno vidim svoje tri kćeri. Jedanput na šetemanu vidin svoje tri hćere.

O kćeri moje! O hćere moje!

Svi lijepo govore o mojim kćerima. Svi lipo ganaju o mojin hćeran.

Svake nedjelje idem u crkvu sa svojim kćerima. Soku nediju ren crikvu zo svojimi hćerami.

Htjeti: htjela sam, htjelo je, htio sam...

Otela san, otelo je, ote son.

15. Ograničenje distribucije fonema /v/ ispred slogotvornoga /r/

svraka – šoja/pinkuz/sraka

četvrti – četrti

četvrtak – četrtok

svrab – srab

svekrva – ponica

čvrsto – jako

čvršće – jače

tvrđ/-a/-o – tvrđ, tvrda, tvrdo

stvrđnuti – stvrđnut

cvrčak – črčok

cvrčiti – črčat

vrabac – pinkuz.

16. Zatvaranje kratkih vokala /e/ i /o/ izvan akcenta, najčešće ispred akcenta

onaj/ona/ono – onajsti, onajsta, onajsto

onoga – onoga, onima – onimi

ovaj/ova/ovo – ovajsti, ovajsta, ovojsto

ovoga, ovima – ovoga, ovin

obećao/obećala/obećalo – obeća, obećala, obećalo

ostati – ostat

onako – onako

oprostiti – oprostit

otac – otoc

ognjište – ognjišće

ovdje □ ovdi.

17. Zamjena finalnoga nastavačnoga /-m/ > /-n/

(Iz ogleda govora).

u imenica: hćeron, materun

u pridjeva: lipon, črnin

u zamjenica: s manun, š njin

u brojeva: sedan, oson.

u glagola: domišjan, znan

u nepromjenjivih riječi: baren, čin

2. MORFONOLOŠKE POJAVE

1. Zamjena finalnoga /-l/ vokalom /-a/

a) Na završetku unutrašnjeg sloga:

dolci – dolci

bolestan/bolesna/bolesno – slab, slaba, slabo

podne – podne

telci, telca – telci, telca

mulci, mulca – mulci, mulca

palci, palca – palci, palca

kolac, kolca, kolci – koloc, kolca, kolcu.

b) Na kraju riječi:

- u imenica:

sol – sol

bol – bol

vol – vol

stol – stol

anđeo – anjel

cipela – postol

kotao – kotol

- u pridjeva:

debeo – debel

veseo – vesel

gol – gol

topao – tepol

cio – cel

kiseo – kisel

- u jednini muškoga roda glagolskih pridjeva radnih:

čuo – ču

vratio – vrnu

prolazio – pasiva

orao – ora

mislio – misle

pio – pi

bio – bi

plakao – plaka

držao – drža

volio – vole

hodao – hode

sjedio – side

gorio – gore

htio – ote

želio – žele

imao – ime

darovao – darova

kupio – kupi

znao – zna

tukao – toko.

2. Zamjena /a/ > /e/ u korijenskom morfemu riječi kresti i resti

On će opet krasti kao i prije. On će krast koti i prvo.

On je ukrao. On je ukra.

Ona je ukrala. Ona je ukrala.

Trava će brzo narasti. To će brzo narast.

Počeo je rasti. Poče je rast.

Dijete raste. Dite raste.

On/ona/ono je naraslo. Narasa, narasla, naraslo.

Prsti su srasli. Prsti su srasli.

Rana je zarasla. Rana je zacelela.

Vrabac cvrkuće. Pinkuz kanta.

3. Upitna i odnosna zamjenica u značenju „koji“

Koji je danas dan? Ki je donos dan?

Koja je to ženska? Ka je to ženska?

Koga nema doma? Koga ni doma?

Kojega je to dana? Ki je to dan?

Kojemu dječaku ideš? Komu fantinu reš?

S kojim se sapunom pereš? S kin se sapunon pereš?

Neka plati onaj koji je popio. Neka plati onajsti ki je popi.

To je djevojka o kojoj ti pričam. To je divojka za ku/kujstu ti ganan.

4. Present s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * grēd-/gr-

Ja idem na njivu. Ja ren va poje.

Ti ideš na njivu. Ti reš va poje.

On ide na njivu. On re va poje.

Mi idemo na njivu. Mi remo va poje.

Vi idete na njivu. Vi reste va poje.

Oni idu na njivu. Oni redu va poje.

5. Oblici osnove praslavenskoga glagola *idti s konsonantskom skupinom /-jt/, i prezentske s konsonantskom skupinom /-jd/

a) Infinitiv:

doći – prit obići – obać

naći – nać proći – pasat

izići – zić ući – uć

poći – poć.

b) Present:

dođe – pride obiđe – obajde nađe – najde

prođe – pasa iziđe – zijde uđe – unijde

pođe – parti pobjegne – pobigne.

6. Odras praslavenske skupine /*vbs-/ u osnovi neodređene zamjenice kao vas i sv-

Vidim vas. Vidin vas.

Svi su ovdje. Svi su ovdj.

Svako voli sunce. Soki voli sonce.

Svaki dan pada kiša. Soki dan pada dož.

Svejedno mi je. Sejeno mi je.

Svoj teret nosim sam. Svoje brime nosin san.

Svu noć sam bdio. Svu noć son bdi.

Svega mi je dosta. Svega mi je dosta.

Svemu se veseli. Sočemu/sočen se veseli.

Sa svima je dobar. Zo svimi je dobor.

Od svih se boji. Od svih se boji.

Sve žene su lijepe. Sve ženi su lipe.

Sva se djeca igraju. Svi se dica igraju.

7. Oblik osnove s otvrdlom /-j/ protezom u prilogu jopet

Želim vas opet vidjeti. Želin vas jopet vit.

Opet nisi jeo. Jopet nisi ja.

8. Oblici osnova pokaznih zamjenica bez sekundarnog naveska

Taj je stol susjedov. Ta sol je od suseda.

Ovaj vol je lijep. Ova vol je lip.

Onaj vrt nije naš. Ona vrt ni naš.

9. Oblici prezentske osnove praslavenskoga glagola *mogti s rotacizmom

Ja mogu skakati. Ja moren skakat.

Ti možeš pjevati. Ti mores kantat.

On može sijati. On more set.

Mi možemo plesati. Mi moremo toncat.

Vi možete jesti. Vi morete jis.

Oni mogu putovati. Uni moru putovat.

Pomogni mi. Pomori mi.

Oni mi uvijek pomognu. Oni mi vavik pomoru.

10. Oblici osnove s analoški palataliziranim finalnim velarom

Reci glasno. Reci naglas.

Recite glasno. Recite naglas.

Ispeci mi jednu kobasicu. Sfrigaj mi jenu kobasicu.

Posijeci šumu. Posiči drmun.

11. Izostajanje sibilizacije

Svjedoci su te vidjeli. Svedoki su te videli.

To su vrazi. To su vragi.

Orasi su zdravi. Orihi su zdravi.

Narasli su kozi rozi. Kozi su narasli rogi.

Na ruci mu je sat. Na ruki mu je ura.

Na nozi su mu papuče. Na nogi su mu kopice.

12. Oblici osnova nekih riječi s reduciranim početnim vokalom

Uzimam iz ormara. Ziman zo bikabita.
Nositi iz kuće. Nosit z kuće.
Vino iz konobe. Vino z konobi.
Dolaziti iz Pule. Prit s Poli.
Veslati s veslom. Veslat z veslon.
Mladić sa šesrom. Mladić s klobukon.
Sjekao je s kosirom. Siko je s kosiron.
Suza iz oka. Suza z oka.
Gnoj iz rane. Gnjoj z rani.
Školjka iz mora. Čančara z mora.
Radost iz vina. Veselje z vina.
Tuga iz njega izlazi. Tuga ž njega re von.
Bježi mi konac iz igle. Biži mi konac z igli.
Izgubio sam novac. Zgubi son šoldi.
Iskopao sam krumpir. Zikopa son kumpir.
Palo je ispod stola. Palo je spod stola.
Iznad krova je ptica. Zgora krova je tić.
Ispunio sam obećanje. Spone son čo son obeća.
Bila sam između dvije vatre. Bila son mej dva ognja.
Izmlatio je magarca. Natoko je osla.
Ispraznio mi je džepove. Sprazni mi je žepi.
Izlomio je kruh. Zlome je kruh.

13. Oblik glagolskoga pridjeva radnoga *idti

On je išao po vodu. On je šo po vodu.
Marija je išla kući. Marija je šla doma.
Dijete je išlo s nama. Dite je šlo s nami.

14. Gpl. osobne zamjenice oni : hi < ih

Nema ih kod kuće. Ni jih doma.

Nećemo ih vidjeti. Nećemo jih vit.

15. Zanimljivi oblici prezenta glagola „imati : nimam, ni i glagola „biti“ – nis.

Nemam, nemaš, nema, nemamo, nemate, nemaju vremena.

Niman, nimaš, nima, nimamo, nimate, nimaju vremena.

16. Slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga.

Nema te nigdje. Ni te nigdire.

Naći ćeš jabuku. Naj ćeš jaboko.

On ima dvadeset godina. On ima dvajset let.

Ona ima trideset ovaca. Ona ima trejset ovac.

Ivan ima petnaest godina. Ivan ima petnajst let.

17. Posvojna zamjenica ž.r. njeje, njejega

Nema njezinoga muža. Ni nje muža.

Ovo je njezino. Ovo je nje.

Ovo je njezin muž. Ovo je nje muž.

Ovo je njezina marama. Ovo je nje facol.

TERENSKI UPITNIK ZA ISPITIVANJE
SREDNJOČAKAVSKOGA ILI IKAVSKO–EKAVSKOGA
DIJALEKTA

MJESNI GOVOR DOBRINJA

PODACI O ISTRAŽIVAČU

ISPITIVAČICA: ANITA JELENOVIĆ

E-POŠTA: anitajelenovic@yahoo.com

TELEFON: 091 890 6105

OBAVJESNICA: NADA SIMOVIĆ (1962.)

DATUM ISTAŽIVANJA: 6. 8. 2014.

1. PODACI O PUNKTU

1. Ime mjesta: Dobrinj.
2. Broj stanovnika: stodvadeset i dva.
3. Imena susjednih mjesta: Kras, Gabonjin, Sv. Vid, Gostinjac, Hlapa
4. Koji grad služi kao neposredni centar okoline (privredni, administrativni itd.)?
Krk.
5. U koju školu djeca odlaze?
U OŠ Frana Krste Frankopana, Dobrinj.
6. Kojim se zanimanjem bavi većina stanovništva?
Većina se stanovništva bavi turizmom. Ostalo su umirovljenici.
7. Naziv stanovnika (etnik) za punkt u kojem se ispituje.
Muški: Dobrinjoc (Gradar).
Ženski: Dobrinjka (Gradarica).
8. Pridjev od imena mjesta u kojem se ispituje.
Dobrinjski.
9. Prezimena raširena u mjestu
Kirinčić, Fugošić, Gržetić, Crnčić, Fanuko, Strčić, Brusić, Barbalić, Crvić .
10. Najčešća muška i ženska imena.
Muška: Ivan, Anton, Anđelko, Branko, Josip, Mladen.
Ženska: Ana, Marija, Marica, Nada, Stanka.
11. Koja su sela u blizini za koja vam se čini da imaju isti govor?
Kras, Gostinjac, Hlapa.
12. Koja su sela u blizini za koja vam se čini da govore drukčije? U čemu je razlika?
Šilo – ima zamjenicu ča, za razliku od ostalih mjesta koji imaju zamjenicu čo.

2. PODACI O OBAVJESNICI

1. Ime i prezime (porodični nadimak):

Nada Simović

2. Godina rođenja:

1962.

3. Mjesto rođenja:

Rijeka

4. Očevo mjesto rođenja:

Županje

5. Majčino mjesto rođenja:

Hlapa

6. Broj predaka rođenih u obavjesničinom mjestu rođenja:

Osam predaka.

7. Mjesto iz kojega je bračni drug.

Viča (Srbija).

8. Gdje je i koliko dugo obavjesnica živjela izvan svoga mjesta

Nije živjela izvan svoga mjesta.

9. Je li pismena?

Da.

10. Školovanje

Završena srednja škola.

11. Zanimanje

Računovodstveno-financijski djelatnik.

3. ISPITIVANJE JEZIČNIH ZNAČAJKI

➤ FONOLOŠKE OSOBITOSTI

1. Refleks jata (iz ogleda govora).

Ikavski-ekavski refleks jata: vetor, del, verovat, čovik, lipa, slip, divojka, Stipanja.

2. Trojak rezultat jotacije primarne (praslavenske) konsonantske skupine:

*/*dj/ > /j/ž/dʹ/*

tuđi – tuji	tuđa – tuja
tuđina – tujina	građani – judi
građanski – grajanski	građanka – grajanka
građanin – grajan	mlađi – mlaji
tvrđi – trdiji	tvrđa – tvrja
anđeo – anjel	među – mej
između – meju	slađi – slaji
rođenje – rojenje	gladi – glaji
međa – meja	
vlastita imena romanskoga podrijetla – Anjela, Anjelo, Anjelina, Ejidio...	

3. Dvojak rezultat jotovanja konsonantske skupine */*skj/, /*stj/ > /št/šč/*.

ognjište – ognjišće	natašte – natošće
štucati – šćucat	uštipnuti – uščipnut
štipati – šćipat	dvorište – dvorišće
kliješta – klišća	grožđe – grozdovi
iskati – iskat	stiskati – stiskat.
štap – šćap	

Prezent glagola (konjugirati glagol kroz sva tri lica jd. i mn.):

iskati – išćeni, išćeš, išće, išćemo, išćete, išću

stiskati – stišćen, stišćeš, stišće, stišćemo, stišćete, stišću

šuškati – šuškan, šuškaš, šuška, šuškamo, šuškate, šuškaju.

4. Rezultat jotovanja konsonantske skupine /*zgj/ > /žd/.

Danas pada *kiša*. Donos pada dož.

Danas *kiši*. Donos dožji.

Već dva mjeseca nema *kiše*. Dva miseca ni dožja.

Ovoj *kiši* nema kraja. Ovon dožju ni kraja.

U glavi je *mozak*. Va glavi su možnjeni.

On nema *mozga*! On nima pameti.

5. Dvojak razvoj staroga prijedloga *vъ > u/va:

e) *vъ > u kao samostalan prijedlog:

sg. Idem u kuću. Gren kuću.

Idem u šumu. Gren va drmun.

U kući su djeca. Va kući su dica.

U šumi rastu gljive. Va drmunu rastu pečurvi.

pl. U kućama je toplo. Va kućah je teplo.

U šumama nema vukova. Va drmuni ni vuki.

f) u složenicama

Moram rano ustati. Moran se rano stat.

To mi je unuka. To mi je vnuka.

Ona je udovica. Ona je dovica.

g) *vъ > va:

uvijek – vavik

uskrnsni – vozonski

Uskrs – Vozon.

h) Reducirano prefiksalno *vъ > /ǫ/

Ova je telad dobro *uzgojena*. Ove telci su dobro vazgojeni.

Ustali su jutros rano. Stali su se jutros rano.

Uvečer je svježije. Navečer je friškije.

Usred dvorišta. Vosrid dvora.

6. Dvojaki refleks prednjeg nazalnog vokala /ɛ/ kao /a/ iza palatala, a kao /e/ u ostalim pozicijama.

Primio sam pismo. Prije son list.

Posao uvijek valja početi. Delo vavik rabi počet.

Najljepši je domaći jezik. Najlipši je domaći govor.

Ječam je dobar za maneštru. Ozimoc je dobar za maneštru.

Pileća jetra. Pileća žigerica.

Žedan sam. Žejon son.

Volim meso. Volin meso.

Imam pet godina. Iman pet let.

Deset prstiju. Deset prsti.

U staji je govedo. Va štaji je vol.

7. Oblik upitne i odnosne zamjenice ča (<*čъ), te oblika čega/česa, ništo i niš.

Što radiš? Čo delaš?

Čega nema? Česa ni?

Hoćeš li što popiti? Češ čogod popit?

Što ti je to? Čo ti je to?

Ništa ne znam. Niš ne znan.

Nešto bih ti rekao. Nič bin ti reko.

Zašto pitaš? Zač pitaš?

Na što si to stavio? Nač si to stavi?

Sve što ti srce želi. Se čo ti srce želi.

Po što si otišao u trgovinu? Poč si šo va butigu?

Čiji je on? Čiji je on?

Čija je to kći? Čija je to hći?

Čije je ovo dijete? Čije je ovo dite?

Čiji je ovo muž? Čiji je ov muž?

Čija su to polja? Čija su to poja?

To nije ničije. To ni ničije.

To nije ničija briga. To ni ničija briga.

To je svačija briga. To je svačija briga.

Moram žuriti jer je kasno. Moran se fugat aš je kosno.

8. Dvojaki oblik prijedloga *kъde > kadi/di

Gdje si bio/bila? Kaj si bi?

Nigdje nije tako dobro. Nigdire ni tako dobro.

Gdje je to? Kaj je to?

Idem tamo gdje mi je bolje. Gren tamo kadi mi je boje.

Svugdje ima neba. Sogdi je neba.

Posvud je blato. Sokuda je blato.

9. Praslavenska konsonantska skupina /*čr/

Ovaj sir je crvljiv. Ta sir je črvljiv.

Crn kao ugljen. Črn koti ugjev.

Crno vino. Črno vino.

Crnje ne može biti. Črnije ne more bit.

Crveno cvijeće. Čovjene rožice.

Cvrčak cvrči. Črčok črči.

Ovo je svinjsko crijevo. Ovo su svinjska čriva.

Zemlja crvenica. Zemja čovjenica.

U jabuci je crv/crvić. Va jaboku je črv.

10. Akcentuacija (iz ogleda govora).

Stariji dvonaglasni sustav. Akut izostaje.

11. Status fonema /l/

ljudi – judi	zemlja – zemja
ljubav – jubav	proklet – prokjet
kvaka – kjuka	pljuvati – pjuvat
prosjaciti – prosit	prijatelj – prijatel

12. Vokalizacija „slaboga šwa“

mlin – malin

mlinar – malinar

gdje – kadi

(ideš) sa mno~~m~~ – reš smonun

reci meni – recimi.

13. Tendencija za rasterećenjem napetih rubnih zona sloga

c) početne:

ptica – tica/tić

pčela – čela

pšenica – čenica

gdje – kadi

nigdje – nigdire

d) dočetne:

kiša – dož G (nema) kiše – ni dožja

jedan – jedan, jedna – jedna, jedno – jedno

nijedan – nijedon, nijedna – nijena, nijedno – nijeno

svejedno – sejeno, sejednako

odmah – vaje

nikome – nijenomu.

14. Preinaka nepravih konsonantskih skupina /šč/ i /ht/

sg.

To je moja kći. To je moja hći.

Nemam kćeri. Niman hćere.

Dajem kćeri. Dajen hćeri.

Vidim kćer. Vidin hćer.

Moja kćeri! Moja hćeri!

Govorim o mojoj kćeri. Govorin o svojoj hćeri.

Idem s kćeri. Rren zo hćerun.

pl.

Moje kćeri su najbolje . Moje hćere su najboje.

Nemam kćeri za udaju. Niman hćeri za ženidbu.

Svojim kćerima dajem večeru. Svojin hćeran dajen vičeru.

Jedanput tjedno vidim svoje tri kćeri. Jedanput na šetemanu vidin svoje tri hćere.

O kćeri moje! O hćere moje!

Svi lijepo govore o mojim kćerima. Svi lipo ganaju o mojin hćeran.

Svake nedjelje idem u crkvu sa svojim kćerima. Soku nediju ren crikvu zo svojimi hćerami.

Htjeti: htjela sam, htjelo je, htio sam...

Otela san, otelo je, ote son.

15. Ograničenje distribucije fonema /v/ ispred slogotvornoga /r/

svraka – šoja/pinkuz/sraka

četvrti – četrti

četvrtak – četrtok

svrab – srab

svekrva – ponica

čvrsto – jako

čvršće – jače

tvrđ/-a/-o – tvrđ, tvrda, tvrdo

stvrđnuti – stvrđnut

cvrčak – črčok

cvrčiti – črčat

vrabac – pinkuz.

16. Zatvaranje kratkih vokala /e/ i /o/ izvan akcenta, najčešće ispred akcenta

Kako se kod vas kaže:

onaj/ona/ono – onajsti, onajsta, onajsto

onoga – onoga, onima – onimi

ovaj/ova/ovo – ovajsti, ovajsta, ovojsto

ovoga, ovima – ovoga, ovin

obećao/obećala/obećalo – obeća, obećala, obećalo

ostati – ostat

onako – onako

oprostiti – oprostit

otac – otoc

ognjište – ognjišće

ovdje □ ovdi.

17. Zamjena finalnoga nastavačnoga /-m/ > /-n/

(Iz ogleda govora).

u imenica: hćeron, materun

u pridjeva: lipon, črnin

u zamjenica: s manun, š njin

u brojeva: sedan, oson.

u glagola: domišjan, znan

u nepromjenjivih riječi: baren, čin

2. MORFONOLOŠKE POJAVE

1. Zamjena finalnoga /-l/ vokalom /-a/

c) Na završetku unutrašnjeg sloga:

dolci – dolci

bolestan/bolesna/bolesno – slab, slaba, slabo

podne – podne

telci, telca – telci, telca

mulci, mulca – mulci, mulca

palci, palca – palci, palca

kolac, kolca, kolci – koloc, kolca, kolcu.

d) Na kraju riječi:

- u imenica:

sol – sol

bol – bol

vol – vol

stol – stol

anđeo – anjel

cipela – postol

kotao – kotol

- u pridjeva:

debeo – debel

veseo – vesel

gol – gol

topao – tepol

cio – cel

kiseo – kisel

- u jednini muškoga roda glagolskih pridjeva radnih:

čuo – ču

vratio – vrnu

prolazio – pasiva

orao – ora

mislio – misle

pio – pi

bio – bi

plakao – plaka

držao – drža

volio – vole

hodao – hode

sjedio – side

gorio – gore

htio – ote

želio – žele

imao – ime

darovao – darova

kupio – kupi

znao – zna

tukao – toko.

2. Zamjena /a/ > /e/ u korijenskom morfemu riječi kresti i resti

On će opet krasti kao i prije. On će krast koti i prvo.

On je ukrao. On je ukra.

Ona je ukrala. Ona je ukrala.

Trava će brzo narasti. To će brzo narast.

Počeo je rasti. Poče je rast.

Dijete raste. Dite raste.

On/ona/ono je naraslo. Narasa, narasla, naraslo.

Prsti su srasli. Prsti su srasli.

Rana je zarasla. Rana je zacelela.

Vrabac cvrkuće. Pinkuz kanta.

3. Upitna i odnosna zamjenica u značenju „koji“

Koji je danas dan? Ki je donos dan?

Koja je to ženska? Ka je to ženska?

Koga nema doma? Koga ni doma?

Kojega je to dana? Ki je to dan?

Kojemu dječaku ideš? Komu fantinu reš?

S kojim se sapunom pereš? S kin se sapunon pereš?

Neka plati onaj koji je popio. Neka plati onajsti ki je popi.

To je djevojka o kojoj ti pričam. To je divojka za ku/kujstu ti ganan.

4. Present s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * gręd-/gr-

Ja idem na njivu. Ja ren va poje.

Ti ideš na njivu. Ti reš va poje.

On ide na njivu. On re va poje.

Mi idemo na njivu. Mi remo va poje.

Vi idete na njivu. Vi reste va poje.

Oni idu na njivu. Oni redu va poje.

5. Oblici osnove praslavenskoga glagola *idti s konsonantskom skupinom /-jt/, i prezentske s konsonantskom skupinom /-jd/

c) Infinitiv:

doći – prit obići – obać

naći – nać proći – pasat

izići – zić ući – uć

poći – poć.

d) Present:

dođe – pride obiđe – obajde nađe – najde

prođe – pasa iziđe – zijde, uđe – unijde

pođe – parti pobjegne – pobigne.

6. Odras praslavenske skupine /*vbs-/ u osnovi neodređene zamjenice kao vas i sv-

Vidim vas. Vidin vas.

Svi su ovdje. Svi su ovdje.

Svako voli sunce. Soki voli sonce.

Svaki dan pada kiša. Soki dan pada dož.

Svejedno mi je. Sejeno mi je.

Svoj teret nosim sam. Svoje brime nosin san.

Svu noć sam bdio. Svu noć son bdi.

Svega mi je dosta. Svega mi je dosta.

Svemu se veseli. Sočemu/sočen se veseli.

Sa svima je dobar. Zo svimi je dobor.

Od svih se boji. Od svih se boji.

Sve žene su lijepe. Sve ženi su lipe.

Sva se djeca igraju. Svi se dica igraju.

7. Oblik osnove s otvrdlom /-j/ protezom u prilogu jopet

Želim vas opet vidjeti. Želin vas opet vit.

Opet nisi jeo. Opet nisi ja.

8. Oblici osnova pokaznih zamjenica bez sekundarnog naveska

Taj je stol susjedov. Ta sol je od suseda.

Ovaj vol je lijep. Ova vol je lip.

Onaj vrt nije naš. Ona vrt ni naš.

9. Oblici prezentske osnove praslavenskoga glagola *mogni s rotacizmom

Ja mogu skakati. Ja moren skakat.

Ti možeš pjevati. Ti mores kantat.

On može sijati. On more set.

Mi možemo plesati. Mi moremo toncat.

Vi možete jesti. Vi morete jis.

Oni mogu putovati. Uni moru putovat.

Pomogni mi. Pomori mi.

Oni mi uvijek pomognu. Oni mi vavik pomoru.

10. Oblici osnove s analoški palataliziranim finalnim velarom

Reci glasno. Reci naglas.

Recite glasno. Recite naglas.

Ispeci mi jednu kobasicu. Sfrigaj mi jenu kobasicu.

Posijeci šumu. Posiči drmun.

11. Izostajanje sibilizacije

Svjedoci su te vidjeli. Svedoki su te videli.

To su vrazi. To su vragi.

Orasi su zdravi. Orihi su zdravi.

Narasli su kozi rozi. Kozi su narasli rogi.

Na ruci mu je sat. Na ruki mu je ura.

Na nozi su mu papuče. Na nogi su mu kopice.

12. Oblici osnova nekih riječi s reduciranim početnim vokalom

Uzimam iz ormara. Ziman zo bikabita.
Nositi iz kuće. Nosit z kuće.
Vino iz konobe. Vino z konobi.
Dolaziti iz Pule. Prit s Poli.
Veslati s veslom. Veslat z veslon.
Mladić sa šesrom. Mladić s klobukon.
Sjekao je s kosirom. Siko je s kosiron.
Suza iz oka. Suza z oka.
Gnoj iz rane. Gnjoj z rani.
Školjka iz mora. Čančara z mora.
Radost iz vina. Veselje z vina.
Tuga iz njega izlazi. Tuga ž njega re von.
Bježi mi konac iz igle. Biži mi konac z igli.
Izgubio sam novac. Zgubi son šoldi.
Iskopao sam krumpir. Zikopa son kumpir.
Palo je ispod stola. Palo je spod stola.
Iznad krova je ptica. Zgora krova je tić.
Ispunio sam obećanje. Spone son čo son obeća.
Bila sam između dvije vatre. Bila son mej dva ognja.
Izmlatio je magarca. Natoko je osla.
Ispraznio mi je džepove. Sprazni mi je žepi.
Izlomio je kruh. Zlome je kruh.

13. Oblik glagolskoga pridjeva radnoga *idti

On je išao po vodu. On je šo po vodu.
Marija je išla kući. Marija je šla doma.
Dijete je išlo s nama. Dite je šlo s nami.

14. Gpl. osobne zamjenice oni : hi < ih

Nema ih kod kuće. Ni jih doma.

Nećemo ih vidjeti. Nećemo jih vit.

15. Zanimljivi oblici prezenta glagola „imati : nimam, ni i glagola „biti“ – nis.

Nemam, nemaš, nema, nemamo, nemate, nemaju vremena.

Niman, nimaš, nima, nimamo, nimate, nimaju vremena.

16. Slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga.

Nema te nigdje. Ni te nigdire.

Naći ćeš jabuku. Naj ćeš jaboko.

On ima dvadeset godina. On ima dvajset let.

Ona ima trideset ovaca. Ona ima trejset ovac.

Ivan ima petnaest godina. Ivan ima petnajst let.

17. Posvojna zamjenica ž.r. njeje, njejega

Nema njezinoga muža. Ni nje muža.

Ovo je njezino. Ovo je nje.

Ovo je njezin muž. Ovo je nje muž.

Ovo je njezina marama. Ovo je nje facol.

TRANSKRIPCIIJA GOVORA

OBAVJESNICA: Dinka Justinić, rođena 1934. godine

DATUM ISTRAŽIVANJA: 5. kolovoza 2014.

Pravite mi, kako ste hodeli školu?

... a Črčiće su hodili na Sužn i Klānce su hodili i Tribje i Sviti Ivān to je svā hodilo Grād, a Župnje su hodili Pje i zo Žestca. On vrme kada son j bi, a su bili su, bli, aš su ble tr sestr, p sle ih je bilo p t... hodili su od Žestca ondr t.

...Bil je dop dne i zap dne. Men je b mešt r Musor ni i mešt r Vl h, no l to d n ma n nka n smo, Talij ne. Kad je b r t ondr t smo u Ž lki Pitur ce u n ni šk li bli. K je ot hod t je hod , ki n n. N su bli sv , n su hod li. Za vrme r ta n su hod li sv šk lu, a im li smo t mo z d d ma, t mo kaj je but ga na Gost njci.

A ki se dalje školoval?

Ž nska n š n nka jen , a mušk su š , ma n ako je s mo J lica M ščica on je b la š šk lu i t su bli starije... i Š t fca Škriv nova od l lenki m t, a dr go n n jed ōn, n b n nka jed n. A d htori je blo, inžinjēri č da, mušk h je bilo č da. Od trējs te do trejš ste, ma sk ro sv ki mušk je b va šk ōli.

Koliko je ta škola tr jala?

Isto je bilo čet re l ta su bli v Rik .

... ma kako bi rek , m nism , nīs sv bli. K je ot j , a k n n. So š t fetun to sm m rali, k da se T tu nos la, ali...

Onda niš, ča ste nakon škole?

Niš, d ma bli, koti i sod . S m terūn i so br ćūn.

S koliko let ste se ženili?

Dvajšet re.

Ondr t je kump r m ra sv zn t, sv je m ra v dit i n blo pr govora da je nik sa strane hod č izv nredno k kovu kom diju d lat, v je je b kako bi rek , opom njen. I v d i je k ti p p cr ki m su, tako je n v d c li pr. Sve je blo njeg vo i st riji i, m slīn r ć i r diteji su m rali

poslušat i mladi i pirovjan, sv. Od strane mlade je više zapoved, on je bio glavni nego od nevestice rucimo.

Kako je to izgledao? Sopele su bile?

Sopli k je im je isto im armniku, jer ni bilo harmnik. Bilo je i jen i drgo, nš isto. Aš sm i mi, ovj, kada smo se ženli isto smo imli armniku i sopli. I bilo je i pr, i pr men isto. A j di su imli i smo armniku. Mj brt n im, ako ne samo armniku. Ovsi k liko je bilo pra, ako je b m nji pr, ondt su njviše imli armniku, ako je b vći pr ondt su imli i jen i drgo. I hodlo je kako r i sad, slj dovanje hrna, ali je kump r h dē rć s da mre, ako je on za vrme vičre bi se bilo isto tončvalo i g vori držlo, jko su ondt g vori držli osbito kumpri su m rali i ako je b nki vći kko bi rekl p zvān, d je vni b ondt bi i n rek kakovo gd... i, bez nevsticu ukrst, toga n bilo, toga n bilo. Nevsticu ukrst se je m ralo i on njj, iskt ju su m rali i ako su ju otli pustt ju sl bodno, dobr, ako ne m ra je plat kump r. A k da su njj prekrižli k da je hodla crik, ondt su m rali, ma n se d valo t liko š ldi, njviše se d lo p t vñ i pregov rali su.

A to je od rana jutra krenulo?

Ne ne, č ja zn n pr men n bil, rno se je hodlo, ako si m ra pć redmo z Grda, ondt si vć... to je m ralo bt o pōdn nš, da prti z Grda d kla prde na Gostnjoc i tr put mantinjdu se je sopl d kla prde nevstica v n i d kla se spr viš, vvik je bivlo njviše kolo trh r, ovsi kakov štaj n je b. Ako je b zīmski je nda je bilo r nije, ako je bilo lto ndra je bilo k šnije. Kak vo vrme, kako b n rekl.

Osim čo su krali nevesticu, jesu delali još kakove gluposti?

Ma ne. sīn to č su, bi j b li z li i to se je zn lo po dv tr p ti ju z t. Da i on prje, ali za vrme, iza veće kada prdeš v n zo cīkv je to bilo. Njprije je b tñōc, on pas t kolo plce tñoc i ondt bi b li pōlka nevestić i nevstica, ondt so r diteljima i ondt iza t ga već bi b li. I ondt bi b li priš po stāru obočen, tamo prije nego bi b li š na vičru recmo i s pogač n, ali obavezno bi b li stīri priš. K da smo se mi je Mkić T rčić, n je b kko slb, a Ospić B rović n je b d htōr i prnes su na čeverh i tako... ver gi su s vili mu va odj lo i ondt su crj va stavjal v n, kum dije su d lali ja ma ne sm n rć... smhi, smhi čog d su mogl smišnje načīnt.

To su samo muški delali ili su i ženske znale bit...?

Bili su i ženske, ali najviše su muški, najviše su muški. Va domih se je najviše, va domih domkla ne bilo su doma... ti i naša Držgica od Šla, oni su hteli par d dli, spojili dvije sbe i hodnik i ondr t j ne zn n k liko jh je bil, jer j još ondr n s bil Pji k liko jih je bil na pir. Tko zn n da su i Knzić i oni su hteli isto par d i ček j još ngdi Pji, za njih son s gura i u Knzića... j par n ako su im li vće prost rije, ako su bili kump ri ondr t bi bili u kump ri način li p r, n s m ra ga d ma. Va čijoj g d k ci, ako je b la vća, a da se rōgt.

A tonoc je bi?

Kko i sad. I va n šnjah su hod li kako idu i sad n ki, k v li da nj n būd.

A nisu se va nošnjah ženili?

Ne.

... v š, moj m t i ot c, v ko t im n j. Mar ni ga st vimo, ma ngda ši ngda ne. Govor n domkla ne b deš vća, šk da je da se rask da k da je n st r, a od Mrti m t mi ga je deš v la, aš on ga je nos vala va n šnji, ondr t ga je š l opr t, st vila je dr gū kord licu ond ga je opr la, pa je spā r zasti, n kad više č.

... dešv se zn š z č? J v d n, m lo dic n su k ti smo ngda m smo to čuv li i gj dali, a don ska... ne samo n šnju, i j gračke i sv ... ne bacil ju... im se, al ne zn se domkla e se im t, a na dr gu b ndu, ne zn n m rda je i b je tak, n go k ko smo m.

M, j rec mo, j son im la m n sm bili va skudici, n od hr ni n od r bi, jer su bili tr strci Mrikāh i n n je v je iza r ta, va r tu je ot c d lā va Košj ni u fr tar, im li smo. Od vica Trčica ot c i m j ot c su t mo d lali, on su zid li i popr vjali crkv i on se č je i ondr t m smo im li, fratr su im li i la i ž ta rec mo, ali m smo im li, r bu smo još prod vali najviše v Rēsku, aš n n je z Mrik prihaj lo i tet Marja, rec mo D šica on je im la malo m nje, jer njih je bil sed n, a m smo bili samo tr. Ondr t sed n i tr ne m ru jen ko živ t, nikak re. A se jen ko je prihaj lo i vici F gošiću i n n, e. Tko da ja n s bil, m s lin r č, va skudici od r bi. Njprve njlonki, njprve grlice č su p čeli bili, pedes t i š ste smo j i D šica dobil. A još ih ondr t n bilo. Konpl t n ušnice i n rukvice i grlicu, to je sve naša na p kla razd mala, mog h je i don ska im t za spomenu. N ka n si, dic tko ti je v vik b lo p k i don ska. K piš nj j pak tić gum c, vr ga ako su j j tr d ni... ngda z home jen, ngda dv i više h n, više h je po dvor i va smet.

... n bil kr ji, n se gj dalo, č e t i don ska p r, ne zn š pr du naj st se, ali smo da su na račun, ma n nka ni j st... a drugd to je b lo kako da si na žurn di. N se prest lo ni kant t, ni

tončt ni... jko, jko se je do tog držlo. I ml di i st ri i dic, sv, sv su znli, sv. J, Mla je trjšet smo, Pvačić trjšsto, ja trjščeto mi smo u njh, njeg va mt je znla i od Mrti mt on su znli knt i tar nkat i sv, ma n blo d na da nism mi u njh, š lušij ru smo zvli pod balat run je bla k hinja v la tōt se smo kuh lo za prašč i rakja, kon ba, mi smo tōt toncivli i plku i maž rku i t noc i c lo sel zbog dic, a bar n mi ond k smo bli. Dv su bli Tr biči, Mla on su bli dv, mi smo bili dv, Trčiči v ić i Os pić, dv oni dr gī Trčiči Os pić i v ić dv, F gošić v ić i Os pić dv, to su smo Os pić i v ić b li, pa si h m ra zv t po n dimku.

Kako je Vaš nadimak?

Men nikak re, br ta mi zov Os pić D nkin, š je Os pić blo č da, mslin rć ondr t na bliz i nda Os pića B rovića, njeg su zvli Os pić B rović, n šega su zvli Os pić D nkin, a od vice oc su zvali Os pić R kov, br ta su mu zvli v ić Os pa R kova još i Os pa R kova.

Kako ste onda Vi dobili ime Dinka, ča Vi niste rojeni na Luciju?

J san rđena na Lucju i otli su mt, ali tet ni dāl, da on kad je š p vi p t Vbnik s čr šnjān i da je priš jen ž nska i da se je zval D nka i da n ka b de D nka i ondr t je i Gr di p kla jen D nka priš. N n nka jen Lucje va moj vr me blo n, ni starje ni mlje, j ne zn n ako je k.

A Martine je? U Vaše doba?

Ma je ma M rta je, M rta je Martna n.

A pir, to je trajalo do kasno ili?

Do dan, red n t ruru t ruru, i tar nkali bi bil.

I to je samo tonoc na placi i polka i mazurka?

Ne ne ne, samo plka i maž rka, ali n k ti sad pl re dur i m raš č kat dv re d kla p šne k ko b rek nki, recmo sad č m zika s pē. Ondr t bi bli s pl plku i pas lo bi bla jedn t ra, bi bli pli i pj vali mladci al divjki va onh st rih k bi bli p šneli ondr t bi bli drug odgov rali po pr pj smi i ondr t p pēta. Ali vā t b bla i arm nika sōpl. K ko b n rek, č će kada pr du na p cu um sto da tr put okren pas t so nev sticun, pas i on i nev stić i kump ri š m raju, onh dr gih više n... i m smo se slkali i sve, ali k ko b n rek, j im n pr ko sedondes t, ako n i više p zi, ali ni to trjalo da si se m ra.

Fotograf Vas je ovdí slika?

Mení je kunjí do, nís je, a pítla slíkat glívno smo šlí v Ríkí. Níki je hodí na Crikvínicu, Maríca je bílí i brít mi je bí. Míku je bílí sestrí, mení je brít bí v Ríkí i ondrít smo v Ríkí hodíli. Ali níjvíše se šlí na fatapíštu, dríge ali tríce kída si se víc spríví, slíkat.

Čí, pa tí smo crikí mi slikíni, nísmo zvoní. Mí smo i zvoní i nutrí i po pítu i pred vrítí.

A ní bilo ono poč na matíčni?

Aj smo bíli.

A ísti dan íli tek neki drugi?

Kíko je kí mígo. Míka ní bílo díma ín je díla v Ríkí ondrít smí na sobítu bíli, Štífica Škrivínova je bíla i otíc su níj bílí, kída smo mí bílí.

A to níste uzímali prijatelje za kumpare?

Kí je kíga vílí, nísmôra zít ní bríta ní sestrí. Níjvíše se je gíj dalo kí zna vídít pír, a Míko Čmírić je bípívi, a Ríčíć je bídrígi.

A pokloni to se znalo točno kí ča kupuje íli?

Ma ní, kí je prnesí čí, nísmí nosíli sadí kíko bín rekí. Mení su kumpíri díli, e tu gírí tu zdílu, a eví je míj brít díbí od kumpíri. Tí servís je míj brít, a ív servís son íj. To su zíjeno kumpíri kupíli i ív zo Šíla je tírtu da je bíbríd níjegí, bíš čí su oní ímíli bírku, a od Ríčíća ín je bígrađevínski ínženjír ín je kícu. Te su tírti bílí evakí ísto víle. I ní bílo níjeníga da ní prnesí tírtu. Muškí su prnašílí víní ímílo se je víli móštíli i sve víní se je va jedí n móštíli stavjílo i ondrít se je nosílo va koblíčáh íkolo, a so bukalítún, evímo híj íš íj ju ne rín dosegtí. To je bukalíta míje mamíce i oní míju je dalí kída smo se ženíli, prnesí ju je zo Sílín i dalí za pírtu bukalítu. Eví su ísto, od mojí mamíce kolejíni, bukalíte od mamíce zo Sílín, a eví škíru je oní kúpíla va Krísnon kída je bílí divíjka. Víš eví, eví zdílicu míje dalí od Pívačíća sestrí i jení bukalíticu ma oní míse bílí razbíla.

Jí ímín čída od staríni, ali čída je níša mamíca je dalí čída u Kíšjün. Oní je ímíla svu od postolí do víh glaví peruíni i níušnice sve je ímíla i sve je díla Kíšjün frítron, íj govorín, ne ímít díma za íspomenu. A čí míreš. I kotígu i ní bíbíčni kamižít nego ín píví debíli na oní rížice. Šíríki i íski jer su moríli bít dví.

I koral?

Peružŋn. Korŋl je jenŋ, a peružŋn drŋ go.

A ča je peružin?

Korŋl je obŋčni, redŋmo čŋ i sadŋ stŋ viš bŋli kŋko bŋn rekŋ. A peružŋn, ŋ n ti je bŋ evakŋ vi vŋle i ŋ n ti je bŋ stokŋno, bŋ ja.

A Vi nemate takov?

To ti je mamŋca dalŋ, zato son jŋ jadnŋ. E i nŋušnice su bŋli tako i imŋli su nŋušnicu.

Je to malo plavkasto?

To je bŋlo va svŋh bŋjah, kŋko kŋ glice za bŋr. Ne jenobŋjno nŋgo se to prelŋvalo: i zlŋtno, i plŋvo, i crvŋno, i žŋto, i zelŋno. Kŋda si gjŋdā vā tŋ peružŋn ŋnda se prelivŋ va svŋ bŋje. Marŋca mŋštrica ima takŋv, njŋ mamŋce jē tŋ. To su mŋlo kŋ imŋli, jer je bŋlo jâko skŋpo nŋš, to se nŋ nŋnka ovdŋ mogŋ va Venŋciji su to kupovŋli. Kŋ je kŋdi mŋgo, nŋša mamŋca je imŋla dvŋ netjakŋnje va Tŋliji.

... sŋ je ovakŋ je ŋsto lŋpo, ondrŋt je bŋlo ŋsto lŋpo kŋko bŋn rekŋ, i jŋdi su se drŋžili. Čŋ, donŋska sŋmo gjŋdaš vā tŋ (televiziju) i va drŋgo nŋš, a nŋgda zo crikvŋ prŋt, ma nŋšŋ nijedŋn s plŋce čŋ da nŋ ostŋ čakulŋjuć. Zapŋdne, jŋ znŋn i na Gostŋnjci, bŋmo bŋli pŋli nŋs i na ruzŋr kŋda bi bŋšŋ na plŋci, drugdŋ evdŋ, ma po dvŋjset žŋn bi bŋlo sidŋlo ŋkolo kostŋnja i čakulŋlo. Donŋska je sve to pasŋlo.

A ki je obed kuha?

Vŋvikŋ je bŋ na vrŋme i obŋd i famŋja su bilŋ, ne po jenŋ dŋte, nŋgo bŋrēn nŋjmonje trŋ, dvŋ obavŋzno. Bŋlo je i po jenŋ, ako nŋ mogŋ viš bŋlo je i po jenŋ i nŋnka jenŋga ŋsto je bilŋ judŋ kŋ nŋsu mogŋ. Kŋti i sadŋ.

... e, i nŋ bilŋ plŋna nŋgo je bilŋ ogŋnj stoknŋt i na komŋjstrih se je kŋhalo, pŋtle su bilŋ špŋheri, mi nismŋ, kŋda son jŋ imŋli smŋ komŋn, ali smo pŋć imŋli i špŋhēr. ŋš kominŋ su mŋrali bŋt za sušŋt mŋso.

Makaruni ili su se šurlice delali?

Ne ne, ovdŋ ti nŋšŋrlŋc. To se je pŋčelo sadŋ, ali menŋ su i dandonŋšnji bŋji makarŋnŋ nŋgo šŋrlŋce.

A pravite razliku između makaruni i šurlice? Osim umatanja testo je kakovo?

Čes, š za makarūn? Ma istšo mraš stavt jje i va makarūn i va šurlice ga mraš stavt. Ali va makarūn ga ne mraš stvit. Mi smo dālali i bez jja. Ako n jja jer n stvdne, n ti drž da se ne raspdu. Morš je vše skhat.

J son donska knđli, mšlela son, nš nšsan mšlila bi rek nki, blo je skro jedonjska i govorin: „Č ću j za obd?“, msa imn pečen, ali j bñ vola blti, ali vć tr dn zelno jñ, mošnjce... dv dn, jedn dn njprvo je bil bltvi, ali su dv za rēdn bñi mošnjce na saltu i na ćušpjz. J govorin: „J ću bltvu. Aj ne rñ, j ću dv kompāra spć“, pñk nš spekl nñgo son zřstala. Prđēn j kću, š son bil zvon, prđēn kću tōt su tr kompir i nš pitla nu, mrala je i on nj j ostt, pñk mi je prnesl pñk neka i j skhñ. A j ptla od trñh kompñrih, ma ć ću stvit j je kda tga je evolko. Dvet knđlīc mi je priš evak vih. Tko da son imla rñstani kompñr i mso pečen, a knđli j govorin: „Nće bñt za vićru, bñt će za jtro za desrt.“ I za jtro ne kñhñ, jtro je pētk imn rñb i knđli. I nš stvila, lsto su se skhali, nš se raspñli i brže su mi se skhali nñgo s jñjen. A gñlaš, čogd je gñšći, ali n od muk nego od kapli i od msa. Ondrt je gñlaš, ondrt je dñbōr. A ć ću ti rć, dñt bokunća msa pek, a evolko vōd ñ kolo njñh, kad polješ na tñstu ne ostne nš. n mra bit gñst. I bez pñršina nñma gñlaša... i bez kapli... i bez msa.

Ma koliko se onda kuha takov gulaš?

Ovsi o mñsu. Kda se je nš Dārko žññ, mi smo tñmo baš ondrt va Mñlinu imñli vićru... to mso nñkad skuhñt, ali je blo gñlaš da su rekl da ga nš skro jñli, čogd je starje mso to bñji je gñlaš, ali ga mraš ć da vrñmena dñlat. Kko se reć: „Ni kñkōš, stñra kñkōš dobr jñha.“

OBAVJESNICA: Nada Simović, rođena 1962. godine

DATUM ISTRAŽIVANJA: 6. kolovoza 2014.

Svi kreni su ovd na Dobroinjštini.

Domšjan se najviše pokojnoga stroga Antona Morina zo Župnj. On ti je bio jedan joko do bor čovk. Jodi su ga svi volili, kigod mi je kada za njega pravj nikad mi ne rekao gde besdi, a j se domšjan kako bi bio priš zo Župnj na osl jzduć i onda bi bio priš kcu i onda bi me z kadag d na kri i onda bi mi bio tar nka. I zn jedan pot isto tako je bio u ns kci i j son šl v n gori na štrnu, onda ti je mli zidć i onda su ti bile mle škjice na t n zdu i j son ti kjčla na t n zdu, mogl s n m rda imt četre i pol lta, ne zn n tšno kolko, j son ti pjvala va t škjice i vlda kako san se nagnla prevše vnka n prid son pla dlika va vt i lpo se domšjan kti sad da san se prestršila i udrila na n s i sd mi je mlo kriv nje joko, ali je i pritek je mt i prnesl me je kcu i j son joko plkala, bollo me je ali još son se vše prestršila i n me je z na kri i ncu to nkada zaborvit k da je donska bilo. Mla moj si se udrila, ma bržna moj mla, ma ne plči, la ne plči čmo pūht, čmo pūht. I onda bi me bio kadag d na t ga osl stvī gōrika i onda son i j na nj n jzдила, toga se domšjan. I onda više nčega zd tog, jednno kada je mr, domšjan se da je bio spr god, ali samo jdnoga detaj, na Župnjāh na on n bku, na dolnjih Župnjāh kako su nosli škrnju i nš više od tog d lje. I zn da ga je moj pokjna mt isto tako volila i onda mi je pravjla za njeg da je bio čovk joko šajv i da bi bio priš onda na Hlāp i da se vlē na svj račūn šlit, a nj pokjni brt je bio sta pmetōn čovk i zn je dlat bčve i zn je dlat postol bio je joko načtān, i onda im je i dsta alta, s kakovoga alta, a m j pokjni stri je bio sta siromšon ali ne tolko i onda da bi bio priš i t m j joc kog j nš nkad vldela n da je dlā va konbi, n da bi bio priš plli njeg i da bi mu bio rkō ma Ospe m j j t samo gjdān, a ma sōkak voga alta māš, a j, gov rī, nš ako ne j nu st ru sikrīnu za vol ubijt. To je n ot rć kko je n još siromšniji od njeg i da nma nkakovoga alta.

Onda m je mt pravjla kada su prišl prvi pot s oc n na Župnje, znči ko pnici i tstu i sad pnica ju vjda i n tako dočekla lpo jer je otla da se m j pokjni ot c ožen za nku drgu žnsku k n vlil, a to sad n vžno ni bitno, a t stri m j Antōn Morin su ga zvli, Mre mu je bil mt, dkli su on se ganli za stol n, n ti je tr pūti da nj j je rkō: „Ma h di nj j zt on psten. “ „Ma mč mlo Antone“, i onda on se pet gnaju, gnaju, „Si nj j šl on psten zt“ i onda na trći pot se je stal i t psten jōj je dal. š su imli dv prsten i t psteni nš d bili hčre, jer t m j pokjni stri je im dv s na i dv hčre, nego nevstan su dāl i onda j j je pnica dal psten. I ond je mt pravjla, već kada je ta pnica nj j umrl,

jer da je bil dšta slba i umrl je, morda je imla, ne zn n k l i k o j e m g l a i m t š e z d s e t l t ne zn n k l i k o, j j u n e p m e t i n u p c e, i n d a j e n o s t s n s o s i n n i s n e v s t u n d r g o n i n d a b i b o p e t p r i š n a t n t o v r u j i z d c, o d j e n g a d o d r g o g a b i b h d e, j e d a n p t b i b k o d m o j m t e r e i o c, d r g i p t k o d d r g e h c r e n a S l i n a h i n d a o n b i m u b l a c o g d s k h a l a i n d a n j e v v i k i i m k a k o p n a v a r n e b l i z s t o l s t, š o n j e i m l a t a v a j n n a s t o l, a n b i s e b d v a n a n z a d, a n d a b i m u b l o s v e k p a l o n a p d. O n m u g o v o r: „A n t n e, m a d j t e s e n p r i d“ „M a n e, n e, š b n t i b u l l“, g o v o r, „t a v a j n b t i b u l l“ i n d a j e n a p d b i b l a m u j e h r n a p d a l a. I n d a b i, i m j e v v i k i m u s t c e, a v e c j e b s t r, n d a j e m r d a i m o s o n d s e t l t, c j j z n n k l i k o, i n d a o n m u b i m u j e o t l a d a c e m u s k r t i t m u s t c e i o n m u g o v o r: „J a c u v n m l o p s t r i c t e m u s t c e.“. „M r e š“, g o v o r „a l i n e p r e v š e, n e g o m l o“ „M a c c e v n t e m u s t c e c u v n v š e s a m o v n p c e“ „N e, v a s o l d a t j i s e j e p i t l o k m u c e s e m u s t c e p u s t t“. T k o t i j e t o b i l.

V š k l u s o n t p r t i l a j n e z n n k j e j e t o l t o b l o, n m a n i v z e k o l t o j e b l o, a l i s e d o m š l j a n d e t j a j n o g a k a d s m o p r i š t m o d a s o n b l a p r e s t r š e n a k a k o d a r n j n e z n n k m o M r i k i, a n e v a š k l u. I s i d l a s o n, Z d r v k o Š k r a b n j a s e j e z v, i s a d j e ž v i d o b r s m o v v i k i o s t l i, i n j e b i s t o d š t a m i r n, v a d r g o j k l p i i m r a l i s m o n a c t a t m r e, s n c e, b d a i t a k o d a l j e... i j z n n d a j s a n i m l a v l d a n e s v e b j e, a l i z n n d a j e b l a m l a š k t u l i c a i z n n d a j e b l a, c o v j n a j e b l a s l g u r n o, z e l n a j e b l a, c n a, p l v a, a l i k a d a j e s n c e r a b l o p o b j a t j n s i m l a c n. I s a d m e n j e b l o s r n, j g j d a n e v a k v t r s v a n j e g, v a t g a Z d r v k a i v d i n n b j a s n c e, a l i j n š n e g o v o r n, p e t s o n g a j p o g i d a l a i n s e o k r e n i n š n r e k m e n n i j n j m u, n e g o m i j e d t u b j u i j s o n p o b j a l a s n c e i b l o j e ž t o. T o g a s e d o m š j a n j k o d o b r. A d r g o t h d e t l j i o d š k l i b a š j k o, j k o m l o. A n d a, m r e n t i r c k k o s m o h o d l i v a š k l u, d o c e t t o g a r z z r e d a s u h o d l i j u t r n, a o d c e t t o g a z a p o d n. J a s o n h o d l a v v i k i s a m, j e r n b l o n i j e d n g a d o c e t t o g a r z z r e d a. I n d a s a n t i h o d l a o v d a p r k o T p l e, T p l a t i j e t m o k a d t i j e o t c p r j e d l a, t m o j e s t o l a r j a, n c i s a m o d r u g n p u t n t m o G r d i t u d a v v i k i s a m. I n d a n z a d o d š k l i p e t i l i p t n i s t n p u t i l i b i s e b l i k a d a g d v r n l i p r k o S v t o g a V d a, a l i t o m s l i n d a n b p l v i r z z r e d, m r d a d r g i, t r c i a k o n e i... a l i t r c i c e v e c b t. I n d a s m o h o d l i p r k o S v t o g a V d a s o v i c o n T r c i c e m, v i c a T r c i c t o t i j e o d n e, o n j e s t b u n h o d l a š k l u, o t c. I s n m i t i j e h o d l a m š t r i c a, o n j e b i v l a S v t o n V d i M a r j a M a r t i n š e v i c t m o j e b i l, i m l a j e k c u n a f l u j e b l a, a j a s o n i m l a t k o o d g l j e n a s a m b l a, p n a v a r o d s v h, i s a d, j a n e z n n k a k o j e t o b l o, n c i t o j e v c b l o z a p o d n i d l i s u b l i z h o d i, a l i v j d a s e m e n š c l o, a l i n s m l a n n k a

pītt mštricu da neka me psti, nego son j mslila da ću ptla kada st zavši ću se pć pšcat i rêmo dma. I kako je škla fnila, on su zhodi zakjučivali i zakjučli su zhodi i m smo prtili prko Svtođa Vda i rmo hdeć, i rmo mi hdeć i prišmo na prh, i mlo nprđ ond na Ogrni i men se šć sve vše i ć ću j sad. I sad da n bmo mštrice s nmi j bñ bñla š ond prko va drmn, ali men je srñ rć da se men šć, ne, ma kako ću rć nikakre. I j tñpñ, tñpñ, tñpñ i lpo po mlo, po mlo pšcin se j va gće i hulapke lpo. Sve su mi evak bñle mokrñ nge zda i nprđ, a ðvica Trćić, ñn je bñ otvren kako ć je i sad, i kad smo vć prišmo tmo bl zu Svtođa Vda ñn me pīt: „Ć tñ je tñ?“ , a j mu govorñ: „Na špñi son se pl lela, aš son pñ vñ du“ i to ti je tako bñlo.

I ñnda isto šklu hdeć prko Tñple bñ bil kuntrñla dv žñnske, stñre. To su bñli dv žñnske stñre jedn i drga smi su živli bez mužñ, jer su nj ñn umrñ. Jñna tñ je bñla vñvik tñžna i vñlda ne znñ, onako dñpresivna, ali j bñ ñsto bñla vñvik šñ k jenñ j i ko drugñ j, ne ć da pñti, ma bñn se bil šñ kadagñd jāvñt jer mñt mi je vñvik govorñla: „Mñraš bit dobrñ, svñh mñraš pozdrāvñt“ i ñnda ovñ jñna vñviki se tñžila, plñkala, a ovñ drga je bñla vñsela Marñja se je zvñla tñ, Marñja s Tñple, a imñla je, ne znñn je njñj to bñ sñn ili brñt va Tñliji. I onñ mi govorñ jedñ ññ: „Zñš ć, kada bñdeš se vrćala zñ škli pñsaj ovñda i j ću tñdñt jñnu pñpu.“ I j mñsln ćće onñ menñdñt. Kñkova je to pñpa, ni ć je to pñpa jñ ne znñn ć je. I sad rñn j šklu i mñsln j cñlo vrñme ćće mi dñt i vrćemo se nñzñd i j rñn k njñj: „Dñbñr ññ“ „Dñbñr ññ ć je?“ i „Ćñš bonbñne?“ ili jñ ne znñn ć mi je već nudñla, ja san zñla mñrda jenñ, dvñ i onñ mi je dñla pñpu i jñ gñdan, bñba, lpo to mi je bñla pñva bñba. Lpo je bñla, ni bñla jñko velñka, ćñne vñsi je imñla dñge, evakñ na frññži i jñnu čovññnu vñštu i jñ son bñla tñliko vñsela s tñn bñbñn da tñjñ ne mñren prñvit, a sad ñmaju bñrbike i mñrda pedesñt bñbi, a ne igrñju se šññmi. Šmñ smo dñma s brñtñn imñli pñr igrñćak, ali to su bñli sve od plñstike. Imñli smo jenñga mornarñ plñstičnoga, petehñ i jñnu crvenkñpicu i ñnda bñmo imñli stolć na kñn smo sidñli, ñnda bñmo ga bñli okrenñli nñpñk i ñnda su onñ tñtñ ležñli. I ñnda son dñbila tu pñpu, ñnda smo se i šñññ igrñli, ali jñ je brñt mñj bñ ostrñgo. Lpo vñsi njñj je skrātñ kñliko je rabñlo. Tako ti je to bñlo s tñn pñpon.

E dobro sad mñlo od škli, ćsa se domñšjan. Mštrica Rñžica, ñna mi je bñla mštrica, ali mñlo mi je bñla prestrñga. Znñn da nñn je jedonpñt bñla daññ nñku pjñsmu neka napñšemo i jñ son to napñsala, ali smo, ñbićno kada smo nñć pisñli, morñli i cñtali, ali rekñ je da nñš ne nacñtamo i jñ son pñli te pjñsme nñć nacñtala i onñ kada nñn je to pregdjedñvala zñdaću, mi je prekrižñla cñlu strñnicu, vñjda je bñla jñdna ne znñn ć njñj je bilñ da ju je... strñnica se je rasparñla, napisñla mi je jedñnicu i ozdolñ je još jenñ cñta ostñla. I tako... gñtovo, i onda ñpet

son se jō prestrāšila i tōžna son jōko blla rđi tog i ōnda je mōt šlō k njōj i ōnda jōj je reklō nōka: „Ne takō, da ni bllō u rđu čō son jō nacŕtala, ali nōka ne bōde tōko strōga“ i onō je reklō da nōće vŕše i ōnda je pōtla bllō sve u redu, blla je jōko strōga. ōnda se domŕšjan mōštra Komadŕni, ōn je dŕžā nōn hŕvatski tōtō son jō vŕvikī dobrō blla, ōš son vŕlela hŕvatski, matemōtiku ne, ni dan donōs ju ne vŕlīn. ōn ti je bō onōko mōlo ōsjećajan čovŕk dōsta i ōnda ako nōki ne bi znō ōn bi bō, slōbo bi mu bllō prišō ōn bi se bō ulovō za ponōštru i ōnda bi se bō ulovō za slōce i ōnda bi: „Pa joj, pa kako to ne znaš, pa to je ōsnovna stvŕr“ i ōnda bi bō poslō nōkoga da rō po žmōj vodō ko Zōri, jō neznōn je bllō škōli vodō ili ne, ali pō vodō neka ide.

E mōštra Cŕnčića njega se isto domŕšjan, ōn je bō isto jōko dō bŕr čovŕk, ōn nōn je matemōtiku prēdavō ali ōn bi ti bō vŕvikī mōlo zakosnō ōš je bō lŕvac, jōko čōda je imō pŕznatih, ōnda je ondō blla oštarŕja blōzu vŕje Zōra, ōnda bi bō vŕvikī s nŕkīn ili pŕpī pŕće ili... to mŭ je blla nŕvika, ali dō bŕr, jō ga pŕmetīn i dōn donōs. I ōnda mōt mi je još za njegō pravjōla kako je ōn prŕvja za nōkoga čovŕka, a to je ustvŕri bō ōn da je bō jedōn čovŕk ki nō mōgo pred oštarŕju pasŕt, sōki pŕt kad bi bō pasō mōra pŕć nŕtor i popŕt gemŕšt, žmōj vīnō, bevŕndu... bllō ča i ōnda da se je zainŕti i da je rōko nŕću vŕše, jedōn pŕt ću pasŕt i nŕću pŕć va oštarŕju. I da je hŕdē hŕdē i da je pasō pred oštarŕju i kada je pasō jŕno pedes ōt mŕtar govorŕ: „Jŕnak son, jŕnak son prŕvi. Za nŕgradu sad rŕn popŕt žmōj vīnō.“ I okrēnō se nŕzād va oštarŕju i pŕpī žmōj vīnō i to je bŕŕn.

I ōnda kada si šō škōlu ili si gŕna po domŕći ili hŕvatski, nŕći ne knjŕževno nego hŕvatski. I sadŕ, hŕvatski ti je bllō Žŕljko Fŕtović i ōn je ne znōn čō je napŕvī nŕšto tŕmu mōštru Cŕnčiću, vŕjda nŕć ni znō. ōn njemō govorŕ: „Seljŕćino jŕna“, a ōn govorŕ: „A ōtkoga se Vi grŕda?“, a onō su isto od selŕ i jedōn i drŕgŕ. I ōnda ta Žŕljko kako je hŕdē isto od Hŕpe Grŕd škŕlu vŕdē ti je pantigŕna ti je bŕla na pŕl pŭti, mŕš ni bŕl nego pantigŕna i to vŕli vŕli mŕš... i slŕd je ōn prišō škōlu i mōštrici govorŕ: „Znŕte u jŕdnoj lŕjehi vŕdio sam vŕlikoga mjŕša“ i ōnda abeceda je blla, vŕše ne znōn ki je mŕra abecedu a – ōuto, b – bŕbanj... i kako je hodŕlo po redu, ali je mōštrica ga je stŕla i govorŕ: „Ajmo, abeceda.“ i pŕćne a – ōuto, b – bŕbanj, c – cŕpela, č mŕsli, mŕsli, „batŕć“ govorŕ i to ti je tako bllō.

I dŕkli son hodŕla škōlu sŕku nedŕju smo hodŕli i na vŕlu mŕšu Grŕd i to hŕdēć. I jō sad mōlo mŕslin kako smo mi imŕli vrŕmena? Jer mi sad idemo s ōutŕn i prŕden zŕdnji čŕs i zakŕsnin, a ōnda hŕdēć do Gradŕ nŕzad i sve je bllō na vrŕme. Hŕdēć Grŕd i ōnda bimo se bŕli probŕli u Marice Dŕlovarice, znŕći svŕ mi Vŕnjskari jŕ ih donŕska tako..., onō nŕs mŕrda zovŕ Vŕnjskari ili ne zovŕ, ali ja tako rečŕn jer je to nŕrmalno tako bllō da onō su Gradŕri i sad rečŕn to je Grŕd, mŕj kaštŕl, jŕ ga vŕlin onakŕvi kākŕvi su, su mŕlo su ōholi, ali svŕ su

Dobranci malo holi, onda smo mlo i mi, koji smo od zvon. H dēc Grd va starih postlih i lpo u Marce D lovarice bimo se bli preobli i ond bimo bli pustli postol. To su dlali svi i s Klvi i zo S lin kigd su hodli na mšu, za m je vrme. I pmetin, da je blo t plo jko, i sad su ččk ki isto ih je čt, ali nda, vjda je bla kako smo hodli po pūt v la komun da, nisu bli tliko drv velki, to je blo čt š si tu ti probjali te ččk ki. To ti je blo čt za polūd. I nda bimo bli z Grda pet š h dēc d ma, obd priprvili i p tla bmo se bli š igr t, ali sd kad san to rekl već da smo se mi preobvali... ngda, to je m t pravjal, a j ne zn n m rda je to blo ngdi, j son se šesdesetdr ge rodil, j mslin do pedes toga ta, ne zn n do k ga su imli svi ti V njskari, nči sv on ki su Grd hodli na mšu, k cíce, on su to zvli. Znš k kov je Grd, on k ca sve k ca va k cí, kl nca, ali on su vlda imli v a t h k cáh, n kakove, ne k cícu on su to zvli k cíca, ali to je b la j na prost rija i on bi bli zli s bun ili obd č ce jst jer su on v vik ostjali zd mše na v loj vič rnji i nda bi bli, znči, š Grd va t j k cíci se preobli, pustli jst nda bi bli p tla mše š na plcu ili v č č s , b je i k not s kako je blo i nda v t k cícu pojst i na v lu vič rnju i to je blo bavēzno, bez v le vič rnje n ma š nse da je čovk pas. J ne zn n da son n kad hodla na v lu vič rnju, jedno na Stpanju b de v la vič rnja i nda se pj va na staroslav nski, ali sad više jko rtko i to, z to jer mlo je j di Grd ostlo.

I nda se j šnj n domšjan, jer mi nism hodli čuda nikam re, nego ov da samo po toku v Rik samo ko d htoru, dr go j ne zn n da smo k da bil, d bro m rda smo š kada č i k ūpt, ali njviše ko d htoru. I na Crikv nicu, on je zvala to na Gor ne Crikv nica, a ja vsela kada bi on bla rekl da rmo na Gor k ko da rmo v Z greb ili j ne zn n k mo. Da rmo na Gor, ali on bi se bla j tron rno stla i j mslin č sad, č se ovak rno stje i v je r g ri na štrnu i gj da mōre. I ako je blo mlo da je puhlo, da je mlo v dēla da je mre n mirno ne r n kamo. J nj j govor n: „Č je teb? Si t n rmalna ili č ti je?“ n, ako p še v tōr on na traj kt ne r, jer kada je bla mlad vlda su hodli so b rkūn i nda je naprvilo v lo n vrime i nda su se tmo na on j lant mi na p nti Šla su se sk ro utopli. I nda se on prestr šila, ali j ml da, č j nj j, nit ju razum n, mslin ma bezv ze č se ne d. J dno j tro, stli se mi i ja vsela rmo mi nā Gru, on r na štrnu, mre je m rno ne p še v tōr n kakov. I dobr. I m za Šlo, nakrcmo se na traj kt i v zimo se v zimo, kad smo m i pasli p ntu Šla p čelo je blo j go, b ra j ne zn n, mre je p čelo vāj t. On je sidla, on se je stla, i počela je drht t su nj j p čeli n gi kako pr t, l loki su nj j se p čeli stres t j ju drž n za r ūk, j di su priš samo: „P stite me, p stite me.“ I tako ti je bil od p nti Šla do

Crikvenice. I tonda son jāj rekł: „Jā više s tībūn nłkad na Crikvenicu nłću płć.“ Čłn smo se skrčlı s trajłkta je błlo dobrł. I za nłzad młslin da vłše nismł šł na trajłkt, nego nłkamo jł młslin va Krajłvicu i tnda prłko Vłza, jer tłmo je vłjda młnje vajł vłtōr. Znłn da vłše nłsmo tłda šł, jer je onł imłla jłko strłha, vłtra.

tnda se domšjan ocł, nłči onł je błla strłga, ali isto son ju vłlela jer je imłla svłj stłv u žıvłtu o svłmu, młra se rłć onł čł je, vłvik je błla strłga, ali ako je imłla kłmu čł rłć, vłvikł je rekł menł, brłtu, młžu, sūsłdu błlo kłme čł je młslila to tł je rekł, to je tłko. Otłc, tñ ti je dłla v Rıķł, tñ ti je rłjēn četrnłjste, tnda se još nłni dłlalo va poduzłću, nego nłjprije je dłlā na zemł, a tnda płtla su vłlda nłkakovu cłstu su tłmo dłlali od Crikvenice ne znłm kłmo i tnda tamo su ga błli złli za dłlat i błje jłko vrłdn i tnda su ga još płtłli, ako kłga će od drłgih kłzłt jer jłdi nłsu imłli płsla, i tnda za kłga je tñ znł da je vrłdn i da vłli dłlat, tnda bi błli tih drłgih judłzvłli. Ali kada je płčelo, znłči pedesłt i nłkoga lłta, to je błlo złd rłta, tñ je šł dłlat v Rıķł i to na nłgovōr od młtere, onł je rekł: „Hłdi Antłne błtće ti błje, vidiš jłdi su płčeli hodłt płkćeš młrda i płnziju kada dobtł“ i tako. I tnda je šł v Rıķł dłlat i tnda se jł domšjan, nłči nłga bilł jedonpłt na šetemłnu bi prišł ili młrda na petnłjst dłn tamo je dłla na brłdu. Položł je za kormilłra, tnda je błkormilłr tnda je i kłhā na brłdu aš je vłle jłko kłhat i tñi brłt młpokłjni i sestrł, svi su volłli kłhat. I tnda bi błprišł prłko słbote i nedłje dłma. I tnda bñ błla jłnjegłlłpo, ne znłn kłliko son lłt imłla, e tōtł sadł kłdi je sprłd nłše kłće kłdi je sad tłuto parkłran je błla jenłmłrvi, ali ja nłs znłla, ni błlo telefłna, młbitela, će tñ prłt tu sobłtu ili će onł drłgu, jłga čłkat. I tōtłti je błla jñmłla plłs i kamičłć son zēł i młlila son i tnda son se igrłla i čłkala ga. I tnda kada bi ga błla vłdela ko da je błBłg prišł, jłbñ błla vłsela, błla bñskočłla na jegł i tñznłn dłbōr mi je błjłko jłko dłbōr, a nłkad nłse otłkłšnıvat. Jłbñ błla da ću ga kłšnūt, jłnjłga kłšnēn, tñbi evakłbi głvu okrenłjłne znłn złč, nłse vłle kušnjıvt nikakłre i głtovo. tnda bi tu torbu jłdna kafłna tłrba, to bi błtpr nłtri je błlo: narłnāž, jłbōk, młsni dłručak, to młsni dłručak od Gavrlłovića kłja sad kłpłn, to je nłla, tnda tłtłvłnj kłje to błjł... dvłbi pojł na jedon płt, mortadłlu s onłmi vłlimi krugł, drłgłvłnj, nłkada vłše te mortadłli... jłju sad vłše nłnka ni ne kłpłn, jer znłn ne da ne vajł, nego mi je vłviki va młsli onłkłsłn ja ondłjłla kada son bilłmłla.

I tnda još ovłjstu... nłgda su ti na Młlināh jłdi kosłli po lłtu i tnda su njñ kada bi błli šł na marłndu pod Topłn i tłmo bi błli marendłli, tñni błlo dłv, nego słnce słgdi pod Topłn. I

sad su šli, to su bili Pojuni još ne znani tamočno k, ali od Vori od Jdranka, neki od njih zinoga r da ti je to bilo on su ti na Mlinah, mslin da su kosili, nema veze č su dolali i sad je bilo vreme od marandi, poslali su je njih to bilo sn ili k ga su Poje neka r zt marandu i n je š s vli Poje i mra se je nžad vrnt i prnso je strgjiće, a Pojuni zov njok i mra je pasat preko Dolnje Hipe, ond k di je p t prema G rnoj Hlapôj, dr gi je prema Žuapnjah, a d lika ti je bila lok i zvla se Družnja sada su je zahitali i tamo je više n i tamo su šli vol se napojit, mlo kada i nda bi on bili već s mi skr nuli. I n ti je š, t čovk Poje s tmi k li i vrća se je nžad i nda kada je već priš blzu Družnje je pčne naganjt vol, š je zn da će ne skrnut, ali nsi m go skrnut, š je usk st za za zdol, m ga je pas t m rda v l i mlo, ma ne i kol i n ti je h dē s tmi vli nagnjajuć i on su ti skren li da r du d lika zbriš la njih je vlda nog i četverica se okren la, kastr lica su je on zvoli, kastr lica je pla va Družnju, va lok i njok su pli i ost li su va lok i sad n ti r jdon, nakakov, j di su mu pomogli tu četvercu dvgnut, kastr licu je z, njok su ost li va Družnji, a on ga čakaju sp d Topol n. A n sad pas je po p tu k di su i dr ge msta bil i on sad gjdaju n r i sad vli, sad će on marendt, ali n ne skrće pod Topl, ngo r n prid, a on ga zov: „Frne, vm vmo, po Topl, po Topl“ n nšta, n r naprd, on opet zov: „Vmo, vmo, po Topl“, a n da govori kako sn s būn, ali ne jko, ngo ovi dr gi su ga čli, od dr gih mstih: „Zvi, zvi, ma nećeš ga jst, kastr lica je ev, a njok su v Družnji“ i to ti je... v viki su tako pravili za t ga. T ti je bilo za Pojne.